

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
УКРАЇНА

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

РЕГІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Автор: **Микола Барановський**

Програма ООН із відновлення та розбудови миру (UN RPP)

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН:

- **Програма розвитку ООН (ПРООН)**
- **Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки)**
- **Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA)**
- **Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО)**

Програма ООН із відновлення та розбудови миру забезпечує пріоритетні потреби на Сході України ще з початку збройного конфлікту навесні 2014 року. Програма спрямована на підтримку відбудови економіки постраждалих від конфлікту громад, реалізацію реформ з децентралізації влади та охорони здоров'я, зміцнення громадської безпеки та соціальної згуртованості на підконтрольних уряду України територіях Донецької та Луганської областей та в районах Запорізької області уздовж узбережжя Азовського моря.

Загальний бюджет на 2019-2022 роки складає понад 80 мільйонів доларів США.

Програма ООН із відновлення та розбудови миру складається з трьох компонентів:

Компонент I: Економічне відновлення та розвиток інфраструктури

Компонент II: Місцеве самоврядування та реформа з децентралізації влади

Компонент III: Громадська безпека та соціальна згуртованість

Програма ООН із відновлення та розбудови миру працює у Донецькій, Луганській та Запорізькій областях України, а також у Житомирській та Дніпропетровській областях, де працює Програма з верховенства права.

Надзвичайна кредитна програма для відновлення України (НКПВУ) працює у Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Київській, Луганській, Одеській, Полтавській, Харківській та Херсонській областях України.

Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз (ЄС), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА РОЗРОБКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ	5
РОЗДІЛ II. СУЧАСНА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	13
2.1. Нормативно-правові та соціально-економічні умови, які визначають особливості діяльності закладів П(ПТ)О регіону	14
2.2. Динаміка, структура та особливості функціонування системи П(ПТ)О регіону	22
2.3. Основні проблеми сучасного етапу розвитку системи П(ПТ)О регіону. SWOT-аналіз П(ПТ)О Донецької області	37
РОЗДІЛ III. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ П(ПТ)О ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	44
3.1. Бачення та основні цілі Стратегії реформування системи П(ПТ)О регіону	45
3.2. Стратегічна ціль 1. Модернізація змісту, забезпечення якості освіти, формування сучасного освітнього середовища	48
3.3. Стратегічна ціль 2. Децентралізація управління та фінансування, оптимізація мережі закладів П(ПТ)О	53
3.4. Стратегічна ціль 3. Соціальне партнерство у сфері П(ПТ)О, формування гнучких і мобільних траєкторій навчання відповідно до потреб ринку праці	58
3.5. Стратегічна ціль 4. Популяризація та формування позитивного іміджу системи П(ПТ)О	63
РОЗДІЛ IV. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ П(ПТ)О ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	67
РОЗДІЛ V. ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ, ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ	73
5.1. Етапи реалізації стратегії	74
5.2. Моніторинг та оцінка реалізації Стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області	78
ДОДАТКИ	79

Професійна (професійно-технічна) освіта (П(ПТ)О) є важливим елементом освітньої системи країни, головне завдання якої полягає в підготовці робітничих кадрів для різних секторів економіки країни. В попередні роки основна увага науковців та управлінців була зосереджена на реформуванні загальної середньої та вищої освіти. Проблеми П(ПТ)О, які накопичувалися десятиліттями, також не ігнорувалися, однак їхнє розв'язання не належало до пріоритетних завдань уряду та профільного міністерства. Через повільне впровадження реальних реформ в системі П(ПТ)О в Україні відчувається гострий дефіцит робітничих кадрів, зниження престижності професійної освіти, відтік молодих педагогів, майстрів виробничого навчання. Застаріла матеріально-технічна база, невідповідність напрямків підготовки кадрів сучасним вимогам ринку праці, низький рівень оплати праці педагогів формують негативний імідж професійно-технічної освіти. Зазначені проблеми є типовими для всіх регіонів України. Як показує світовий досвід, більшість країн ЄС пройшли через реформування систем професійної освіти, і всі вони, на різних етапах свого розвитку, стикалися з тими ж проблемами у сфері реформування П(ПТ)О, які стоять наразі перед Україною.

Навесні 2018 р. Кабінет Міністрів (далі – КМ) оголосив про початок реформи професійно-технічної освіти в Україні. Її мета – запровадження практики регіональних замовлень кадрів, оновлення змісту освіти, оновлення матеріально-технічної бази, переорієнтація змісту підготовки у навчальних закладах на ті професії, яких реально потребує ринок праці, урізноманітнення форм і напрямків підготовки кваліфікованих кадрів. Упродовж 2018–2019 років профільним міністерством, КМ України, за активної участі стейкхолдерів, прийнято низку нормативно-законодавчих актів, положень, розпоряджень, які мають пришвидшити процес реформування системи П(ПТ)О. Головні завдання й напрямки трансформації П(ПТ)О на період до 2027 р. викладені в Концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта», яку схвалено розпорядженням КМ України № 419-р від 12 червня 2019 року.

У Донецькій області, яка суттєво постраждала в результаті збройного конфлікту на її території, проблеми реформування системи П(ПТ)О набувають особливої актуальності та гостроти. Завдяки підтримці міжнародних організацій, зокрема ПРООН в Україні, в регіоні розпочата робота з реформування системи П(ПТ)О. Першими кроками на цьому шляху стали аналітичні дослідження системи П(ПТ)О та ринку праці регіону. Ці дослідження були реалізовані в рамках Програми ООН із відновлення та розбудова миру. Вони показали наявність як типових для України, так і специфічних для регіону проблем у розвитку П(ПТ)О.

Їхнє розв'язання потребує розробки системного документа, який би вміщував комплекс заходів – від формування стратегічного бачення системи П(ПТ)О регіону до визначення конкретних цілей, заходів і механізмів її реформування. Таким документом має стати Стратегія реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області.

Для підготовки Стратегії реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області було використано низку важливих документів. Вона ґрунтується на аналітичних даних, висновках, точках зору та позиціях, які викладені в нормативно-законодавчих документах, розпорядженнях і постановах КМ України, МОН України, Донецької обласної державної адміністрації, наукових дослідженнях з даної проблематики під егідою МОН України та Європейського фонду освіти (Туринський процес в Україні: регіональний рівень – аналіз системи професійно-технічної освіти Донецької області, 2016), аналізі досвіду окремих країн Європи (Македонія, Албанія), матеріалах науково-практичної конференції «Стандартизація професійної освіти в умовах ринку праці» (м. Київ, 15 березня 2019 р.), круглого столу «Підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів – сучасний вектор розвитку професійної (професійно-технічної освіти)» (15 березня 2019 р., м. Київ), результатів роботи секції «Професійна освіта. Перезавантаження» серпневої наради освітян, інформаційних даних Головного управління статистики в Донецькій області, департаменту освіти і науки, служби зайнятості населення цього регіону, матеріалах навчально-методичного центру професійно-технічної освіти Донецької області.

Окрім цього, для розробки Стратегії використовувалися результати аналітичного дослідження «Комплексний аналіз системи професійної освіти в Донецькій та Луганській областях та її відповідності потребам регіонального ринку праці», анкетування учасників освітнього процесу, проведеного в його рамках, а також особисті бесіди з керівниками майже половини закладів П(ПТ)О Донецької області.

Стратегія є результатом спільних досліджень зацікавлених сторін, зокрема викладачів і здобувачів П(ПТ)О, директорів професійно-технічних навчальних закладів, професійних асоціацій, органів освіти, представників бізнес-сектору, представників місцевих органів влади та міжнародних організацій.

Звіт підготовлено Миколою Барановським, консультантом із розробки проекту Стратегії реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області.

РОЗДІЛ I.

**МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ
ТА РОЗРОБКИ РЕГІОНАЛЬНОЇ
СТРАТЕГІЇ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ**

Загальні положення

Методологія вивчення системи професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області є важливим складником аналітичного дослідження, метою якого є розв'язання складної та багатоаспектної проблеми – трансформації П(ПТ)О шляхом розроблення проекту регіональної стратегії (далі Стратегії) її реформування. Методологія передбачає використання кількох взаємопов'язаних підходів (аналіз нормативної бази, соціологічне опитування, вивчення думок ключових стейкхолдерів, безпосереднє ознайомлення з роботою закладів П(ПТ)О, вивчення кращих світових практик реформування професійної освіти), які дозволяють оцінити сучасний стан розвитку системи П(ПТ)О регіону, встановити її ключові проблеми, сформулювати стратегічне бачення її розвитку, визначити стратегічні, операційні цілі, конкретні завдання і механізми реформування системи П(ПТ)О Донецької області на період до 2027 року. Методологія є інструментом для проведення аналітичного дослідження, вона слугуватиме науковим підґрунтям для формулювання конкретних завдань і механізмів, які будуть викладені в Стратегії реформування системи П(ПТ)О регіону після їхнього обговорення з усіма зацікавленими сторонами.

Етапи дослідження

Розроблення регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області є комплексним завданням, вирішення якого потребує, по-перше, формування спеціальної методики дослідження, по-друге, визначення етапності його реалізації.

Відповідно до поставленої мети методологія дослідження системи П(ПТ)О Донецької області та розроблення регіональної стратегії її реформування має включати кілька взаємопов'язаних етапів (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Загальний алгоритм розроблення регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О

Концептуально-методологічний	<ul style="list-style-type: none"> • Концептуальні засади та підходи до реформування системи П(ПТ)О • Методологія дослідження • Методи аналізу та показники
Аналітичний	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінка передумов формування системи П(ПТ)О регіону • Аналіз сучасного стану розвитку системи П(ПТ)О • Визначення ключових проблем розвитку системи П(ПТ)О • SWOT-аналіз професійної освіти регіону
Конструктивний	<ul style="list-style-type: none"> • Формулювання стратегічного бачення перспективного розвитку системи П(ПТ)О • Визначення стратегічних цілей реформування системи П(ПТ)О Донецької області • Визначення оперативних цілей реформування системи П(ПТ)О • Розроблення завдань і конкретних механізмів реалізації Стратегії реформування системи П(ПТ)О
Управлінсько-моніторинговий	<ul style="list-style-type: none"> • Обговорення проекту Стратегії із зацікавленими стейкхолдерами • Ухвалення Стратегії органами регіональної влади • Моніторинг та оцінка ризиків • Перегляд та корегування

Кожен з етапів передбачає використання певного набору методів дослідження.

Важливим завданням першого етапу є аналіз наявних розробок у царині професійно-технічної освіти (монографічних досліджень, наукових статей тощо), вивчення досвіду інших країн світу, насамперед Східної Європи, з реформування системи професійної освіти, міжнародних досліджень професійної освіти, які проводилися в Україні за партнерської допомоги міжнародних організацій.

Особливої уваги заслуговує схвалена розпорядженням КМ України № 419-р «Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2027 року». Зазначені нормативні документи на наукові дослідження є підґрунтям для визначення концептуальних засад і підходів реформування системи П(ПТ)О регіону. Оскільки досі немає чітко визначеної методології розроблення регіональних стратегій реформування системи П(ПТ)О, то важливим завданням концептуально-методологічного етапу є також ознайомлення з принципами розроблення і структурою стратегій в інших сферах суспільної діяльності, наприклад, стратегій сталого розвитку регіонів чи об'єднаних територіальних громад.

Одним із завдань першого етапу є обґрунтування часових рамок, упродовж яких будуть реалізовані завдання регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О. Видається логічним, що стратегія має бути розрахована на період до 2027 року. Обґрунтування:

1. великий обсяг і складність завдань, які необхідно реалізувати в рамках стратегії;
2. схвалена КМ України «Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти», розрахована на період до 2027 року;
3. стратегія сталого розвитку Донецької області, яка наразі розробляється, також розрахована на період до 2027 року.

Другий – аналітичний етап – передбачає аналіз нормативно-правових, соціально-економічних передумов, в яких відбувалося формування та триває сучасний розвиток системи П(ПТ)О Донецької області.

Оцінка передумов і чинників є вагомим підґрунтям наукового аналізу розвитку системи професійно-технічної освіти Донецької області.

Насамперед, це стосується проекту Закону України «Про професійну освіту, концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року», нових стандартів професійної освіти, затверджених упродовж 2018–2019 років, положень «Про навчально-практичні центри», «Про центри професійної досконалості», інших постанов, наказів, розпоряджень, планів дій КМ України, МОН України, Донецької обласної державної адміністрації. Аналіз зазначених нормативних документів є важливим, оскільки механізми реформування системи П(ПТ)О мають вписуватися в чинне законодавче поле і не виходити за його рамки.

Економічні, демографічні та інші передумови оцінюються за допомогою системи статистичних показників. Важливість такої оцінки полягає у тому, що вона дає можливість зрозуміти історичні передумови формування мережі закладів П(ПТ)О, особливості її просторової організації, освітньо-виробничу спеціалізацію, відомчу підпорядкованість, структуру та напрямки підготовки робітничих кадрів тощо. Доцільність та актуальність вивчення передумов формування системи П(ПТ)О регіону визначається також тим, що успадковані ще з радянської доби напрямки підготовки фахівців, форми організації навчального процесу, матеріально-технічна база, норми забезпеченості здобувачів професійно-технічної освіти зберігаються і тепер. Оскільки головним завданням даного дослідження є не стільки аналіз сучасного стану розвитку, скільки розроблення регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О, то вивчення передумов має включати характеристику лише головних показників. Йдеться про загальний економічний потенціал регіону, особливості трансформації його галузевої та територіальної структур в останні роки, перебіг демографічних і міграційних процесів, особливості ринку праці,

трансформацію структури зайнятості населення. Для оцінки динаміки та визначення трендів розвитку економічних і демографічних показників доцільно проаналізувати статистичні дані за 2010, 2013, 2015 і 2018 роки. Система показників для оцінки економічного розвитку, демографічної ситуації та ринку праці представлена на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Система показників для оцінки передумов і чинників сучасного розвитку системи П(ПТ)О Донецької області

Оцінка сучасного стану розвитку системи П(ПТ)О регіону має спиратися переважно на кількісні показники. Частина із необхідних показників міститься в офіційних звітах про діяльність закладів П(ПТ)О (форми № 1, 2, 4, 9 профтех) і їх можна отримати в органах державної статистики. Однак цих показників недостатньо для всебічного аналізу закладів П(ПТ)О, насамперед, для визначення кількості випусників у розрізі окремих професій та видів економічної діяльності, відповідності кількості і структури випусників потребам ринку праці, кількості осіб, які проходять перенавчання чи підвищення кваліфікації. Перелік показників, які необхідно зібрати додатково у розрізі кожного закладу П(ПТ)О Донецької області, подано в табл. 1.1 і 1.2.

Табл. 1.1. Перелік показників для аналізу поточної діяльності закладів П(ПТ)О Донецької області

Показники	Навчальні роки			Зміна показників 2017/2018 рр. до 2013/2014 рр., %
	2013-2014	2016-2017	2017-2018	
1	2	3	4	5
1. Чисельність здобувачів П(ПТ)О, слухачів на початок навчального року, осіб				
2. Прийнято здобувачів П(ПТ)О на початок року, осіб				
2. Прийнято здобувачів П(ПТ)О, слухачів протягом навчального року, осіб				
3. У тому числі прийнято за договорами з підприємствами, осіб				
4. У тому числі прийнято за направленням центрів зайнятості, осіб				
5. Чисельність здобувачів П(ПТ)О, що проходять первинну професійну підготовку з отриманням повної загальної середньої освіти, осіб				
6. Чисельність здобувачів П(ПТ)О, що проходять первинну професійну підготовку без отримання повної загальної середньої освіти, осіб				
7. Підготовлено (випущено) кваліфікованих робітників на кінець року, осіб				
8. Чисельність випускників, які отримали робітничу кваліфікацію з двох і більше професій, осіб				
9. Працевлаштувалося випускників, осіб				
10. Кількість випускників, що продовжують навчання, осіб				
11. Чисельність непрацевлаштованих випускників, прийнятих за договорами з підприємствами, осіб				
14. Кількість заповнених навчальних місць, % від наявних				
15. Рівень забезпеченості здобувачів П(ПТ)О гуртожитком, %				
16. Кількість місць в гуртожитках, од. (якщо такі є)				
17. Рівень надання підприємствами робочих місць для проведення виробничого навчання (практики тощо), % від потреб				
18. Чисельність педагогічних працівників, осіб				
19. Підвищило кваліфікацію педагогічних працівників, осіб				
20. Кількість спеціальностей, спеціалізацій, професій, за якими здійснюється підготовка, од.				
21. Чистий прибуток від сільськогосподарської діяльності (для аграрних закладів П(ПТ)О) за календарний рік, тис. грн				
22. Надійшло за календарний рік сільськогосподарської техніки (для аграрних закладів П(ПТ)О), од.				

Табл. 1.2. Кількість випускників закладів П(ПТ)О та осіб, які проходять перепідготовку/підвищення кваліфікації у розрізі видів економічної діяльності та окремих професій

№ з/п	Назва закладу	Напрямок економічної діяльності (спеціальність для молодшого спеціаліста)	Професія (група)	Кількість підготовлених (випущених) робітників на кінець року	
				2013/2014	2017/2018
Первинна професійна підготовка					
1.	Великоновосілівський професійний ліцей	Громадське харчування	Кухар. Кондитер		
Перенавчання/підвищення кваліфікації, у т. ч. за направленням служби зайнятості					
1.	Маріупольський професійний ліцей автотранспорту				

Важливими є також економічні показники діяльності закладів П(ПТ)О. Йдеться про загальний кошторис закладів П(ПТ)О, фінансові витрати на підготовку одного здобувача професійної освіти за різними спеціальностями. Фінансові показники є одним з індикаторів для оптимізації мережі закладів П(ПТ)О та спеціальностей, за якими ведеться підготовка кадрів.

Кількісні показники є важливими з огляду аналізу сучасної діяльності закладів П(ПТ)О, однак вони не дають відповіді на питання про якість навчання, матеріально-технічної бази, гуртожитків тощо. Розв'язати цю проблему, а також розв'язати деякі інші питання, які мають пряме відношення до регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О, дозволяє метод опитування (анкетування).

Опитування має охоплювати усіх стейкхолдерів, причетних до системи П(ПТ)О регіону, однак першочергово керівників закладів професійної освіти, відповідальних осіб департаменту освіти та науки Донецької ОДА, фахівців навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Донецькій області, роботодавців. Як показує досвід, опитування широкого загалу осіб найдоцільніше проводити через систему Google Forms. Зразки опитувальників наведені у табл. 1.3.

Якість підготовки робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О є важливим індикатором ефективності системи професійної освіти. Водночас відсутність об'єктивних показників ускладнює це завдання. Побічним індикатором якості освіти в закладах П(ПТ)О можуть слугувати результати ЗНО, адже значна частина здобувачів професійно-технічної освіти отримують ще й загальну середню освіту.

Табл. 1.3. Зразки опитувальників для різних роботодавців

№ з. п.	Перелік запитань для опитування роботодавців
1.	Чи вважаєте ви достатнім рівень підготовки випускників закладів професійно-технічної освіти для роботи на вашому підприємстві (організації, компанії)?
2.	Чим вас не влаштовують випускники закладів професійно-технічної освіти вашого регіону?
3.	Чи готові ви співпрацювати із закладами П(ПТ)О у сфері перепідготовки кадрів для вашого підприємства (малого та середнього бізнесу)?
4.	Які нові професії ви вважаєте перспективними для ринку праці Донецької області?
5.	Чи готові ви долучитися до написання стандартів підготовки фахівців різних професій у закладах професійно-технічної освіти?
6.	Чи готові ви (ваше підприємство) інвестувати у придбання обладнання (матеріалів тощо) для закладів професійно-технічної освіти, щоб забезпечити якісну підготовку їхніх випускників?
7.	Як ви ставитесь до дуальної освіти, чи готові долучитися, спільно із закладами професійно-технічної освіти, до такої форми підготовки робітничих професій?
8.	Які форми співпраці із закладами професійно-технічної освіти є цікавими (прийнятними) для вас чи вашого підприємства (фірми, компанії) і в яких ви готові брати участь?
9.	Які заходи з боку держави, регіональних органів влади, органів місцевого самоврядування, керівників освітніх установ необхідно вжити, аби збільшити ваш інтерес, вашого підприємства (компанії, фірми) до різноманітної співпраці із закладами професійно-технічної освіти?
10.	Яке ваше ставлення до роботи в регіональній раді професійно-технічної освіти?

Збір статистичних показників та опитування важливо доповнити безпосереднім інтерв'юванням стейкхолдерів і представників місцевих органів влади. Це можна зробити лише шляхом безпосередньої зустрічі з ними на місцях. Перелік запитань, які мають бути поставлені під час відвідування окремих закладів П(ПТ)О Донецької області:

- за якими стандартами здійснюється підготовка робітничих кадрів;
- які переваги та недоліки запровадження елементів дуальної форми навчання;
- на скільки застарілою є матеріально-технічна база закладу;
- чи відповідає профіль закладу П(ПТ)О переліку спеціальностей, за якими ведеться підготовка кадрів;
- наскільки комфортними є умови проживання в гуртожитку;
- які ключові проблеми сучасного стану розвитку системи П(ПТ)О регіону загалом та даного закладу зокрема;

7. чи готові правники системи П(ПТ)О до її реформування, яка може стати причиною навіть закриття їїнього закладу.

Оскільки такі інтерв'ю є важливими не стільки для оцінки сучасного стану розвитку системи П(ПТ)О, як для її реформування, то доцільно відвідати перш за все ті заклади, які є або претендентами на закриття (об'єднання), або перетворення на більш сучасні форми (центри досконалості).

Завершенням аналізу сучасного розвитку системи П(ПТ)О є узагальнення результатів дослідження і проведення рейтингування закладів професійної освіти за низкою показників. При цьому кількісні показники оцінюються традиційним способом, якісні – за допомогою бальної системи. Зведення усіх показників до єдиної розмірності для проведення ранжування закладів П(ПТ)О може бути проведене через використання формули:

$$I_p = \sum_{i=1}^n \left(\frac{X_{ij} - X_{min}}{X_{max} - X_{min}} \right) + \sum_{i=1}^n \left(\frac{X_{max} - X_{ij}}{X_{max} - X_{min}} \right),$$

де I_p – інтегральний показник розвитку і-го закладу П(ПТ)О, X_{ij} – фактичне значення показників, що характеризують розвиток закладу П(ПТ)О, X_{min} та X_{max} – мінімальне та максимальне значення вихідних показників. Перша частина формули використовується для переведення показників-стимуляторів (більша величина означає кращу ситуацію), друга – показників-дестимуляторів (більше значення означає гіршу ситуацію). Рейтингування можна провести як для всіх закладів П(ПТ)О, так і з урахуванням їхньої спеціалізації, наприклад, окремо аграрні та неаграрні заклади професійної освіти.

Окрім рейтингування, для визначення груп закладів П(ПТ)О з подібними особливостями та тенденціями розвитку, доцільно провести кластерний аналіз, який є одним із методів економетрики, що широко використовується в прикладних економічних дослідженнях. Використання кластерного аналізу усуває елемент суб'єктивності, а, відтак, підвищує об'єктивність результатів наукового аналізу.

Завершальною стадією другого етапу є визначення ключових проблем діяльності системи П(ПТ)О Донецької області. Їх чітке формулювання є вагомим підґрунтям для пошуку шляхів реформування системи П(ПТ)О регіону. Узвичаєною практикою підсумовування результатів наукового аналізу розвитку певних процесів та явищ є SWOT-аналіз. Він давно та ефективно використовується у тих дослідженнях, де потрібно чітко визначити проблеми, переваги, можливості розвитку певних складних систем.

Конструктивний етап є найскладнішим, оскільки передбачає розроблення проєкту стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області. Визначення завдань і формування пропозицій на цьому етапі мають реалізуватися за активної участі всіх зацікавлених стейкхолдерів, у т.ч. спиратися на результати анкетування та роботи у фокус-групах. Дуже важливо залучити до цього процесу роботодавців, оскільки, по-перше, вони висловлюють невдоволення якістю підготовки робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О, по-друге, відчувають дефіцит кваліфікованих працівників. До роботи у фокус-групах бажано запросити не стільки представників потужних державних і недержавних підприємств, скільки представників малого та середнього бізнесу, куди наразі працевлаштовується значна частина випускників закладів П(ПТ)О Донецької області.

Третій етап включає виконання кількох взаємопов'язаних дослідницьких процедур:

1. визначення стратегічного бачення розвитку системи П(ПТ)О регіону та шляхів її реформування;
2. формулювання стратегічних та оперативних цілей реформування системи професійної освіти;
3. розроблення завдань і конкретних механізмів реалізації стратегії реформування системи П(ПТ)О регіону;

4. визначення етапності реалізації завдань стратегії та очікуваних результатів від реформування системи П(ПТ)О.

Графічне представлення структури стратегічних та оперативних цілей подано на рис. 1.3.

Четвертий, управлінсько-моніторинговий етап включає обговорення проєкту стратегії в обласній державній адміністрації із залученням всіх зацікавлених учасників процесу реформування системи П(ПТ)О, врахування пропозицій за результатами обговорення проєкту, ухвалення документу регіональними органами влади, визначення індикаторів моніторингу виконання завдань стратегії, а також механізмів її корегування за результатами моніторингу.

Рис. 1.3. Графічне представлення структури стратегічних та оперативних цілей стратегії реформування системи П(ПТ)О

Чітко окреслені стратегічні та оперативні цілі, завдання, конкретні механізми мають бути остаточно сформовані лише після обговорення проєкту регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області з усіма зацікавленими сторонами.

РОЗДІЛ II.

**СУЧАСНА СИСТЕМА
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

2.1. Нормативно-правові та соціально-економічні умови, які визначають особливості діяльності закладів П(ПТ)О регіону

Важливою умовою ефективної діяльності закладів П(ПТ)О є належна нормативно-правова база. Її формують закони України, розпорядження, накази КМ України, МОН України, Донецької обласної державної адміністрації тощо. Ці документи регламентують різні аспекти діяльності системи П(ПТ)О – методичні, управлінські, фінансові, майнові тощо.

Головним нормативним документом, що наразі регламентує діяльність системи П(ПТ)О, є Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», який був прийнятий Верховною Радою України 10.02.1998 р. (№ 103/98-ВР). Попри те, що до нього вносилися певні зміни, він не відповідає вимогам сьогодення, оскільки не враховує зміни, які сталися в структурі економіки країни, на ринку праці, в суспільному житті. Зважаючи на ці обставини МОН України розробило новий проєкт закону «Про професійну освіту». З вересня 2018 року він знаходиться на розгляді у Верховній Раді України. МОН України виступило також ініціатором громадського обговорення проєкту закону, до якого упродовж вересня-жовтня 2018 року було внесено 128 зауважень і пропозицій. Прийняття нових нормативних документів зумовило потребу в доопрацюванні закону «Про професійну освіту». Зараз МОН фактично завершило роботу над його новою редакцією, а КМ України схвалив проєкт цього закону. Відсутність профільного закону дещо гальмує процес реформування системи П(ПТ)О як країни, так і Донецької області.

Для реалізації державної політики у сфері кваліфікацій постановою КМ України № 1029 від 05.12.2018 р. створено Національне агентство кваліфікацій, яке має опікуватися супроводом запровадження Національної рамки кваліфікацій, її гармонізації з відповідними міжнародними документами, питаннями прогнозування ринку праці, координації розроблених професійних стандартів тощо. У червні 2019 року МОН України розроблено й оприлюднено для громадського обговорення проєкт Закону України «Про національну систему кваліфікацій». Метою її створення є забезпечення відкритої та гнучкої взаємодії між роботодавцями, закладами освіти та іншими суб'єктами освітньої діяльності, професійними спілками, професійними асоціаціями, органами влади, іншими юридичними та фізичними особами у сфері формування та присудження (присвоєння) кваліфікацій, що відповідають потребам людини, ринку праці, економіки, суспільства і держави.

Нормативною базою для запровадження дуальної освіти є Закон України «Про освіту», наказ МОН України № 298 від 16.03.2015 р. «Про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання» на базі закладів професійно-технічної освіти, а також затверджена КМ України «Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти» (розпорядження № 660-р від 19.09.2018 р.). Наразі 17 закладів П(ПТ)О Донецької області використовують елементи дуальної форми навчання для підготовки робітничих кадрів за досить широкою палітрою спеціальностей.

Оновлення програм підготовки робітничих кадрів, навчальних планів і змісту освіти належать до пріоритетних завдань реформування системи П(ПТ)О. Їхня реалізація забезпечується через затвердження нових стандартів професійної освіти, які сформовані з урахуванням сучасних вимог, зокрема компетентнісного підходу. Процес розроблення стандартів регламентується такими документами як «Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів» (постанова КМ України № 373 від 31.05.2017 р.) і «Методика розроблення професійних стандартів» (наказ Міністерства соціальної політики № 74 від 22.01.2018 р.). Загалом упродовж 2017–2019 років затверджено близько половини стандартів професійної освіти тих спеціальностей, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів в Донецькій області (табл. 2.1). Частина з них була сформована за старою методикою, а тому потребує оновлення. Попри те, що в Донецькій області розміщується значна кількість закладів П(ПТ)О, потужних підприємств різних форм власності, вони не проявили особливої активності у процесі підготовки стандартів. Серед розробників кількох стандартів професійної освіти є представники ПрАТ «МК «Азовсталь», ТОВ «ДПЕК «Добропіллявугілля», ТОВ «Метінвест Промсервіс», ЦЗФ «Кураховська» та ПАТ «Добропілляська ЦЗФ». З боку освітян у підготовці окремих стандартів професійної освіти брали участь працівники навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Донецькій області, Краматорського вищого професійного училища, Маріупольського професійного училища сфери послуг і торгівлі та Краматорського вищого торгово-кулінарного училища. Досі немає офіційно затверджених нових стандартів із низки професій, за якими ведеться підготовка кадрів у регіоні. Так, наразі лише триває

процес громадського обговорення стандарту спеціальності «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва. Водій категорії «С».

Прикладні аспекти створення навчально-практичних центрів виписані у «Положенні про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) професійно-технічного навчального закладу», яке було затверджено наказом № 694 Міністерства освіти та науки, молоді та спорту України від 14.06.2012 р. У 2017 році до нього були внесені зміни та доповнення, які дозволили розпочати процес їхнього створення. МОН України за поданням Донецької ОДА затвердив створення трьох навчально-практичних центрів у регіоні.

Табл. 2.1. Список стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, затверджених упродовж 2017–2019 років, які відповідають переліку робітничих професій, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів у Донецькій області

2017 рік	2018 рік
Машиніст електровоза	Гірник підземний
Машиніст тепловоза	Електрогазозварник
Оператор верстатів з програмним керуванням	Машиніст крана металургійного виробництва
Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення	Підручний сталевара конверторного виробництва
Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування	Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування
Верстатник широкого профілю	2019 рік
Електрозварювальник на автоматичних і напівавтоматичних машинах	Візажист
Електромонтажник з освітлення та освітлювальних мереж	Продавець продовольчих товарів
Гірник з ремонту гірничих виробок	Машиніст крана автомобільного
Електромонтажник силових мереж та електроустаткування	Манікюрник
Електрослюсар підземний	Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних
Штукатур	Педикюрник
Касир (на підприємстві, в установі, організації)	Продавець непродовольчих товарів
Касир в банку	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів
Кондитер	Слюсар із складання металевих конструкцій
Офіціант	Фотограф (фотороботи)
Перукар (перукар-модельєр)	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування
Слюсар з ремонту рухомого складу (залізниця)	Муляр
Слюсар із складання металевих конструкцій	Рихтувальник кузовів
Апаратник вуглезбагачення	Машиніст екскаватора
Лицювальник-плиточник	Овочівник
Діловод	Монтажник систем утеплення будівель
Монтажник гіпсокартонових конструкцій	Секретар керівника
Газорізальник	Лісоруб
	Провідник пасажирського вагона

Питання створення центрів професійної досконалості наразі перебуває у фокусі уваги МОН України, Європейського фонду освіти. За сприяння останнього в Україні проведено кілька семінарів, де обговорювалися концепції та підходи, мета й завдання їхнього створення. Однак досі немає належної нормативної бази, яка б регламентувала механізм формування центрів професійної досконалості. КМ України та Європейською Комісією схвалено угоду про фінансування програми «EU4Skills: кращі практики для сучасної України», відповідно до якої передбачається виділити з бюджету ЄС 58 млн євро на створення

семи центрів професійної досконалості. Вони будуть відібрані на основі відкритого конкурсу, оголошеного МОН України у червні 2019 р. Для розширення можливостей створення таких центрів у кожній області між МОН України та Європейським інвестиційним банком підписано Меморандум про підтримку проекту «EU4Skills: кращі практики для сучасної України». Він передбачає можливість залучення кредитних ресурсів на пільгових умовах до 25 років під 1,5–2 %.

Донецька область взяла участь у конкурсі на створення центрів професійної досконалості. Претендентами на цей статус є Краматорське вище про-

фесійне училище, Маріупольське вище професійне металургійне училище та Великоновосілківський професійний ліцей.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників є необхідним елементом освітнього процесу в закладах П(ПТ)О. Його проведення регламентується постановою КМ України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» № 800 від 21 серпня 2019 р. Відповідно до положень цього документу кожен педагогічний працівник має пройти підвищення кваліфікації не рідше одного разу на п'ять років. Основними видами підвищення кваліфікації є:

1. навчання за програмою підвищення кваліфікації;
2. стажування;
3. участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо.

Наказом МОН України № 1133 від 20.08.2019 р. визначено перелік закладів професійної (професійно-технічної) освіти для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки.

До недавнього часу в Україні не було офіційно затвердженого нормативного документу, який би регламентував процес проведення конкурсу на посаду директора закладу професійно-технічної освіти. У багатьох випадках керувалися постановою КМ України «Про проведення конкурсного відбору керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки». Однак зазначена постанова стосувалася переважно призначення керівників підприємств реального сектору економіки, а не закладів освіти, і не відповідала вимогам сьогодення. Через це у низці закладів П(ПТ)О Донецької області їхні фактичні керівники були виконувачами обов'язки директорів.

Наказом МОН України № 998 від 17 липня 2019 року затверджено «Порядок проведення конкурсу на заміщення посади керівників державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти». У Порядку визначені загальні вимоги до кандидатів, складу конкурсної комісії, умови та терміни, процедура оскарження результатів тощо. Так, для обрання керівника закладу П(ПТ)О формується конкурсна комісія, до складу якої входять у рівній пропорції (до трьох осіб) представники трудового колективу, роботодавців, уповноваженого органу, директор навчально-методичного центру професійно-технічної освіти та представник профільної громадської організації. Прийняття цього документу дасть можливість нарешті розв'язати питання в законний спосіб.

В Україні триває пошук нових механізмів розв'язання фінансових і майнових проблем закладів П(ПТ)О. Важливу роль у цьому процесі відіграє державно-приватне партнерство. Нормативним підґрунтям для його розвитку є меморандуми (угоди) про співробітництво між МОН України та потужними компаніями / підприємствами, громадськими та профспілковими організаціями. Так, на даний момент меморандуми про співробітництво підписано з ТОВ «Фомальгаут-Полімін», ТОВ «ЗІП», «КНАУФ ГІПС Київ», «Снеж-

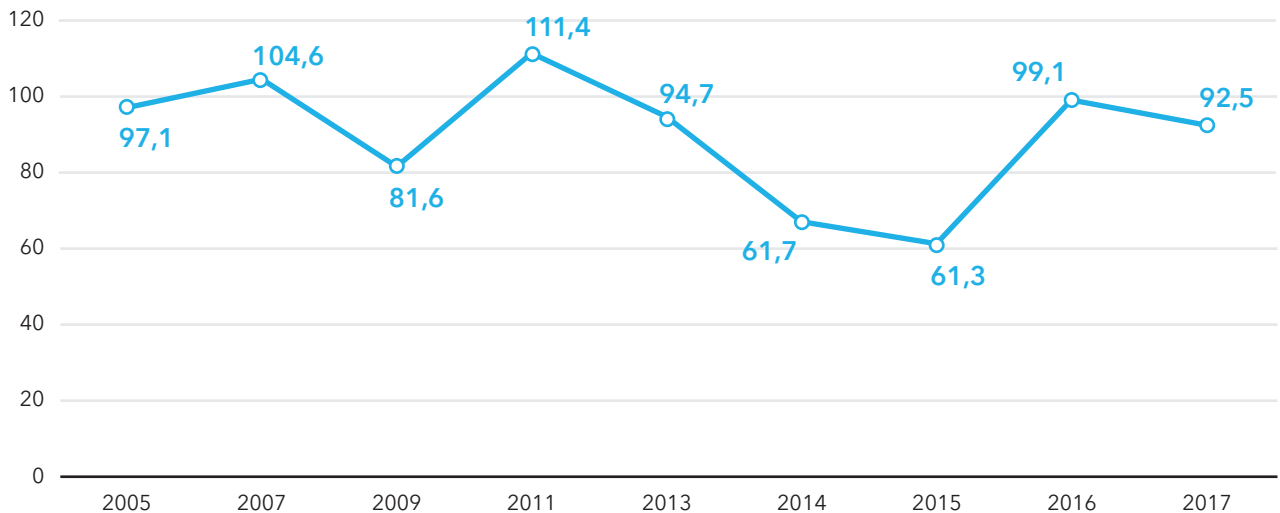
ка-Україна», ПАТ «Українська залізниця», громадською спілкою «Національне галузеве партнерство в легкій промисловості України «Fashion Globus Ukraine», з «Будівельною палатою» та федерацією роботодавців України. Головною метою такого державно-приватного партнерства є поєднання зусиль різних сторін для підвищення якості підготовки робітничих кадрів, модернізація системи П(ПТ)О шляхом створення на базі окремих закладів професійно-технічної освіти навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості. Наразі в Донецькій області немає жодного прикладу такого співробітництва, хоча навчально-практичні центри з підготовки окремих робітничих спеціальностей були створені за сприяння ТОВ «Новокраматорський машинобудівний завод» та ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча».

Для формування ефективної політики у сфері П(ПТ)О в регіонах МОН України розроблено проєкт «Типового положення про регіональну раду професійної (професійно-технічної) освіти». Цим документом закріплено статус, процедуру формування, основні завдання, що покладаються на регіональні ради професійної (професійно-технічної) освіти, а також їхні права щодо формування та реалізації регіональної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. Попри завершення громадського обговорення положення про раду професійної (професійно-технічної) освіти, нова редакція цього документа КМ України доки що не затверджена. В Донецькій області регіональна рада професійної освіти була створена розпорядженням голови обласної державної адміністрації № 197 від 06.03.2017 р. Наразі ефективність її діяльності не дуже висока.

Невирішеним залишається питання передачі закладів П(ПТ)О з державної у комунальну власність. Для розв'язання даної проблеми МОН України були розроблені «Методичні рекомендації щодо виконання техніко-економічного обґрунтування під час передачі цілісних майнових комплексів закладів професійної (професійно-технічної) освіти», «Інформація щодо порядку підготовки відповідних матеріалів для забезпечення передачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з державної власності у комунальну власність» та «Форма техніко-економічного обґрунтування доцільності передачі цілісного майнового комплексу з державної власності у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст».

Для врегулювання питання забезпечення здобувачів професійно-технічної освіти гуртожитками постановою КМ України № 331 від 17.04.2019 р. затверджено «Порядок забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти». Документом визначені уніфіковані правила проживання в гуртожитках закладів П(ПТ)О, врегульовані питання надання житлової площі, меблів, перелік осіб, які мають першочергове право на поселення в гуртожиток тощо. Положенням передбачено безоплатне надання житлово-комунальних послуг.

Рис. 2.1. Індеси фізичного обсягу валового регіонального продукту (в цінах попереднього року), %

Головними нормативними документами у царині професійно-технічної освіти, які були прийняті на рівні регіону, є програма «Освіта Донеччини в Європейському вимірі 2017–2020 рр.» (2017 р.) та «Заходи з реалізації стратегічного плану дій розвитку професійної освіти Донецької області на 2018–2020 роки».

Серед важливих нормативних документів, які були затверджені останнім часом, варто відзначити концепцію «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, схвалена розпорядженням КМ України № 419-р. 12 червня 2019 р. У Концепції визначені завдання реформування системи П(ПТ)О, шляхи та способи розв'язання проблем у галузі, етапи, терміни реалізації та очікувані результати. Саме цей документ має бути визначальним при розробленні регіональної стратегії реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області.

Для реалізації завдань зазначеної концепції КМ України підготовлено проект розпорядження «Про затвердження плану заходів на 2019–2027 роки із запровадження концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта». Наразі триває процес громадського обговорення.

Проведений аналіз свідчить про те, що в Україні загалом розроблена необхідна нормативно-законодавча база, яка регламентує діяльність системи П(ПТ)О освіти та створює необхідні передумови для її реформування в регіонах країни (додаток А).

Наявна на даний момент мережа закладів П(ПТ)О і система підготовки робітничих кадрів Донецької області сформувалися під впливом низки чинників, зокрема особливостей структури економіки, мережі міст, системи розселення населення, демографічної ситуації, ринку праці тощо.

Ще з радянських часів Донецька область була лідером в Україні за багатьма макроекономічними показниками, насамперед за виробництвом промислової продукції та її експортом. У 2013 році на неї припадало 13 % валового регіонального продукту,

20 % промислової продукції та 25 % експорту країни. Структура економіки регіону мала чітко виражений індустріальний характер, оскільки основна частина ВРП вироблялася в реальному секторі, що помітно відрізняло Донецьку область від України загалом, де частка цього сектора була помітно меншою. Окрім цього, Донеччина успадкувала від СРСР потужні підприємства, копальні, на яких була зайнята значна частина економічно активного населення. Саме корпоративний сектор, а не малий бізнес, був головним виробником продукції в регіоні.

Після 2014 року економічна ситуація в регіоні різко погіршилася. Через окупацію частини Донецької області, розрив економічних зв'язків між підприємствами, закриття низки копалень лише за перший рік збройного конфлікту фізичний обсяг валового регіонального продукту скоротився на 33 % (рис. 2.1). Суттєво знизилися позиції Донецької області в рейтингу регіонів країни за головними економічними показниками. Так, за 2013–2017 роки частка регіону в структурі валової доданої вартості знизилася майже удвічі, промислового виробництва – на понад третину, роздрібно-товарообігу – у 3,5 раза (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Частка Донецької області в головних макроекономічних показниках України, %

Частково зазнала змін і структура промисловості, однак вони не є надто різючими. Головним виробником промислової продукції, як і раніше, залишається металургія, частка якої становить майже 44 % (табл. 2.2). Це приблизно відповідає показнику 2010 року. Серед відносно помітних змін слід відзначити:

1. зростання частки добувної промисловості з 12,8 % у 2010 р. до 18,6 % у 2018 році.;
2. суттєве скорочення частки виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (майже у 2,5 раза упродовж 2013-2018 років);
3. зростання питомої ваги коксохімічного виробництва;
4. скорочення майже вдвічі частки машинобудування (з 8,4 % у 2013 р. до 4,3 % у 2018 р.).

Найбільше постраждала вугільна промисловість, де виробництво продукції скоротилося більш як удвічі. Загалом у регіоні домінують низько-технологічні виробництва (металургія, коксохімія, видобуток сировини), представлені майже 800 підприємствами. Вони забезпечують зайнятість для понад 100 тис. осіб (40 %).

Посилилися регіональні диспропорції між окремими центрами. Наразі майже 75 % виробництва промислової продукції сконцентровано в чотирьох містах регіону – Маріуполі, Краматорську, Покровську та Авдіївці. Через особливості структури промисловості, збитковість частини державних копалень, втрати ринків збуту продукції, помітних втрат економічного потенціалу зазнали такі міста як Слов'янськ, Костянтинівка, Мирноград, Селидове, Бахмут, Торецьк.

Через збройний конфлікт та формування лінії зіткнення порушилися виробничі та трудові зв'язки між

елементами територіальної структури промислових вузлів Донецької області, що негативно вплинуло на діяльність виробничих об'єктів. Так, Авдіївка, Курахове, Докучаївськ, Красногродівка раніше входили до складу Донецько-Макіївської промислової агломерації, а Торецьк – до складу Горлівсько-Єнакієвського промислового вузла.

Втім, Донецька область лишається потужним промисловим регіоном країни. Вона посідає друге місце в Україні за обсягами реалізованої промислової продукції, третє місце за експортом товарів, на неї припадає 98 % виробництва солі країни, майже 87 % обладнання для металургії, 49 % коксу, 45 % кам'яного вугілля, 40 % чавуну, 34,5 % готового прокату та близько 10 % електроенергії. Сільське господарство хоч і не відіграє вагомій ролі в економіці Донецької області, проте обсяги виробництва аграрної продукції є достатніми для розвитку цілої низки виробництв продовольчих товарів (олії, борошна, свинини). Однак, навіть після подій 2014 року економічний ландшафт регіону не зазнав кардинальних змін, економіка Донецької області лишається індустріальною з ознаками радянської епохи.

Високий рівень індустріального розвитку Донецької області, особливості структури економіки регіону зумовили підвищений попит на робітничі кадри тих професій, які залучені на підприємствах металургії, хімічної індустрії, вугільних копальнях, на кар'єрах із видобутку різноманітної мінеральної сировини. Саме завдяки цьому в регіоні сформувалася усталена практика створення закладів П(ПТ)О майже при кожному великому підприємстві.

Табл. 2.2. Структура виробництва промислової продукції (робіт, послуг) Донецької області

Види виробництв	Структура виробництва промислової продукції (робіт, послуг), %					
	2005	2010	2013	2015	2017	2018
Промисловість	100	100	100	100	100	100
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	11,7	12,8	17,3	15,8	16,8	18,6
Переробна промисловість	78,7	72,8	65	65,3	66,4	65,9
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	5,3	5,3	8,9	5,5	4,1	3,6
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри й інших матеріалів	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	0,3	0,4	0,6	0,1	0,1	0,1
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	8,5	7,6	6,5	7,5	10,1	10,1
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції; фармацевтичних препаратів; гумових, пластмасових та інших неметалевих виробів	6,2	5,3	6,6	3,4	2,6	2,8
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування	48,3	42,2	33,0	43,7	44,8	43,8
Машинобудування	9,7	10,5	8,4	4,4	3,8	4,3
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря	9,6	14,4	17,1	18,1	15,9	14,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,6	0,8	0,9	0,8

Поряд з економічними передумовами, вагомий вплив на формування мережі закладів П(ПТ)О мають соціально-демографічні та розселенські чинники.

Попри те, що упродовж багатьох років Донецька область вирізнялася в Україні найбільшою кількістю населення, найвищою його щільністю та урбанізованістю, найпотужнішою мережею міських поселень, демографічні показники були одними з найгірших в країні. Стала депопуляція була й залишається головною причиною скорочення населення регіону, погіршення його вікової структури, зменшення частки дитячого населення при зростанні питомої ваги осіб старших вікових груп. Головною причиною депопуляції в Донецькій області як раніше, так і тепер, є від'ємні значення природного приросту. Навіть у відносно сприятливі роки (2008, 2012 роки) показники народжуваності в регіоні не перевищували 10 ‰, тоді як смертність становила 16-18 ‰. Наразі немає достовірних даних для визначення демографічних показників. За експертними оцінками народжуваність в регіоні становить 6,5-7 ‰, смертність – 16-17 ‰. Серед адміністративних районів і поселень Донецької області найвищі показники смертності та найгострішу

демографічну ситуацію загалом мали периферійні сільські території, центрами яких є невеликі за людиною селища міського типу чи малолюдні міста.

Вплив демографічних показників на формування мережі закладів П(ПТ)О проявляється не прямо, а опосередковано – через контингент випускників шкіл. Упродовж 2017-2019 років кількість випускників шкіл була найменшою за всі роки незалежності України, адже це когорта тих поколінь, які сформувалися у період мінімального рівня народжуваності на межі століть. Абсолютне скорочення кількості народжених зумовило зменшення контингенту випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які є потенційними абітурієнтами закладів П(ПТ)О. Втім, у найближчі 5-6 років буде спостерігатися поступове збільшення і кількості школярів, і кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів через зростання рівня народжуваності від середини 2000-х років (табл. 2.3). Так, в 11 класах навчається 7,8 тис. школярів, у дев'ятих – 14,1, в четвертих – 17,1 тис. дітей. Загалом за три останні роки кількість школярів зросла в регіоні на 7 тис. осіб, випускників базової середньої освіти – на 800 осіб.

Табл. 2.3. Динаміка кількості учнів і випускників загальноосвітніх навчальних закладів Донецької області, тис. осіб

Навчальні роки	Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах	Випуск учнів загальноосвітніми навчальними закладами	
		Базова загальна середня освіта	Повна загальна середня освіта
2005/2006	421,2	54,6	43,1
2010/2011	330	50,5	28,7
2013/2014	332,8	32,8	23,1
2015/2016 ¹	149,1	13,4	9,6
2017/2018 ¹	156	14,2	8,6

1 - без урахування окупованих територій

Мережа закладів передвищої та вищої освіти, які є конкурентом П(ПТ)О у «боротьбі» за абітурієнтів, за 2014-2018 рр. суттєво змінилася. Процес переєстрації освітніх установ з окупованих територій призвів до появи в багатьох містах регіону нових закладів передвищої та вищої освіти. Наразі в області налічується 19 установ передвищої (19 технікумів та коледжів) та дев'ять закладів вищої освіти. У 2018/2019 н. р. в них навчалось 7,7 та 24,9 тис. студентів відповідно.

Прийнятий нещодавно Закон України «Про фахову передвищу освіту» передбачає здобуття студентами закладів передвищої освіти професійної кваліфікації, що загалом ускладнює діяльність установ П(ПТ)О. Наразі незрозуміло, який освітній рівень матимуть випускники вищих професійно-технічних училищ, які раніше здійснювали підготовку молодших спеціалістів.

Через негативний імідж закладів П(ПТ)О до них вступає орієнтовно лише 18-20 % випускників загальноосвітніх навчальних закладів, що набагато менше, ніж в розвинених країнах Європи. Окрім того, набір абітурієнтів до закладів П(ПТ)О здійснюється фактично за залишковим принципом після

завершення вступної кампанії до установ вищої та фахової передвищої освіти. У 2019 р. через проблеми з набором абітурієнтів вступну кампанію до закладів П(ПТ)О продовжили до 1 жовтня. Отже, розбудова мережі закладів вищої та фахової передвищої освіти негативно впливає на розвиток системи П(ПТ)О. Узгодження потребують окремі положення Закону України «Про фахову передвищу освіту» та проєкту закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту».

Ринок праці відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку системи П(ПТ)О Донецької області. Саме ринок праці визначає напрямки, структуру та обсяги підготовки робітничих кадрів. Аналіз ринку праці передбачає оцінку низки показників, зокрема рівня економічної активності, структури зайнятості, безробіття, його регіональних відмінностей тощо.

Загальна кількість економічно активного населення регіону становить понад 860 тис. осіб. Рівень економічної активності населення варіює від 58 % для осіб віком 15-70 років до майже 70 % для людей в працездатному віці. Кількість економічно пасивного населення також є досить високою і складає 620 тис. осіб.

Структура зайнятості населення є відображенням особливостей економічного розвитку регіону та є вагомим чинником, що впливає на формування попиту на робочу силу. Кількість зайнятого населення в різних сферах економічної діяльності за 2013-2018 роки скоротилася у майже 2,7 раза – з 1 983,9 до 734,4 тис. осіб, однак розподіл зайнятого населення за головними секторами економіки за останні роки не зазнав кардинальних змін (табл. 2.4). Основна частина населення регіону працює в секторі послуг – 60 %. У реальному секторі економіки зайнято 40 % працездатного населення. Це майже відповідає пересічному для країни показнику, який становить 36,8 %. Основними сферами зайнятості населення Донецької області є промисловість (27,3 %), гуртова та роздрібна торгівля, ремонт транспортних засобів (21 %), транспорт, складське господарство (7,9 %), державне управління та оборона (7,1 %) та освіта (7 %).

Частка найманих працівників становить близько 63,5 % від загальної чисельності зайнятого населення. Найбільша частка найманих працівників зайнята у промисловості – 40,2 %. Високою вона є також у державному управлінні й обороні (11,1 %), освіті (10,7 %) та транспорті (9,4 %). В інших видах економічної діяльності, зокрема в торгівлі та навіть у сільському господарстві частка найманих працівників є незначною. Цей аспект є важливим при формуванні регіонального замовлення на підготовку робітничих професій та співпраці з роботодавцями щодо підписання угод на навчання.

З-поміж показників ринку праці чи не найбільший вплив на розвиток професійно-технічної освіти мають

масштаби та структура безробіття в регіоні. До подій 2014 року Донецька область характеризувалася відносно низькими показниками безробіття та вищими за пересічні для країни доходами населення. В останні роки ситуація змінилася. За офіційними даними у 2018 р. в Донецькій області налічувалося 120,6 тис. безробітних, що становить 14,5 % від населення віком 15-70 років. Це в 1,6 раза вище за пересічний для країни показник. Причинами цього є ускладнення економічної ситуації і, як наслідок, масове звільнення працівників. За офіційними даними кількість вивільнених працівників, про які повідомлені центри зайнятості, у 2014 р. становила 26,9 тис. осіб, у 2015 р. – 26,1, 2017 р. – 31, 2018 р. – 5,6 тис. осіб. Додатковий тиск на ринок праці створили також внутрішньо переміщені особи.

Серед видів економічної діяльності найвищі показники безробіття спостерігаються у промисловості (16,7 %), гуртовій та роздрібній торгівлі (12,3 %), в державному управлінні й обороні (9,4 %) та сільському господарстві (7,8 %). Загалом кількість і частка безробіття у розрізі видів економічної діяльності залежить майже винятково від структури зайнятості осіб найманої праці. З-поміж професійних груп найвищим рівнем безробіття вирізняються «Працівники сфери торгівлі та послуг» (16,6 %), «Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин» (17,8 %), «Кваліфіковані робітники з інструментом» та «Найпростіші професії та особи без професії» (по 12,3 %).

Табл. 2.4. Зайнятість населення Донецької області за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Зайнятість за видами економічної діяльності, тис. осіб				Частка зайнятих за видами економічної діяльності, %			
	2010	2013	2015	2017	2010	2013	2015	2017
Усього	1983,9	1968,1	756,3	734,4	100	100	100	100
Сільське, лісове та рибне господарство	172,4	210,9	65,2	62,9	8,7	10,7	8,6	8,6
Промисловість	548	496,4	247	200,8	27,6	25,2	32,7	27,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	...	151,8	60,6	52,9	...	7,7	8	7,2
Переробна промисловість	...	273	140,7	108,5	...	13,9	18,6	14,8
Будівництво	105,6	103,2	26,5	30,4	5,3	5,2	3,5	4,1
Гуртова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів, мотоциклів	476,5	466	148,5	154,3	24	23,7	19,6	21
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	150,6	134,1	49,4	58,1	7,6	6,8	6,5	7,9
Тимчасове розміщення й організація харчування	...	28,3	8,3	8,8	...	1,4	1,1	1,2
Інформація та телекомунікації	...	18,5	10,9	9	...	0,9	1,4	1,2
Фінансова та страхова діяльність	...	22,2	6	5,3	...	1,1	0,8	0,7
Операції з нерухомим майном	83,3	29,7	10,5	8	4,2	1,5	1,4	1,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	...	35,5	13,2	12,2	...	1,8	1,7	1,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	...	43	11,2	15,3	...	2,2	1,5	2,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	83,3	74	40,5	51,8	4,2	3,8	5,4	7,1
Освіта	126,5	124,6	52,3	51,2	6,4	6,3	6,9	7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	120,4	110,6	41,5	43,4	6,1	5,6	5,5	5,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	...	24,3	10,8	8,7	...	1,2	1,4	1,2
Надання інших видів послуг	74,4	46,8	14,5	14,1	3,8	2,4	1,9	1,9

Регіональні відмінності в кількості зареєстрованих безробітних упродовж року є значними. При цьому кожне з міст і районів мають свої «больові точки» на ринку праці. Так, найбільша кількість безробітних у сільському господарстві зареєстрована в поселеннях Великоновосілківського районного центру зайнятості (1 063 особи), у добувній промисловості – в поселеннях Мирноградського та Покровського міських центрів зайнятості, в будівництві – в населених пунктах Слов'янського міського центру зайнятості. При цьому в містах Слов'янськ, Мирноград, Покровськ розміщуються П(ПТ)О, які ведуть підготовку робітничих кадрів саме для тих секторів економіки, де й так високий рівень безробіття.

Гострою, як і для України загалом, так і для Донецької області зокрема залишається проблема безробіття серед молоді. В останні два-три роки ситуація дещо покращилася, однак частка безробітних серед осіб віком до 35 років у 2018 р. становила 36,6 %. Невирішеність проблеми працевлаштування молоді є одним із чинників, що впливає на формування контингенту учнів П(ПТ)О.

За освітнім рівнем переважають безробітні, що мають вищу освіту. Їхня частка становить майже 55 %. Досить високою є також і частка безробітних із професійно-технічною освітою – 37 %. Причому в останні роки ця частка зростає. Регіональні відмінності в розподілі безробітних із професійно-технічною освітою дуже значні: від 17-31 % в поселеннях Маріупольського, Торецького та Краматорського міських центрів зайнятості до 58-69 % в Селидівському міському та Олександрівському, Великоновосілківському та Нікольському районних центрах зайнятості.

Індикатором гостроти ринку праці є співвідношення між кількістю зареєстрованих безробітних і кількістю вакансій. Аналіз зазначених показників свід-

чить про те, що ситуація на ринку праці в Донецькій області поступово покращується. Навантаження на одне вільне робоче місце хоч і має значні річні коливання загалом має сталу тенденцію до зменшення. За січень-лютий 2019 р. навантаження на одну вакансію становило 7 осіб. За аналогічний період 2017 р. цей показник складав 12 осіб. Пересічний показник навантаження на одну вакансію у 2018 р. становив 14 од. Секторальні відмінності у показнику навантаження на одну вакансію на кінець 2018 р. були досить значні – від майже 46 осіб в у сільському господарстві до орієнтовно 5 осіб в торгівлі та 6 осіб у добувній промисловості та розробленні кар'єрів. Значні відмінності в показниках навантаження на одне вільне робоче місце спостерігається і в розрізі професійних груп. Наприклад, у професійній групі «Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства» зазначений показник становить 54 од., у групі «Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери» – 47 од., у групі «Працівники торгівлі та сфери послуг» – 11 од.

Міські та районні центри зайнятості працюють над розв'язанням проблеми безробіття. Через пропозиції відповідної роботи, перенавчання, підвищення кваліфікації вдається працевлаштувати значну кількість безробітних. Загалом за 2017-2018 роки підготовкою та перенавчанням через центри зайнятості населення було охоплено понад 2 500 осіб. За цей же період підвищення кваліфікації пройшли майже 50 тис. осіб.

Отже, ситуація на ринку праці Донецької області є дуже динамічною і різновекторною, хоча рівень її гостроти поступово послаблюється. Професійні, регіональні та інші диспропорції є значними, що обов'язкового має враховуватися при формуванні регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів в системі П(ПТ)О.

2.2. Динаміка, структура та особливості функціонування системи П(ПТ)О регіону

Система П(ПТ)О освіти Донецької області має розгалужену мережу навчальних закладів державної та інших форм власності. Загалом вона сформувалася під впливом багатьох чинників, головними серед яких є структура економіки регіону, кількість населення, рівень урбанізованості, демографічні та міграційні процеси. У різні роки в регіоні функціонувало від 100 до 140 закладів П(ПТ)О, що складало від 11 до 12,5 % таких освітніх установ України. Аналогічною була й частка інших показників їхньої діяльності, зокрема загальної кількості учнів, прийнятих на навчання, і випущених осіб.

Через збройний конфлікт та формування лінії зіткнення після 2014 року кількість закладів П(ПТ)О, які розміщуються на підконтрольній уряду України частині Донецької області, скоротилася на 60 % (табл. 2.5). Це пояснюється значною кількістю великих міст на непідконтрольних територіях (Донецьк, Макіївка, Горлівка, Єнакієве, Шахтарськ тощо), а також низьким рівнем свідомості керівників закладів П(ПТ)О, які не виступили ініціаторами їхньої перереєстрації в поселеннях підконтрольній уряду України частини регіону.

Протягом останніх 2-3 років, через зменшення контингенту учнів, проблеми з фінансуванням розпочався процес об'єднання закладів П(ПТ)О, однак за офіційними даними їхня кількість залишилася практично незмінною. У 2018/2019 н. р. у Донецькій області функціонувало 44 заклади П(ПТ)О, у т. ч. 38 класичних установ. Ліцензію на підготовку робітничих кадрів мають також окремі заклади передвищої та структурні підрозділи (коледжі) закладів вищої

освіти Донецької та Луганської областей. Загалом у регіоні налічується понад 20 таких навчальних закладів, однак реальну підготовку робітників ведуть Великоанадольський лісовий коледж, відокремлений підрозділ «Донецький технікум Луганського національного аграрного університету» (м. Красногорівка), відокремлений підрозділ «Костянтинівський технікум Луганського національного аграрного університету», Маріупольський коледж ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», аварійно-рятувальний загін спеціального призначення головного управління державної служби України з надзвичайних ситуацій в Донецькій області, ТОВ «Маріупольський морський центр підготовки плавсоставу», ТОВ «Центр підготовки фахівців водного транспорту», а також ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості».

Упродовж 2014-2018 років простежується тенденція до скорочення кількості здобувачів П(ПТ)О. У 2018/2019 н. р. в закладах П(ПТ)О Донецької області навчалось 10,6 тис. осіб (табл. 2.5). Оскільки темпи скорочення кількості учнів випереджають темпи скорочення кількості закладів П(ПТ)О, то це посилює малокомплектність останніх. Якщо у 2013 р. пересічна кількість здобувачів професійної освіти в одному закладі П(ПТ)О становила 326 осіб, то у 2018 р. – лише 220 осіб. Причинами цього є погіршення демографічної ситуації та зростання кількості тих, хто здобуває вищу освіту. Загалом в Україні у пострадянський період випуск кваліфікованих робітників скоротився на 46 %, тоді як фахівців із вищою освітою зріс у 1,7 рази¹.

Табл. 2.5. Показники діяльності професійно-технічної освіти Донецької області

Роки	Кількість закладів на кінець року, од.	Кількість здобувачів П(ПТ)О, тис. осіб	Прийнято здобувачів П(ПТ)О, тис. осіб	Підготовлено (випущено) кваліфікованих робітників, тис. осіб
1995	142	65,7	33,1	27,8
2000	120	63	35	28,4
2005	120	56,3	33,4	29,7
2010	112	42	27,8	24,4
2013	111	36,2	20,3	21,2
2014	44	13,8	7,1	7,8
2015	47	13	7,5	6,7
2016	46	12,6	7,2	6,2
2017	45	11,4	6	6,2
2018	44	10,6	6,7	6,3

¹ Інформаційно-аналітичні матеріали (професійно-технічна освіта) / МОН України. Київ, 2015.

Рис. 2.3. Структура закладів П(ПТ)О Донецької області за виробничо-освітньою спеціалізацією, %

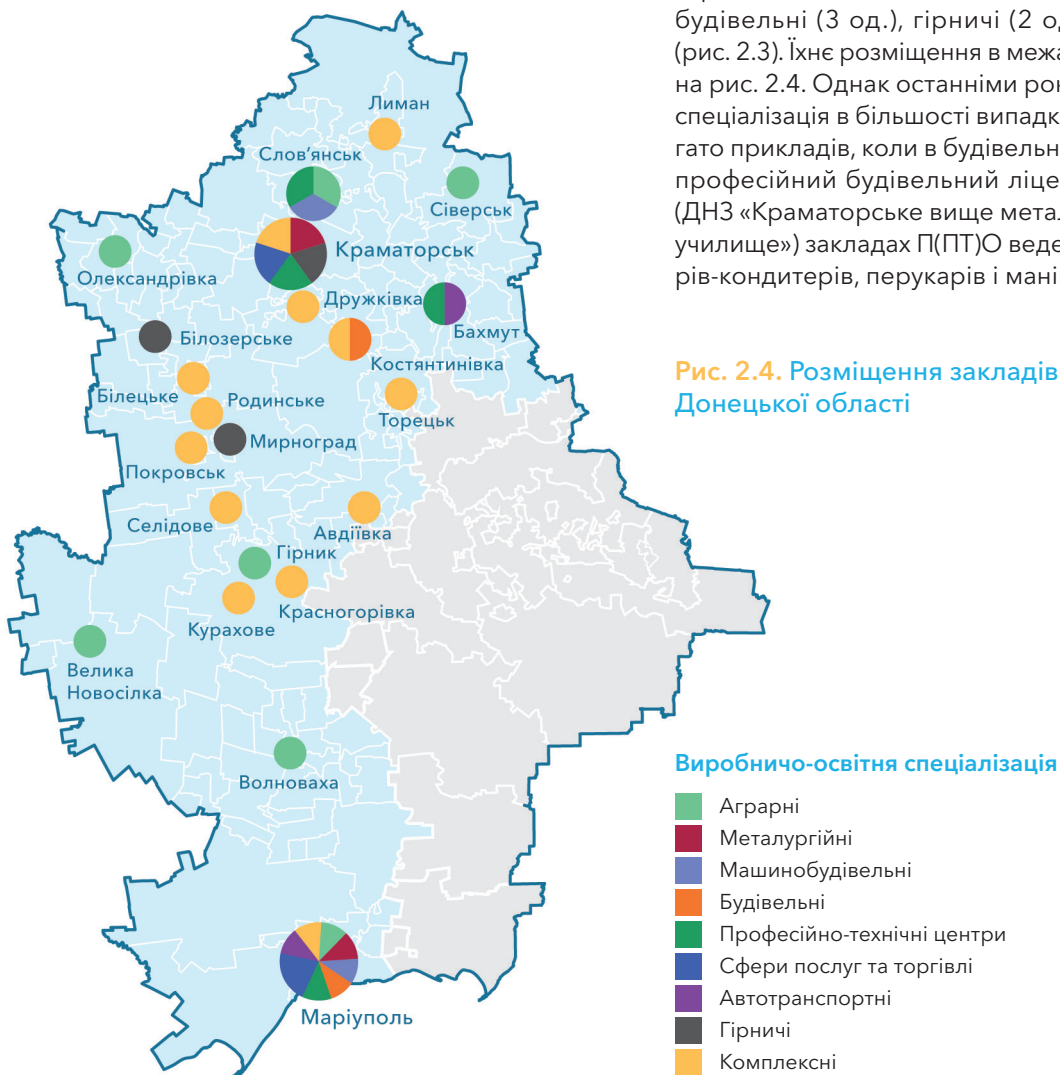
Учнями першого курсу закладів П(ПТ)О стають лише близько 16 % випускників 9-х класів. Аналогічна ситуація спостерігається і в Донецькій області, що є свідченням зниження престижу професійно-технічної освіти.

Паралельно зі скороченням загальної кількості здобувачів П(ПТ)О відбувається зменшення тих, хто прийнятий на навчання, і тих, хто його завершив. За 2014–2018 роки кількість прийнятих на навчання скоротилася на 5,6 %, а кількість підготовлених (випущених) кваліфікованих робітників – на 19,2 % (табл. 2.5).

Негативні тенденції щодо скорочення кількості вступників до закладів П(ПТ)О збереглися і у 2019 році. За попередніми даними обсяги регіонального замовлення виконані в Донецькій області лише на 63 %. Це найгірший показник в Україні. Він свідчить, з одного боку, про непривабливість П(ПТ)О для молоді, а з іншого – про необ'єктивність обсягів регіонального замовлення. Кращою є ситуація із виконанням державного замовлення на професії загальнодержавного значення. Тут воно становить 85 %.

Виробничо-освітня спеціалізація закладів П(ПТ)О Донецької області сформувалася переважно під впливом двох чинників – особливостей структури економіки регіону та потреб ринку праці. Більшість закладів П(ПТ)О є комплексними, тобто вони здійснюють підготовку робітників різних спеціальностей. До категорії спеціалізованих належать аграрні (9 одиниць), будівельні (3 од.), гірничі (2 од.) та інші установи (рис. 2.3). Їхнє розміщення в межах регіону зображено на рис. 2.4. Однак останніми роками чітко визначена спеціалізація в більшості випадків порушується. Є багато прикладів, коли в будівельних (Костянтинівський професійний будівельний ліцей) чи металургійних (ДНЗ «Краматорське вище металургійне професійне училище») закладах П(ПТ)О ведеться підготовка кухарів-кондитерів, перукарів і манікюрників.

Рис. 2.4. Розміщення закладів П(ПТ)О Донецької області

Така ситуація стала відголосом 90-х років XX ст., коли відкриття нових робітничих професій давало можливість закладам П(ПТ)О «виживати» в складних умовах ринкової економіки. Через це окремі заклади П(ПТ)О Донецької області можна вважати спеціалізованими лише умовно, виходячи або з їхньої назви, або з урахуванням відомчої підпорядкованості.

У системі П(ПТ)О Донецької області підготовка робітничих кадрів ведеться за 16 напрямками економічної діяльності (табл. 2.6), які консолідує понад 110 робітничих професій (додаток Б).

Перелік напрямків підготовки переважно відповідає особливостям структури економіки, яка існувала до 2014 року. У складі кожного напрямку підготовки виділяється певна кількість професій. При цьому їх варіація у різних напрямках дуже велика. Так, у складі напрямку «Гірничодобувна промисловість» виділяється дев'ять професій (електрослюсар підземний, електрослюсар (слюсар) черговий з ремонту устаткування, гірник підземний, машиніст екскаватора тощо), «Загальні професії електротехнічного виробництва» – 20 професій (токарь, слюсар-ремонтник, електрогазозварник, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів тощо). Натомість у таких напрямках економічної діяльності, як-от «Швейне виробництво», «Виробництво художніх і ювелірних виробів» виділяється лише три та одна професії відповідно (табл. 2.6).

Як уже зазначалося, підготовку робітничих кадрів у Донецькій області здійснюють також окремі коледжі, які наразі є структурними підрозділами закладів вищої освіти, а також спеціальні служби. Вони ведуть підготовку робітників за такими напрямками економіки: лісове господарство (лісоруб, флорист), аварійно-рятувальна служба (пожежник-рятувальник,

рятувальник) та водний транспорт (моторист, матрос, матрос-рятувальник). У деяких закладах, наприклад у Великоанадольському лісовому коледжі, підготовка вузькоспеціалізованих робітників (лісоруб) поєднується з традиційними (слюсар з ремонту колісних транспортних засобів).

Окрім первинного навчання заклади П(ПТ)О здійснюють також перепідготовку, перенавчання та підвищення кваліфікації робітничих кадрів. У 2018/2019 н. р. такі види освітніх послуг надавали 17 закладів П(ПТ)О, Донецький центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості, а також деякі навчальні заклади та навчальні центри при великих підприємствах (додаток В). Загалом перенавчання й підвищення кваліфікації у них пройшли майже 4,5 тис. осіб за досить широкою палітрою напрямків економічної діяльності (14 од.) та робітничих професій (понад 40 спеціальностей).

ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості (м. Краматорськ)» здійснює підготовку робітників за майже 10 напрямками. У 2018 р. у зазначеному центрі пройшли навчання 2363 особи. Центр доволі оперативно реагує на зміни ринку праці, забезпечуючи навчання безробітних за 12 ліцензованими робітничими професіями. До роботи центру залучаються роботодавці, з якими укладаються угоди, вони беруть участь у складанні робочих навчальних планів. Центр має спеціалізовані навчальні кабінети, де особи, що навчаються, можуть здобути відповідні навички. Навчання триває відносно короткий період – максимум до 5 місяців. З-поміж інших закладів П(ПТ)О найбільшою кількістю осіб, які пройшли перенавчання та підвищення кваліфікації, вирізняються Маріупольський професійний

Табл. 2.6. Напрямки економічної діяльності та професії, за якими ведеться підготовка робітників у закладах П(ПТ)О Донецької області

№ з/п	Назва напрямку економічної діяльності	Кількість професій у складі напрямку, од.	Кількість закладів П(ПТ)О, що мають ліцензію на підготовку кадрів даної професії	Кількість закладів П(ПТ)О, які мали у 2017/2018 н. р. випускників за цією професією, од.
Традиційні заклади П(ПТ)О				
1.	Гірничодобувна промисловість	9	8	4
2.	Металургійне виробництво	9	3	3
3.	Загальні професії електротехнічного виробництва	20	20	13
4.	Загальні для всіх галузей економіки	12	19	16
5.	Залізничний транспорт	9	5	4
6.	Автомобільний транспорт	8	16	13
7.	Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи	10	12	11
8.	Сільське господарство	9	13	8
9.	Громадське харчування	7	22	18
10.	Торговельно-комерційна діяльність	4	12	7
11.	Сфера обслуговування	10	14	12
12.	Швейне виробництво	3	6	4
13.	Виробництво художніх і ювелірних виробів	1	1	1
Інші заклади, де ведеться підготовка робітничих кадрів				
14.	Лісове господарство	5	1	1
15.	Аварійно-рятувальна служба	4	1	1
16.	Водний транспорт	3	2	2

ліцей (885 осіб), Маріупольський професійний ліцей автотранспорту (336 осіб) та Олександрівський професійних аграрний ліцей (247 осіб).

Ліцензії на перепідготовку кадрів доволі широкого спектра робітничих професій мають ПрАТ «Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча», ПрАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» і ТОВ «Центр професійно-технічної освіти «Консалтинг Фактор» (м. Маріуполь), проте фактично перепідготовка в них не проводиться.

Отже, в закладах П(ПТ)О Донецької області підготовка робітничих кадрів ведеться за дуже широким спектром професій. Слід зазначити, що, по-перше, кількість ліцензій, за якими заклади П(ПТ)О мають право здійснювати підготовку робітничих кадрів, і кількість професій, за якими наразі ведеться їхня реальна підготовка, суттєво відрізняються між собою; по-друге, у більшості випадків підготовка робітників здійснюється за інтегрованими професіями, наприклад «кухар», «кондитер»; по-третє, поєднуються близькі між собою робітничі професії, хоча можуть траплятися й окремі винятки; по-четверте, система підготовки кваліфікованих робітників є доволі плутаною, зважаючи на ту обставину, що робітничі кадри можуть випускати й заклади передвищої освіти; по-п'яте, підготовку робітничих кадрів за професіями, які мають загальнодержавне значення, здійснює незначна кількість закладів П(ПТ)О.

Галузева (виробнича) спеціалізація та територіальна концентрація (поєднання) напрямків і професій підготовки робітничих кадрів сформувалася під впливом кількох чинників і має певні регіональні відмінності.

Найбільшого поширення в закладах П(ПТ)О Донецької області набула підготовка робітників за такими напрямками економічної діяльності як «Громадське харчування» (22 заклади), «Загальні професії електротехнічного машинобудування» (20), «Загальні для всіх галузей економіки» (19) та «Автомобільний транспорт» (16 закладів). Натомість підготовка робітників у сфері металургійного виробництва, виробництва художніх та ювелірних виробів, лісового господарства здійснюється лише в одному-двох закладах П(ПТ)О.

Аналогічні диспропорції простежуються і в розподілі робітничих професій. З метою розширення можливостей випускників працевлаштуватися, майже всі заклади П(ПТ)О Донецької області практикують поєднання, зазвичай, двох, а інколи навіть трьох робітничих професій. Прикладом такого поєднання є «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; водій автотранспортних засобів категорії», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва; слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування; водій автотранспортних засобів категорії «С», «Офіціант; бармен; буфетник» тощо. Підготовка таких поєднаних професій проводиться у різній кількості закладів П(ПТ)О Донецької області (табл. 2.7). Так, підготовка й випуск електрогазозварників та електрозварників ведеться в дев'яти закладах П(ПТ)О, слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів (у різних варіантах поєднання) – в 13 закладах, кухарів і кондитерів – в 16 закладах П(ПТ)О. Повний перелік робітничих професій і закладів П(ПТ)О, де ведеться підготовка відповідних кадрів, подано в додатку Б.

Табл. 2.7. Перелік найбільш масових робітничих професій, за якими здійснюється підготовка кадрів у закладах П(ПТ)О Донецької області

Напрямок економічної діяльності	Робітничі професії	Кількість закладів П(ПТ)О, де може здійснюватися підготовка кадрів за відповідними професіями, од.
Гірничодобувна промисловість	Електрослюсар підземний; машиніст підземних установок	3
Металургійне виробництво	Машиніст крана металургійного виробництва	2
Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	9
	Електрозварник	8
	Верстатник широкого профілю	2
Загальні для всіх галузей економіки	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	6
	Оператор комп'ютерного набору	4
Залізничний транспорт	Помічник машиніста тепловоза	4
Автомобільний транспорт	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів	13
Будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи	Маляр. Штукатур	8
Сільське господарство	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорії «А1», «А2», «В1», «В2»). Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування. Водій автотранспортних засобів (категорія «С»).	8
Громадське харчування	Кухар. Кондитер	16
Торговельно-комерційна діяльність	Продавець продовольчих товарів	6
Сфера обслуговування	Перукар	11

Важливе значення як з точки зору доступності закладів П(ПТ)О, так і з точки їхнього реформування має оцінка концентрації підготовки робітничих кадрів у різних поселеннях Донецької області. Проведений аналіз показав, що реальна підготовка робітників за напрямками економічної діяльності «Громадське харчування» ведеться у 12 населених пунктах регіону, «Загальні професії електротехнічного виробництва», «Загальні для всіх галузей економіки», «Автотранспорт», «Сільське господарство», «Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи» – у дев'яти населених пунктах. Натомість підготовка робітників для металургійного виробництва здійснюється лише в Маріуполі, з виробництва художніх і ювелірних виробів – лише в Слов'янську, для лісового господарства – в селищі міського типу Графське Волноваського району.

Подібні відмінності спостерігаються і в концентрації підготовки робітничих професій. Так, навчання кухарів/кондитерів здійснюється в 12 поселеннях (Маріуполь, Велика Новосілка, Селидів, Білицьке, Костянтинівка, Краматорськ, Торецьк, Слов'янськ, Бахмут, Мирноград, Красногорівка та Соледар), перукарів-модельєрів – в шести населених пунктах (Маріуполь, Сіверськ, Краматорськ, Слов'янськ, Бахмут і Костянтинівка), машиністів крана металургійного виробництва, стропальника, підручного сталевара конвертерного виробництва, оператора поста керування станом холодного прокату – лише в місті Маріуполь.

Невідповідність між кількістю закладів П(ПТ)О і кількістю поселень, де здійснюється підготовка тих чи інших робітничих кадрів, свідчить про дублювання підготовки однакових професій у різних навчальних закладах одного міста. Це стосується найбільш масових професій. Так, підготовку кухарів/кондитерів у Маріуполі здійснюють ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти», Маріупольський професійний ліцей будівництва, Маріупольський професійний ліцей сфери послуг і торгівлі, в Краматорську – ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище», Краматорське вище професійне училище

та ДНЗ «Краматорське вище професійне торгово-кулінарне училище».

Показово, що ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище» зовсім не веде підготовки робітників для металургійного виробництва, проте випускає перукарів, манікюрників, касирів, кухарів або кулінарів. Такі явища непоодинокі, що є підставою для перегляду напрямків підготовки фахівців, приведення у відповідність назви закладу та переліку спеціальностей, за якими ведеться підготовка кадрів.

Для забезпечення потреб ринку праці регіону важливо знати реальну кількість випускників закладів П(ПТ)О у розрізі окремих робітничих професій. Визначити орієнтовну кількість випускників за різними професіями можна лише за первинними даними закладів П(ПТ)О. Обчислення точної кількості випускників у розрізі окремих професій ускладнюється тим, що в різних закладах П(ПТ)О вони комбінуються в неоднакових форматах, наприклад, підготовка продавця продовольчих товарів може поєднуватися або з продавцем непродовольчих товарів, або з контролером-касіром. Орієнтовні обчислення показали, що найбільша кількість кваліфікованих робітників випускається у таких напрямках економіки як «Громадське харчування», «Загальні професії електротехнічного виробництва», «Автомобільний транспорт» і «Сфера обслуговування» (табл. 2.8). Їхня сумарна частка в загальному випуску робітничих кадрів перевищує 55 % (рис. 2.5 і 2.6).

Щодо динаміки кількості випускників у розрізі напрямків економіки, то найбільше скорочення за 2013–2018 роки спостерігалось у традиційних для Донецької області видах діяльності – «Металургійне виробництво» (майже 44 %) та «Залізничний транспорт» (45,1 %). Помітно скоротилася також кількість випускників видів діяльності «Сільське господарство» (37,1 %) та «Торговельно-комерційна діяльність» (54 %). Збільшилася кількість випускників лише у сфері обслуговування (17,8 %). Загальним трендом стало зростання частки випускників тих видів діяльності, які презентують третинний сектор економіки

Табл. 2.8. Кількість випускників робітничих професій Донецької області у розрізі напрямків економічної діяльності

№ з/п	Назва напрямку економічної діяльності	Кількість випускників, осіб	
		2013/2014	2017/2018
1.	Гірничодобувна промисловість	340	227
2.	Металургійне виробництво	212	119
3.	Загальні професії електротехнічного виробництва	434	373
4.	Загальні для всіх галузей економіки	658	607
5.	Залізничний транспорт	379	208
6.	Автомобільний транспорт	521	490
7.	Будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи	337	290
8.	Сільське господарство	498	313
9.	Громадське харчування	787	732
10.	Торговельно-комерційна діяльність	246	113
11.	Сфера обслуговування	371	437
12.	Швейне виробництво	82	55
13.	Виробництво художніх і ювелірних виробів	0	34

Рис. 2.5. Структура випускників закладів П(ПТ)О в розрізі напрямків економічної діяльності у 2013/2014 н. р., %

Рис. 2.6. Структура випускників закладів П(ПТ)О в розрізі напрямків економічної діяльності у 2017/2018 н. р., %

(громадське харчування, сфера обслуговування), а також «примітивізація» спеціальностей, за якими ведеться підготовка фахівців. Замість відносно складних професій «Гірник підземний», «Електрослюсар підземний», «Електромонтер з ремонту електроустаткування», «Верстатник широкого профілю» в закладах П(ПТ)О все частіше здійснюють підготовку кухарів, кондитерів, перукарів та офіціантів. Це пояснюється, насамперед, змінами в структурі економіки регіону останніми роками, а також трансформацією уподобань сучасної молоді. Робота в копальнях, кар'єрах, на потужних промислових підприємствах нині мало приваблює молодь.

Регіональний розподіл випускників закладів П(ПТ)О також має свої особливості. Загалом найбільша кількість випускників робітничих професій у 2017/2018 н. р. спостерігалася в Маріуполі (майже 1 000 осіб), Краматорську (704 особи), Слов'янську (350 осіб), Костянтинівці (245 осіб) та Бахмуті (257 осіб). На ці міста припадає понад 64 % загальної кількості випускників закладів П(ПТ)О Донецької області. В Авдіївці, Родинському, Білицькому, Сіверську, Гірнику, Красногорівці та Соледарі кількість випускників не перевищує 50 осіб (додаток Г).

Сумарно їхня частка у загальній кількості випускників становить лише 5,6 %, тоді як частка в кількості закладів П(ПТ)О – майже 18 %. Заклади П(ПТ)О цих поселень мають і найвищі темпи скорочення кількості випускників – майже 30 %. Ситуація, що склалася з розподілом випускників, тісно пов'язана з концентрацією закладів П(ПТ)О в різних поселеннях і людністю населених пунктів.

Міста, в яких розміщується кілька закладів П(ПТ)О, характеризуються значною кількістю випускників широкої палітри робітничих професій. Так, у Маріуполі здійснюється випуск робітників з усіх напрямів економічної діяльності, окрім гірничодобувної промисловості. Маріуполь залишився єдиним центром, де здійснюється підготовка робітничих кадрів для металургійного виробництва. Міста Родинське, Білозерське, Мирноград і Покровськ є головними центрами підготовки робітничих кадрів для гірничодобувної промисловості. Лише в Слов'янську, Маріуполі та Лимані наразі здійснюється випуск робітників для залізничного транспорту.

Подібні регіональні відмінності простежуються і в розподілі випуску робітників найбільш масових професій (додаток Д). Так, у Мирнограді, Покровську та Білозерську випускається майже 100 % електрослюсарів підземних, машиністів підземних установок, у Маріуполі – 100 % машиністів крана металургійного виробництва, у Маріуполі та Краматорську – левова частка верстатників широкого профілю, в Маріуполі, Лимані та Слов'янську – помічників машиніста тепловоза.

Як відомо, головним завданням системи П(ПТ)О є підготовка робітничих кадрів для регіонального ринку праці. На думку експертів ПРООН в Україні, які досліджували ринок праці регіону, система П(ПТ)О загалом забезпечує його сучасні потреби в робітничих кадрах. Проте це не спростовує твердження про наявність диспропорції на локальних ринках праці.

Перспективи розвитку системи П(ПТ)О регіону значною мірою визначаються потребою в робітничих кадрах на найближчі 5-6 років. Джерелом інформації для оцінки перспективних потреб є результати опитування роботодавців про наявні вакансії робітничих кадрів. Такі опитування проводить служба зайнятості населення. Вони можуть охоплювати різні групи підприємств, а тому кількість вакансій у розрізі окремих професій суттєво відрізняється.

Так, за даними служби зайнятості населення Донецької області на кінець 2018 року найбільшу кількість вакансій мали такі робітничі професії як продавець продовольчих (135 вакансій) і непродовольчих товарів (49), продавець-консультант (30), водій автотранспортних засобів (22), кухар (15), гірник підземний (14), електрик з ремонту та обслуговування електроустаткування (12), слюсар-ремонтник (11 вакансій). Водночас слід зазначити, що за наявності вакансій у кожній із цих професій налічується у кілька разів більша кількість безробітних з відповідною кваліфікацією. Наприклад, на 15 вакансій кухаря припадає 152 безробітних, на 22 вакансії водія автотранспортних засобів – 415 безробітних водіїв. Низькою є потреба в гірниках підземних, слюсарях-ремонтниках, електриках, тобто в тих професіях, за якими традиційно здійснювалася

підготовка робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О Донецької області (табл. 2.9).

Інакше, більш оптимістично, виглядають результати опитування роботодавців щодо потреби в працівниках у 2019 році. Загальна потреба оцінюється майже в 38 тис. осіб, зокрема 6,5 тис. осіб для ринкоутворювальних підприємств. Найбільшу кількість вакансій мають такі професії як слюсар-ремонтник, токар, електрик з ремонту та обслуговування електроустаткування, електрик підземний, машиніст підземних установок, гірник підземний. Розподіл вакансій цих і деяких інших професій у розрізі міст і підприємств свідчить про те, що, по-перше, у реальному секторі економіки створюється лише 15-20 % вакансій, по-друге, основна частина вакансій пропонується потужними промисловими підприємствами, шахтоуправліннями й окремими копальнями, по-третє, лівова частка окремих вакансій припадає на 2-3 підприємства. Велика потреба окремих підприємств у робітничих кадрах є оманливою, оскільки вакансії у них з'являються через високу плинність кадрів, звільнення працівників у зв'язку з нестабільною роботою і заборгованістю із заробітної плати.

Потреби ринкоутворювальних підприємств у працівниках сфери послуг, громадського харчування, торгівлі є значно меншими. Так, на 2019 рік вакансії

Табл. 2.9. Професії, за якими зареєстрована найбільша кількість вакансій (станом на 31.12. 2018 р.)

№	Назва професії	Код професії	Кількість вакансій, од.	Питома вага у загальній кількості, %	Довідково:		
					чисельність безробітних громадян, осіб	дефіцит вакансій (-), дефіцит кадрів (+)	середній розмір з/п у вакансіях, грн
А	Б	В	1	2	3	4	5
Працівники торгівлі та сфери послуг							
1	Продавець продовольчих товарів	5220	135	16,9	414	-279	4277,65
2	Продавець непродовольчих товарів	5220	49	6,1	265	-216	4263,43
3	Продавець-консультант	5220	30	3,8	83	-53	4334,6
4	Кухар	5122	15	1,9	152	-137	4236,67
Кваліфіковані робітники з інструментом							
1	Гірник підземний	7111	14	1,8	29	-15	6665,08
2	Електрик з ремонту та обслуговування електроустаткування	7241	12	1,5	28	-16	6496,92
3	Слюсар-ремонтник	7233	11	1,4	81	-70	7064,27
4	Прохідник	7111	7	0,9	11	-4	9265,11
5	Електрик підземний	7241	6	0,8	25	-19	8342
6	Швачка	7436	6	0,8	45	-39	4107
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин							
1	Водій автотранспортних засобів	8322	22	2,8	415	-393	4799,15
2	Машиніст підземних установок	8333	9	1,1	11	-2	7689,58
3	Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва	8331	7	0,9	206	-199	6021,43

продавців продовольчих і непродовольчих товарів становлять 76 од., швачок – 20 од., штукатурів – 3 од., кухарів, кондитерів – 53 од., малярів – 22 од. Для великих підприємств зазначені вакансії дійсно неактуальні. Фахівці з такою кваліфікацією працевлаштовуються здебільшого в малому та середньому бізнесі. Частковим підтвердженням цього є результати дослідження ринку праці, проведеного експертами ПРООН в Україні.

Порівняльний аналіз кількості та структури вакансій на 2019 рік із кількістю випускників закладів П(ПТ)О дає можливість орієнтовно визначити відповідність освітньої діяльності потребам ринку праці. Так, кількість вакансій у гірничодобувній промисловості значно перевищує кількість випускників за цією професією (табл. 2.10). У залізничному транспорті, в будівництві ситуація протилежна – кількість випускників майже вдвічі перевищує кількість вакансій. У сільському господарстві та в металургійному виробництві зберігається орієнтовний паритет між кількістю випускників і ймовірною кількістю вакансій.

Зазначений підхід є не зовсім точним, оскільки такі професії як електрогазозварник, електрик, слюсар-ремонтник можуть належати до різних видів економічної діяльності. Більш точно визначити відповідність напрямів підготовки робітничих кадрів

вимогам ринку праці можна на основі порівняння окремих професій.

На основі такого порівняння можна говорити про суттєве перевищення попиту над пропозицією в таких робітничих професіях як «Гірник підземний, електрослюсар підземний» та «Електрик» (табл. 2.11). Водночас у підготовці кухарів, малярів пропозиція помітно перевищує попит. Однак, як уже зазначалося, така ситуація пояснюється визначенням кількості вакансій лише серед ринкоутворювальних підприємств. Ще однією проблемою є те, що попри наявні вакансії випускники шкіл не хочуть вчитися на верстатника, підземного гірника чи електрослюсара.

Проведений аналіз свідчить про певну розбалансованість між напрямками підготовки робітничих кадрів і потребами у фахівцях на ринку праці. Особливо випукло вона проявляється на рівні міських і районних центрів зайнятості населення. Це підтверджують результати дослідження ринку праці Донецької області, проведеного експертами ПРООН в Україні. Окрім вивчення сучасних проблем ринку праці, ними здійснено прогнозування потреб у робітничих кадрах на 2019-2021 роки у розрізі міських і районних центрів зайнятості та розроблено пропозиції щодо скорочення підготовки фахівців окремих спеціальностей.

Табл. 2.10. Кількість випускників робітничих професій закладів П(ПТ)О Донецької області та кількість вакансій у розрізі окремих напрямків економічної діяльності

№ з/п	Назва напрямку економічної діяльності	Кількість випускників, осіб		Орієнтовна кількість вакансій у ринкоформуючих підприємствах на 2019 р., од.
		2013/2014	2017/2018	
1.	Гірничодобувна промисловість	340	227	647
2.	Металургійне виробництво	212	119	138
3.	Залізничний транспорт	379	208	106
4.	Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи	337	290	124
5.	Сільське господарство	498	313	334

Табл. 2.11. Кількість випускників закладів П(ПТ)О окремих робітничих професій та орієнтовна кількість вакансій

№ з/п	Назва напрямку економічної діяльності	Кількість випускників у 2017/2018 н. р.	Орієнтовна кількість вакансій у ринкоформуючих підприємствах на 2019 р., од.
1.	Гірник підземний, електрослюсар підземний	193	299
2.	Машиніст крана металургійного виробництва	47	43
3.	Електрогазозварник, електрозварник ручного зварювання	219	264
4.	Верстатник широкого профілю	71	118
5.	Електрик	124	378
6.	Маляр, штукатур	192	25
7.	Кухар, кондитер	643	53

Так, у закладах П(ПТ)О Мирноградського міського центру зайнятості (МЦЗ) доцільно скоротити обсяги підготовки продавців продовольчих і непродовольчих товарів, Покровського МЦЗ – електрослюсарів підземних, Торецькому МЦЗ – штукатурів і перукарів-модельєрів (табл. 2.12).

Важливим елементом аналізу діяльності системи П(ПТ)О є оцінка фінансових показників закладів професійно-технічної освіти. Актуальність такої оцінки для регіональних органів влади суттєво зросла, адже фінансування системи П(ПТ)О здійснюється переважно з обласного бюджету.

Обсяги фінансових ресурсів, які щорічно виділяються на систему П(ПТ)О, зростають. Так, за 2015-2019 рр. загальний кошторис закладів П(ПТ)О Донецької області збільшився з 240,9 до 450 млн грн (табл. 2.13). Оскільки паралельно зі зростанням витрат відбувалося скорочення здобувачів П(ПТ)О, то це призвело до зростання у 2,2 рази душових показників фінансових витрат – із 21,5 тис. у 2015 до 48,1 тис. грн у 2019 р.

Загалом простежується певна закономірність – чим більше здобувачів навчається в закладі П(ПТ)О, тим меншими є фінансові витрати на утримання одного учня. Однак слід констатувати, що така залежність не є абсолютною, що досить чітко проглядається на рівні окремих закладів П(ПТ)О (рис. 2.7).

Табл. 2.12. Перелік професій, які потребують скорочення випуску робітничих кадрів в окремих локальних ринках праці

Перелік центрів зайнятості та професій	
Мирноградський МЦЗ	
Продавець продовольчих товарів	
Продавець непродовольчих товарів	
Костянтинівський МЦЗ	
Перукар-модельєр	
Продавець-консультант	
Покровський МЦЗ	
Електрослюсар підземний	
Електрозварник ручного зварювання	
Селидівський МЦЗ	
Кухар-кондитер	
Перукар-модельєр	
Великоновосілівський РЦЗ	
Кухар, кондитер	
Продавець продовольчих товарів	
Продавець непродовольчих товарів	
Торецький МЦЗ	
Штукатур	
Перукар-модельєр	
Бармен	

Табл. 2.13. Контингент здобувачів та кошторис закладів П(ПТ)О

Роки	Контингент здобувачів П(ПТ)О, осіб	Загальний кошторис, тис. грн	Кошторис у розрахунку одного здобувача П(ПТ)О, тис. грн
2015	11 199	240 972,42	21,5
2016	10 671	233 784,58	21,9
2017	10 027	391 498,6	39
2018	8 964	443 717	49,5
2019	9 352	450 032,7	48,1

за даними закладів П(ПТ)О та департаменту освіти та науки Донецької ОДА

Рис. 2.7. Загальна кількість здобувачів П(ПТ)О та фінансові витрати на утримання одного здобувача у розрізі закладів професійно-технічної освіти

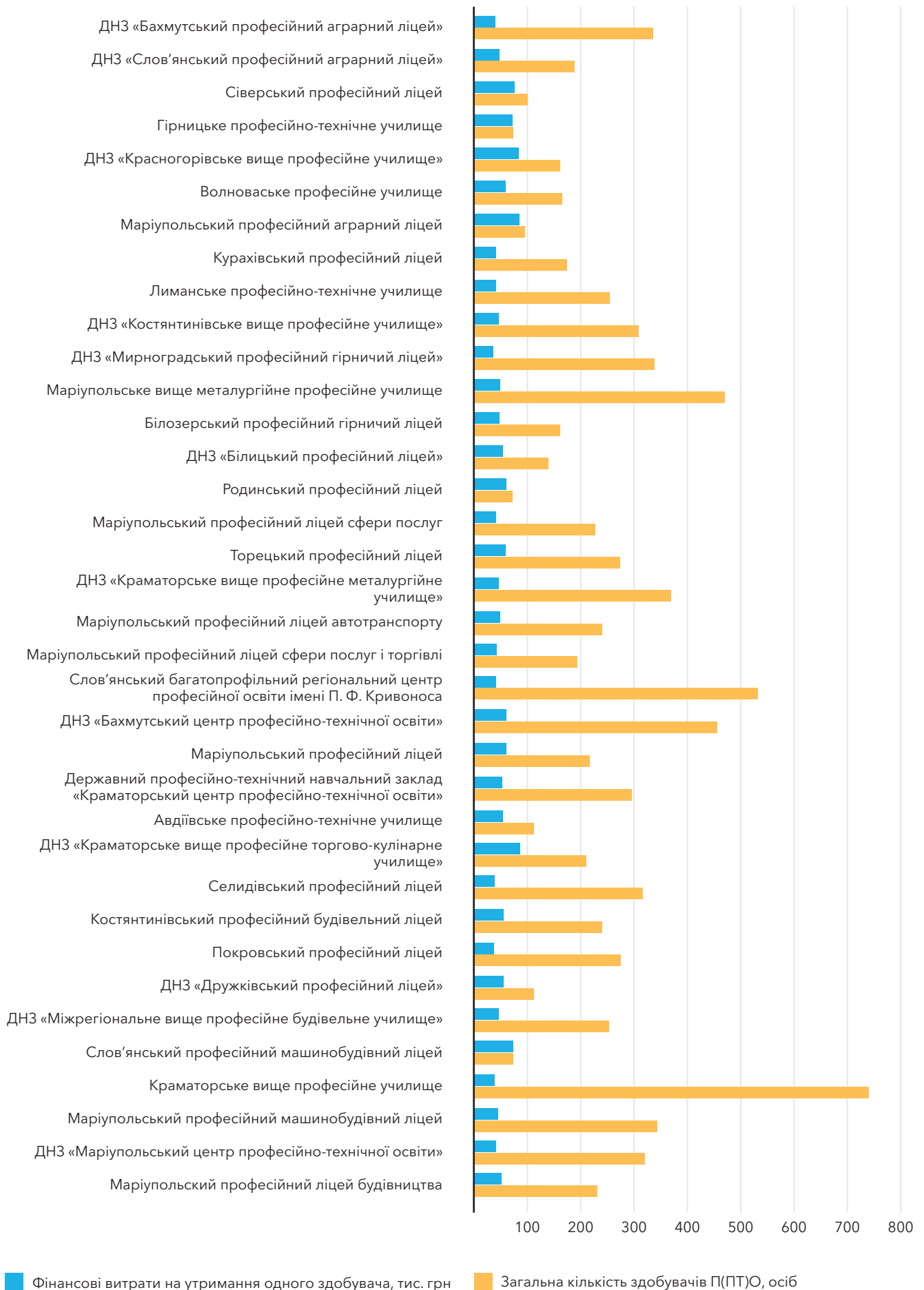

Табл. 2.14. Вартість підготовки фахівців різних спеціальностей

У структурі витрат на здійснення освітньої діяльності майже 2/3 припадає на заробітну плату. Причому ця частка за останні роки зросла майже на 10 % (рис. 2.8 та 2.9). Фінансування комунальних послуг утримується на рівні 11-12 %. Найменшими є витрати на ремонт і матеріально-технічну базу. За останні роки вони зменшилися майже удвічі. Така структура витрат свідчить про негативні тренди розвитку системи П(ПТ)О, адже за такого фінансування годі очікувати оновлення матеріально-технічної бази.

Структура кошторису помітно відрізняється між закладами П(ПТ)О. Так, найвищі витрати на заробітну плату мають Гірницьке професійно-технічне училище (83 %), Родинський професійний ліцей (75,2 %) та Курахівський професійний ліцей (74,7 %), найнижчу – ДНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» (55,7 %), Торецький професійний ліцей (56,6 %) та ДНЗ «Білицький професійний ліцей» (57 %). Загалом вищою часткою витрат на заробітну плату вирізняються малі за кількістю здобувачів заклади П(ПТ)О.

Через неоднакову кількість здобувачів П(ПТ)О, технічні характеристики будівель, стан і вартість обладнання, інструментів у закладах професійної освіти області склалися значні диспропорції у вартості витрат на підготовку фахівців різних спеціальностей (табл. 2.14). Наприклад, фінансові витрати на підготовку робітничих кадрів за спеціальністю «Кухар. Кондитер» у 2019 р. становили майже 52 тис. грн, «Електрослюсар підземний. Гірник підземний» – 41,1 тис. грн, «Перукар. Манікюрник» – 40,4 тис. грн. За 2015-2019 роки фінансові витрати на підготовку робітників більшості спеціальностей зросла майже удвічі. Дещо дивною видається ситуація, що вартість підготовки фахівців на технічно складних спеціальностях інколи є навіть нижчою, ніж на відносно простих професіях.

Назва спеціальності	Вартість підготовки фахівців, тис. грн на одного здобувача	
	2015	2019
Електрослюсар підземний. Гірник підземний	15,2	41,14
Електрослюсар підземний. Машиніст підземних установок	16,5	35,72
Електрогазозварник. Газорізальник	21,9	54,45
Електрогазозварник. Слюсар з ремонту автомобілів	26,9	52,44
Електрогазозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах	23,4	43
Електрогазозварник ручного зварювання	20,3	46,98
Машиніст крана металургійного виробництва	22,2	40,59
Електромонтер зі ремонту та обслуговування електроустаткування	21,4	47,16
Верстатник широкого профілю. Оператор верстатів з програмним управлінням	18,9	43,19
Верстатник	28,4	48,46
Слюсар з ремонту рухомого складу. Помічник машиніста тепловоза	19,9	43,32
Машиніст крана. Кранівник	24,5	51,74
Водій категорії «С»	29,4	70,58
Малюар. Штукатур. Плиточник	15,5	48,38
Малюар. Штукатур	18,1	44,84
Кухар. Кондитер	21	51,89
Кухар. Офіціант	21,1	41,65
Продавець	15,5	45,59
Перукар. Манікюрник	16,5	40,4
Перукар (перукар-модельєр)	19,8	32,59
Оператор комп'ютерного набору	91,7	46,55
Секретар керівника. Оператор комп'ютерної верстки	25,4	63,41
Швачка	18,1	174,49
Кравець	13,8	39,87
Живописець		43,74

Рис. 2.8. Структура кошторису закладів П(ПТ)О Донецької області для здійснення освітньої діяльності, 2015 р.

Рис. 2.9. Структура кошторису закладів П(ПТ)О Донецької області для здійснення освітньої діяльності, 2019 р.

Диспропорції фінансових витрат між окремими закладами П(ПТ)О на підготовку фахівців однакових спеціальностей досить значні. У деяких випадках різниця може сягати двох і більше разів (додаток Е). Так, фінансові витрати на підготовку робітників за спеціальністю «Кухар. Кондитер» в ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти» складають 22,8 тис. грн, а в ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище» – понад 96 тис. грн. Аналогічна ситуація з витратами на підготовку «Верстатників». У Маріупольському вищому металургійному училищі вони складають 41,5 тис. грн, а в Слов'янському професійному машинобудівному ліцеї – 72,8 тис. грн.

Протягом останніх двох-трьох років у системі професійно-технічної освіти Донецької області відбуваються зміни, які є реакцією на прийняті на загальнодержавному рівні рішення щодо реформування цього напрямку освітньої діяльності.

Відповідно до наказу МОН України № 916 від 23.06.2017 р. «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників», починаючи з 2017/2018 н. р. її елементи було запроваджено в трьох закладах П(ПТ)О (додаток Є). Пізніше їхня кількість зросла. Наказом МОН України № 1132 від 20.08.2019 р. затверджено уточнений перелік закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання упродовж 2017-2020 років. Загалом вона буде запроваджена у 20 закладах П(ПТ)О Донецької області та охоплюватиме понад 50 робітничих професій (додаток Є). Для впровадження в освітній процес дуальної форми навчання було скореговано робочі навчальні плани та вжито інших заходів, які б дозволили реалізувати зазначене завдання. Впровадження дуальної форми навчання стало можливим завдяки підписанню угод із кількома роботодавцями, зокрема з ДП «Вугільна компанія «Краснолиманська», СТОВ «ІЛЮС», ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь», ПАТ «Шахтоуправління «Покровське», ТОВ «Електросталь», ТОВ «Фірма Маріта».

Запровадження дуальної форми навчання є позитивним явищем, однак його потрібно наповнити реальним змістом. Порівняльний аналіз робочих навчальних планів, які сформовані за наявними стандартами та за дуальною формою навчання, показав, що великої різниці між ними немає. Наприклад, у робочих навчальних планах підготовки електромонтерів із ремонту й обслуговування електроустаткування, які складені на основі наявних стандартів, частка професійно-практичної підготовки становить близько 26 % (ДНЗ «Дружківський професійний ліцей»), а в планах підготовки цих же робітників за дуальною освітою – 34,3 % (ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти»). У робочому навчальному плані традиційної підготовки інтегральних робітничих професій «Кухар» і «Кондитер» ДНЗ «Білицький професійний ліцей» частка практичної підготовки є навіть вищою, ніж у Селидівському професійному ліцеї, де подібний план складений з урахуванням дуальної освіти – 31,5 % та 30,5 % відповідно. Водночас у робо-

чих навчальних планах підготовки професії «Швачка» частка професійно-практичної підготовки є значно вищою і становить 57 % для стандартного підходу та 63 % для дуальної форми навчання.

Щодо останнього, то така ситуація зумовлена тим, що ці робочі навчальні плани складені для учнів, які уже мають загальну середню освіту. Приблизно такі ж показники будуть і для професій «Кухар» та «Електромонтер з ремонту та обслуговування електрообладнання», якщо не брати до уваги тих дисциплін, які дозволяють учням здобути загальну середню освіту. Отже, показники практичної підготовки дуальної форми навчання можуть бути близькими до тих критеріїв, які визначені в Концепції дуальної освіти МОН України (30 на 70 % для теоретичного та практичного навчання) в тому разі, якщо вони розроблені для учнів, що вже мають загальну середню чи іншу освіту. Дотриматися такого співвідношення у робочих навчальних планах цілком реально, якщо розробляти їх для учнів, що мають загальну середню освіту.

Відносно новою практикою для системи П(ПТ)О Донецької області є створення навчально-практичних центрів професійно-технічної освіти. Цей процес лише розпочався. Відповідно до наказу МОН України № 206 від 27.02.2018 р. в Донецькій області створено у 2018 році два навчально-практичні центри. Перший центр сформовано на базі ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» для робітничих професій «Електрозварник ручного зварювання. Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних зварювальних машинах. Зварник», другий – на базі Маріупольського вищого металургійного професійного училища для професій «Електромонтер з освітлення та освітлювальних мереж. Електромонтажник з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування». У 2019 р. буде створено навчально-практичний центр за професією «Токар. Верстатник широкого профілю. Фрезерувальник. Шліфувальник. Свердлувальник» на базі Краматорського вищого професійного училища. Для його організації з державного бюджету країни заплановано виділити 2,5 млн грн.

Одним із механізмів модернізації системи П(ПТ)О є створення центрів професійної досконалості. Фінансуватися цей процес буде коштом Європейської комісії та окремих країн ЄС. Загалом планується виділити 58 млн євро. Для більш ефективного використання зазначених коштів МОН України розроблено положення та оголошено конкурс проєктів на створення центрів професійної досконалості. На першому етапі було відібрано сім регіонів України. На жаль, Донецька область в цей перелік не потрапила. Претендентами на створення на їхній базі центрів професійної досконалості в Донецькій області були Краматорське вище професійне училище, Маріупольське вище професійне металургійне училище та Великоновосілківський професійний ліцей. Саме ці заклади були зазначені в заявці, яка подавалася в МОН України на конкурс проєктів створення центрів професійної досконалості від Донецької області.

Наказом МОН України № 1133 від 20.08.2019 р. затверджено перелік закладів професійної (професійно-технічної) освіти для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки. Заклади визначалися за поданням обласних державних адміністрацій. Попри велику кількість установ П(ПТ)О в Донецькій області лише трьом із них надано право на організацію стажування і підвищення кваліфікації (табл. 2.15). Дані центри були подані на затвердження МОН України Донецькою обласною державною адміністрацією (лист від 06.08.2018 р. № 417/161-18/01-22).

Табл. 2.15. Перелік закладів П(ПТ)О Донецької області для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки

№ з/п	Назва закладу П(ПТ)О	Напрямок економічної діяльності	Робітничі професії
1.	ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»	Промисловість	Електрогазозварник Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах Електрозварник ручного зварювання
2.	Маріупольське вище металургійне професійне училище	Промисловість	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування
3.	Маріупольський професійний ліцей автотранспорту	Транспорт і зв'язок	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів

В Донецькій області було розроблено низку програм і пропозицій щодо реформування системи професійно-технічної системи регіону. Ще 2017 році в області було підготовлено проєкт програми «Освіта Донеччини у Європейському вимірі 2017-2020 рр.». Серед головних завдань програми – формування оптимальної мережі навчальних закладів усіх типів, підвищення якості освіти, запровадження європейських освітніх вимірів і стандартів.

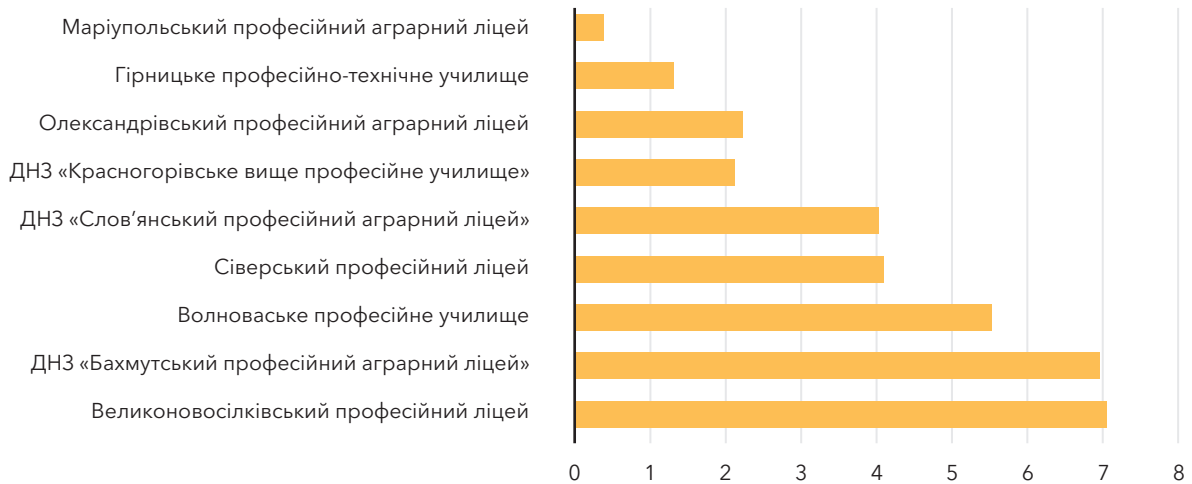
Більш конкретні пропозиції та заходи щодо реформування системи професійно-технічної освіти регіону містяться в документі «Заходи з реалізації стратегічного плану дій розвитку професійної освіти Донецької області на 2018-2020 роки», затверджені головою Донецької обласної державної адміністрації П. Жебрівським. У зазначеному документі передбачено оптимізувати напрямки підготовки кадрів для уникнення дублювання професій та підготовки, що не відповідає профілю закладу, а також оптимізувати мережу закладів П(ПТ)О регіону (скоротити кількість до 21 од.), створити профільні та багатоканальні центри професійної освіти на базі укрупнених закладів, запровадити дуальну освіту у восьми закладах П(ПТ)О, створити навчально-практичні центри на базі укрупнених закладів професійної освіти, створити центри професійної кар'єри в чотирьох містах (Маріуполі, Краматорську, Бахмуті та Слов'янську), провести ремонт та утеплення приміщень, оновити майстерні та навчальні аудиторії. Значну частину зазначених заходів вдалося реалізувати.

Як уже зазначалося, Донецька область має значну кількість закладів П(ПТ)О, які помітно відрізняються

між собою за показниками розвитку. Для оцінки перспектив їхньої подальшої діяльності, створення на їхній основі навчально-практичних центрів, центрів професійної досконалості було визначено рейтинги закладів П(ПТ)О Донецької області. Рейтинги визначалися окремо для аграрних та неаграрних професійно-технічних закладів. Інформаційною основою для визначення рейтингів слугували офіційні показники діяльності закладів П(ПТ)О, зокрема кількість здобувачів професійно-технічної освіти, кількість зарахованих на перший курс, кількість випускників, частка непрацевлаштованих випускників, динаміка кількості здобувачів освіти та випускників тощо. До уваги бралися також показники кількості осіб, які проходили перенавчання чи підвищення кваліфікації, та фінансових витрат на підготовку одного здобувача. Для аграрних закладів П(ПТ)О додатково використовувався такий показник як чистий прибуток від сільськогосподарської діяльності в розрахунок на 1 га земель. Визначення інтегрального показника розвитку закладу П(ПТ)О здійснювалося за формулою, що наведена в розділі I. Вона дозволяє звести різні показники до єдиної розмірності. Чим більшим є значення інтегрального показника, тим вищим є рейтинг закладу П(ПТ)О.

Серед аграрних закладів П(ПТ)О лідерами в рейтингу є Великоновосілківський професійний ліцей, ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей» та Волноваське професійно-технічне училище (рис. 2.10). Найгірші позиції в Маріупольського професійного аграрного ліцею, що зумовлено його розташування поблизу зони бойових дій.

Рис. 2.10. Рейтинг аграрних закладів П(ПТ)О Донецької області

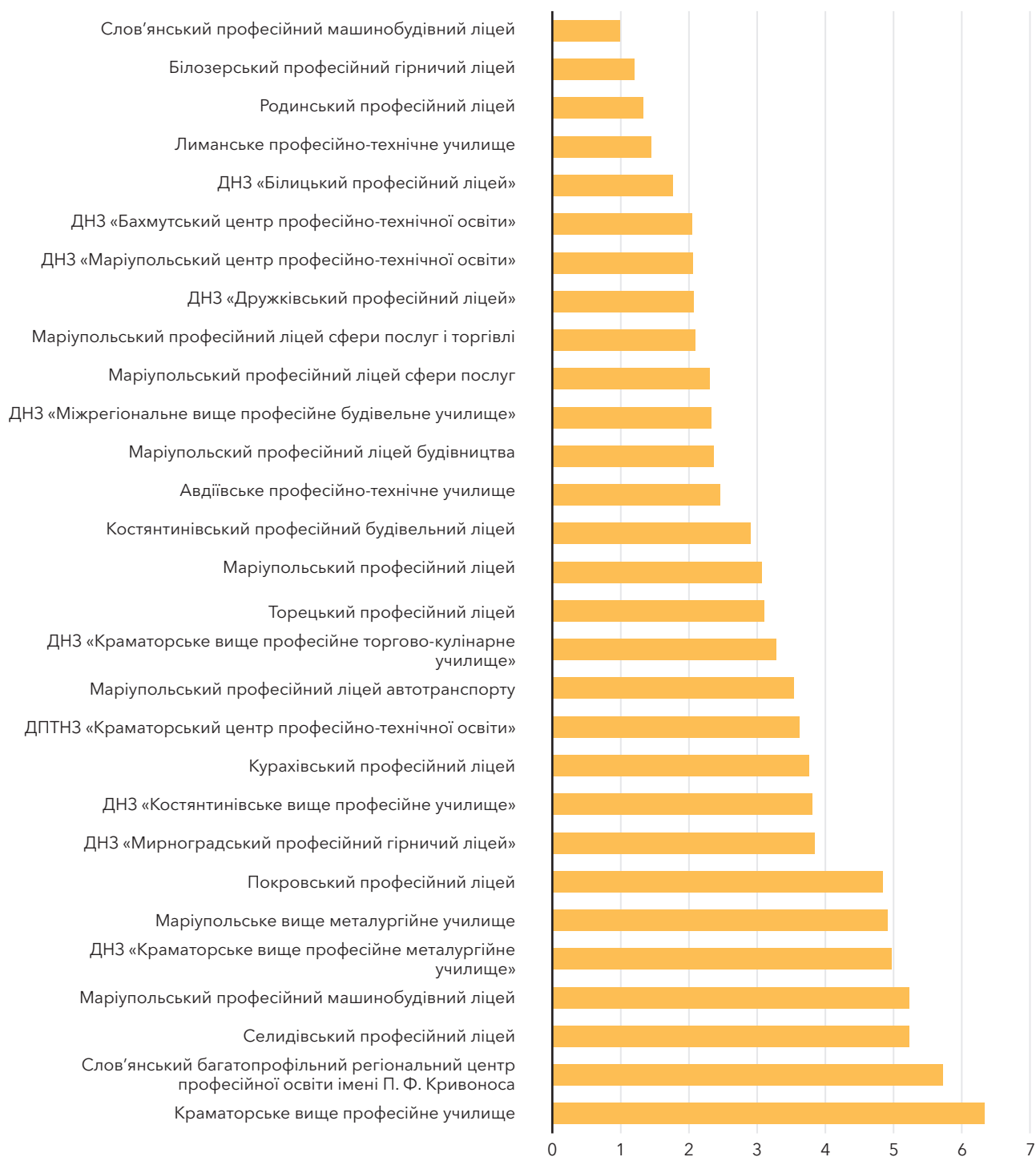
За аналогічною методикою був визначений інтегральний показник розвитку кожного з неаграрних закладів П(ПТ)О. До когорти лідерів цього рейтингу увійшли Краматорське вище професійне училище, Слов'янський багатопрофільний регіональний центр професійної освіти імені П. Ф. Кривоноса, Селидівський професійний ліцей, Маріупольський професійний машинобудівний ліцей, ДНЗ «Краматорське вище металургійне професійне училище», Маріупольське вище металургійне професійне училище та Покровський професійний ліцей (рис. 2.11).

Для визначення груп закладів П(ПТ)О з подібними особливостями та показниками розвитку додатково було проведено кластерний аналіз. На основі його використання в Донецькій області було виділено п'ять груп закладів П(ПТ)О. До групи з найгіршими показниками розвитку увійшло 13 закладів (додаток Ж).

Пересічні значення більшості показників у цих установах суттєво гірші від середніх для області. Особливо це стосується контингенту здобувачів професійно-технічної освіти та випускників. У більшості з них кількість випускників становить менше ніж 50 осіб. Заклади П(ПТ)О зазначеної групи є найбільш реальними претендентами на закриття, об'єднання чи перепрофілювання. Перші кроки в цьому напрямку вже зроблено. До ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти» приєднано Дебальцевське і Часів-Ярське професійно-технічні училища, Соледарський професійний ліцей, до Торецького професійного ліцею – Торецький професійний гірничий ліцей. Наразі цей процес загальмувався.

Отже, в Донецькій області сформувалася розгалужена мережа закладів П(ПТ)О, яка спроможна забезпечити потреби регіону в робітничих кадрах. Перелік напрямків підготовки фахівців і спеціальностей загалом відповідають структурі економіки регіону, яка мало змінилася в останні роки. Попри певні позитивні риси загалом в Донецькій області збереглася фактично радянська система П(ПТ)О.

Рис. 2.11. Рейтинг неаграрних закладів П(ПТ)О Донецької області

2.3. Основні проблеми сучасного етапу розвитку системи П(ПТ)О регіону.

SWOT-аналіз П(ПТ)О Донецької області

Аналіз сучасного стану розвитку системи П(ПТ)О Донецької області дав можливість визначити ключові проблеми її діяльності. Одна частина наявних проблем має загальний характер і притаманна більшості регіонів України, друга – локальний характер і стосується системи П(ПТ)О Донецької області та її окремих закладів.

1. Застарілість матеріально-технічної бази, яка не дозволяє забезпечити якісну підготовку робітників з урахуванням сучасних вимог. У переважній більшості закладів П(ПТ)О області використовується обладнання, якому вже понад 20 і більше років і яке вже практично не застосовується у виробництві. Особливо складна ситуація в тих закладах П(ПТ)О, які здійснюють підготовку робітничих кадрів для гірничодобувної промисловості, а також верстатників, слюсарів із ремонту колісних транспортних засобів тощо. Заклади П(ПТ)О аграрної спеціалізації практично не мають сучасної сільськогосподарської техніки (трактори, комбайни), яка тепер використовується в агрохолдингах. Наприклад, у Краматорському вищому професійному училищі, яке посіло перше місце у рейтингу закладів П(ПТ)О, рівень зношеності обладнання для підготовки верстатників, машиністів крана становить 100 %, кухарів і кондитерів – 80 % (табл. 2.16). В інших закладах П(ПТ)О ситуація ще гірша.

Підтвердженням вагомості цієї проблеми є результати опитування учасників навчального процесу системи П(ПТ)О освіти регіону, проведеного в рамках «Комплексного аналізу системи професійної освіти в Донецькій області та її відповідності потребам ре-

гіонального ринку праці». Понад 30,5 % викладачів і майстрів виробничого навчання оцінили рівень матеріально-технічної бази своїх закладів П(ПТ)О на 5–6 балів із 10 можливих, ще 50 % – на 7–8 балів. На запитання «Що на вашу думку потрібно зробити для покращання діяльності закладів П(ПТ)О, в якому ви навчаєтеся», майже 50 % учнів вказали на необхідність оновлення матеріально-технічної бази. Окремі заклади за підтримки держави чи приватних осіб отримали сучасне обладнання, ознайомлення з яким дає уявлення про те, якою має бути сучасна матеріально-технічна база закладів П(ПТ)О. Йдеться про обладнання, яке отримали ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» та Маріупольське вище професійне металургійне училище в рамках створення на їхній базі навчально-практичних центрів. Найсучасніша кухня-лабораторія була встановлена в Костянтинівському професійному будівельному ліцеї за кошти відомого бізнесмена Б. Колесникова.

2. Відсутність належних умов для навчання, проживання та відпочинку здобувачів професійно-технічної освіти, ускладнені умови надання підтримки соціально-вразливим категоріям учнів. Більшість навчальних корпусів, виробничих майстерень закладів П(ПТ)О Донецької області були збудовані ще в 60–70-х роках ХХ ст. Наразі вони потребують ремонту, утеплення, заміни вікон, покрівлі, створення умов для осіб із особливими потребами тощо. Для окремих закладів П(ПТ)О, зокрема ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти» та ДНЗ «Краматорське вище професійне металургій-

Табл. 2.16. Стан матеріально-технічної бази Краматорського вищого професійного училища

Напрямок економічної діяльності	Спеціальність	Назва обладнання та інструментів	Рівень зношеності, %	
			Обладнання	Комп'ютерної техніки
Промисловість та машинобудування	Верстатник широкого профілю	Верстати, різальні та вимірювальні інструменти	100	50
	Зварювальник, слюсар-ремонтник	Зварювальні апарати	55	50
	Машиніст крана, електромонтер	Моделі кранів	100	50
Транспорт і зв'язок	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів	Стенди та агрегати, слюсарні та вимірювальні інструменти	50	50
Сфера ресторанного обслуговування	Кухар, кондитер	Теплове, холодильне устаткування	80	50
Сфера побутового обслуговування	Перукар (перукар-модельєр)	Обладнання, інструменти перукарські та манікюрні	50	50

не училище» проблема ремонту даху є критичною. Виробничі майстерні, які зазвичай розміщуються в окремих приміщеннях, перебувають ще в гіршому стані, ніж навчальні корпуси. Ремонт та осучаснення потребують і гуртожитки, більшість із яких побудовані давно і не відповідають сучасним запитам молоді до умов проживання. Зважаючи на те, що значна частина учнів, які мешкають у гуртожитках, із проблемних сімей і тому не мають високих запитів до умов проживання, лише 25 % учнів за результатами опитування вказали на те, що їх не влаштовують умови проживання в гуртожитку та непристосованість приміщень і холод в аудиторіях та майстернях. Окремі заклади П(ПТ)О самотужки або коштом спонсорів проводять поточний ремонт навчальних корпусів, виробничих майстерень, гуртожитків, реалізують заходи з енергозбереження. Однак цього недостатньо для розв'язання цієї складної проблеми.

Однією з особливостей системи П(ПТ)О є висока частка в контингенті здобувачів професійно-технічної освіти соціально-вразливих осіб. Так, у Маріупольському вищому металургійному професійному училищі частка соціально-вразливих категорій учнів у контингенті здобувачів П(ПТ)О становить майже 28 % (табл. 2.17). В інших закладах П(ПТ)О частка таких вразливих груп учнів є ще більшою. Їм надаються різноманітні пільги з харчування, проживання в гуртожитку. Досить часто ці питання заклади П(ПТ)О вирішують власними силами без належної державної підтримки.

3. Скорочення контингенту здобувачів і випускників закладів П(ПТ)О, що стало наслідком дії кількох чинників одночасно:

1. набуття частиною території Донецької області статусу непідконтрольної уряду України, що спричинило розрив економічних зв'язків;
2. трансформації структури економіки;
3. деградації окремих виробництв, зокрема вугільної промисловості, закриття багатьох промислових підприємств, копалень, для яких здійснювалася підготовка робітничих кадрів;
4. погіршення демографічної ситуації, зокрема скорочення кількості школярів відповідного віку;
5. подальше падіння престижу професійно-технічної освіти;
6. проблеми працевлаштування після завершення навчання в закладах П(ПТ)О.

Скорочення кількості випускників посилило процес формування малокомплектних закладів П(ПТ)О. Кількість випускників в окремих закладах професійної освіти скоротилася до межі, яка ставить під сумнів доцільність їхнього існування. Майже у 20 % закладах П(ПТ)О регіону кількість випускників не перевищує 50 осіб. Багато закладів П(ПТ)О, маючи ліцензію на підготовку робітників 6–8 спеціальностей, реально навчають і випускають кадри за 2–3 професіями.

4. Невирішеність проблеми оплати праці здобувачів професійно-технічної освіти під час проходження практики. На великих підприємствах, відповідно до чинних домовленостей, учні-практиканти отримують 50 % заробітної плати. Ще 50 % отримують заклади П(ПТ)О, що дає можливість їм хоча б частково розв'язувати свої поточні проблеми. Натомість на підприємствах малого та середнього бізнесу, де проходять практику кухарі, кондитери, перукарі, манікюрники, інколи слюсарі з ремонту автотранспорту, здобувачам П(ПТ)О заробітна плата не виплачується. Від цього потерпають і заклади професійно-технічної освіти, оскільки вони також не отримують відповідних фінансових надходжень.

5. Дублювання підготовки робітничих кадрів, які часто розміщуються в одному місті. Йдеться, насамперед, про такі популярні на сьогодні професії як «Кухар, кондитер», «Перукар, манікюрник», «Продавець продовольчих товарів», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів». Причому підготовка цих робітничих кадрів здійснюється без урахування реальних потреб ринку праці. Така ситуація стала наслідком, з одного боку, бажання учнів навчатися на цих професіях, з другого – прагнення закладів П(ПТ)О «вижити» в складних економічних умовах шляхом підготовки кадрів будь-яких професій. Дублювання підготовки робітничих кадрів негативно впливає на локальні ринки праці, створюючи «перевиробництво» фахівців для окремих секторів економіки. За таких обставин, окрім проблем працевлаштування випускників, неефективно використовуються кошти обласного та державного бюджетів.

Табл. 2.17. Соціально-вразливі категорії учнів, що навчаються в Маріупольському вищому металургійному професійному училищі

№ з/п	Категорія соціально-вразливих груп учнів	Кількість здобувачів професійно-технічної освіти, осіб	Частка від загальної кількості учнів, %
1.	Сироти та позбавлені батьківського піклування	42	8,7
2.	Внутрішньо переміщені особи	34	7,04
3.	Діти, батьки яких брали участь в АТО	3	0,62
4.	Особи з інвалідністю	2	0,41
5.	Чорнобильці	7	1,45
6.	З багатодітних сімей	41	8,49
ВСЬОГО		129	26,71

6. **Порушення освітньої спеціалізації багатьох закладів П(ПТ)О, коли в будівельних, металургійних, машинобудівних, аграрних закладах здійснюється підготовка кухарів, перукарів, манікюрників, продавців тощо.** Так, в ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей» у структурі випускників фахівці аграрних професій складають близько 44 %, в Олександрівському професійному аграрному ліцеї – 48 %, Волноваському професійно-технічному училищі та Сіверському професійному ліцеї – по 56 %, Великоновосілківському ліцеї – близько 60 %. В ДНЗ «Краматорське вище металургійне професійне училище» в 2017/2018 рр. не було випущено жодного робітника металургійних професій. У Костянтинівському професійному будівельному ліцеї випускники профільної спеціалізації (будівельники) складають лише 14 % загальної кількості випускників. Натомість у ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище» майже 40 % випускників представляють будівельні професії (лицювальник-плиточник). Таку ситуацію необхідно змінювати, сконцентрувавши підготовку робітничих кадрів у профільних закладах П(ПТ)О Донецької області. Розв'язання цієї проблеми потребує ретельного аналізу та узгоджених дій щодо оптимізації мережі закладів П(ПТ)О та підготовки фахівців у них.

7. **Спрощення (примітивізація) підготовки кадрів у системі професійно-технічної освіти.** Замість відносно технологічних складних професій (електрослюсар з ремонту електроустаткування, гірник підземний, верстатник) заклади П(ПТ)О все більше зосереджуються на підготовці кухарів, кондитерів, продавців, перукарів тощо. Така ситуація стала наслідком змін у структурі економіки регіону, а також результатом трансформації уподобань молоді. Робота в копальнях, на великих підприємствах, в інших виробництвах реального сектору економіки наразі є малопривабливою для випускників загальноосвітніх навчальних закладів.

8. **Дисбаланс між потребами ринку праці та напрямками й обсягами підготовки робітничих кадрів у системі професійно-технічної освіти регіону.** Розбалансованість ринку праці проявляється в його перенасиченні кваліфікованими робітниками з певних професій при одночасному дефіциті інших. Як показує аналіз вакансій, на ринку праці практично немає потреби в кухарях, перукарях, яких так активно навчають у значній кількості закладів П(ПТ)О області. Натомість лишаються незаповненими вакансії гірників підземних, електрослюсарів підземних, інших професій на підприємствах гірничо-добувної промисловості. Водночас при наявності безробітних відповідної кваліфікації багато вакансій залишаються незаповненими. Констатуючи ситуацію з дефіцитом чи надлишком вакансій слід зазначити, що об'єктивної інформації про стан ринку праці немає. При відсутності офіційних вакансій кухарів чи перукарів випускники даних професій знаходять працевлаштування в тіньовому секторі.

9. **Наповнення реальним змістом дуальної форми навчання із залученням роботодавців.** Нині триває процес запровадження її елементів. Фактично він зводиться до часткової зміни навчальних планів шляхом розширення кількості годин, які відводяться на проходження практики на виробництві. Проблемним залишається використання цієї форми навчання у гірничих професіях, тому що графік навчання 2 чи 3 дні в закладі П(ПТ)О, решта – на виробництві мало підходить для, наприклад, копалень. Унормування потребують питання співпраці закладів П(ПТ)О з роботодавцями, особливо малими та середніми підприємствами, де проходять практику учні, їхнього залучення до процесу підготовки робітників, участі в розробці стандартів, оцінюванні набутих знань тощо. Наразі співпраця з роботодавцями зводиться переважно до створення ними умов для проходження практики. На це вказали 63 % викладачів і майстрів виробничого навчання, які взяли участь в опитуванні, проведеного в рамках «Комплексного аналізу системи професійної освіти в Донецькій області та її відповідності потребам регіонального ринку праці».

10. **Низький рівень працевлаштування випускників, зокрема тих, які навчаються за договорами з підприємствами.** Оцінка реального рівня працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О ускладнюється відсутністю достовірної інформації. За офіційними даними, рівень працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О Донецької області у 2017/2018 н. р. склав близько 71 %. Частка працевлаштованих випускників із категорії тих, які підписали угоди з підприємствами, є ще нижчою і становить 63 %. Слід зазначити, що при визначенні рівня працевлаштування заклади П(ПТ)О зараховують до працевлаштованих тих випускників, які продовжують навчання на освітньому рівні «молодший спеціаліст». Наприклад, у Краматорському вищому професійному училищі у 2017/2018 н. р. продовжували навчання 36,5 % випускників, тоді як за фахом реально працевлаштувалося 48 % випускників.

Це ще раз вказує на наявність проблеми працевлаштування випускників навіть у тому випадку, якщо вони уклали відповідну угоду. Є чимало прикладів, коли випускники, отримавши певну професію, свідомо відмовляються від роботи в копальнях чи на деяких підприємствах. Важко оцінити також рівень самозайнятості випускників.

11. **Невідповідність графіків навчального процесу та змісту робочих навчальних планів реаліям сьогодення щодо ефективної підготовки робітничих кадрів.** Для робітничих професій, зокрема кухарів, частково будівельників, трактористів, деяких інших професій найбільш ефективно проводити практику саме в літній період. До того ж, зважаючи на те, що значна частина випускників закладів П(ПТ)О зорієнтована на самозайнятість, ввести до робочих навчальних планів ті дисципліни, вивчення яких дасть базові знання з основ організації власного бізнесу.

12. Відсутність належного рівня комунікації між закладами П(ПТ)О, підприємцями, керівниками великих підприємств, органами місцевого самоврядування. Для одних закладів П(ПТ)О така співпраця складається успішно, для інших – не завжди. Сформована ще за радянських часів практика підтримки закладів П(ПТ)О з боку великих державних підприємств у більшості випадків втрачена. Приватний бізнес і навіть державні підприємства в ринкових умовах стали значно ощадливішими щодо використання фінансових ресурсів.

13. Відсутність харчування в багатьох закладах П(ПТ)О. У реаліях сьогодення в кращому випадку харчуванням забезпечуються лише пільгові категорії населення. Водночас багато здобувачів П(ПТ)О є членами малозабезпечених сімей, які не можуть надати їм належний рівень фінансового забезпечення. На наявність цієї проблеми вказують результати анкетування. У відповідях на запитання «Що потрібно зробити задля покращання діяльності закладів П(ПТ)О» та «Які заходи потрібно реалізувати, аби навчання в закладах П(ПТ)О було більш привабливим» частина учнів вказала на необхідність забезпечення безкоштовним харчуванням усіх, а не лише пільгових категорій.

14. Брак належної співпраці, в окремих випадках конкуренція, між закладами П(ПТ)О та міськими й районними центрами зайнятості населення. У регіоні, попри велику кількість закладів П(ПТ)О і проблеми з контингентом учнів, створено ДНЗ «Донецький центр професійно-технічної освіти державної служби зайнятості». Фактично він є конкурентом професійно-технічним училищам у підготовці й перепідготовці робітничих кадрів.

15. Відсутність у керівників закладів П(ПТ)О належного досвіду корегування робочих навчальних планів і підготовки пакету документів для ліцензування нових професій. Те саме стосується і розроблення нових освітніх програм для більш мобільної підготовки та перепідготовки робітничих кадрів. Недостатньо активними та мобільними є заклади П(ПТ)О і з погляду отримання ліцензій на перепідготовку кадрів, що звужує їхні можливості для подальшого розвитку і конкурентної боротьби на ринку освітніх послуг.

16. Невирішеність питань фінансування закладів П(ПТ)О, формування регіонального замовлення на робітничі кадри та передачі у власність майнових комплексів навчальних закладів. Нині фінансування закладів П(ПТ)О здійснюється з обласного бюджету, проте майнові комплекси цих установ залишаються у власності держави, зокрема МОН України. Наразі МОН України розроблені положення і технічна документація, які дозволяють запустити процес передачі майнових комплексів закладів професійно-технічної освіти регіонам. За результатами анкетування, наявна система фінансування повністю задовольняє лише 11,6 % викладачів та 15,9 % керівників закладів П(ПТ)О. Досі залишається невирішеним питання збільшення оплати праці майстрам виробни-

чого навчання, адже сформувався великий дисбаланс між заробітною платою цієї категорії працівників і вчителями загальноосвітніх навчальних дисциплін.

17. Збереження філософсько-ментально, структурно фактично радянської системи П(ПТ)О, патерналістські настрої та неготовність до змін окремих керівників, викладачів і майстрів виробничого навчання. Це проявляється в багатьох аспектах, зокрема в надмірному сподіванні на державу у розв'язанні багатьох проблем закладів П(ПТ)О, в постійних спогадах про те, як було добре колись, і в сподіванні на те, що стара система професійно-технічної освіти повернеться. Результати анкетування підтверджують такі настрої працівників системи П(ПТ)О. Майже 50 % викладачів і майстрів виробничого навчання, а також 44 % керівників закладів П(ПТ)О вважають, що їхнє фінансування має здійснюватися лише з державного бюджету. Аналогічна ситуація з оновленням матеріально-технічної бази. Понад 38 % керівників закладів П(ПТ)О та майже 37 % викладачів і майстрів вважають, що її модернізація має здійснюватися коштом лише державного бюджету. Своєрідним індикатором готовності до змін є також ставлення керівників закладів П(ПТ)О, викладачів і майстрів до створення центрів професійно-технічної освіти. Лише 28 % викладачів і 26 % керівників закладів П(ПТ)О позитивно ставляться до цього процесу (21,5 % нейтрально). Багато респондентів (41,4 % керівників) вказують на те, що, можливо, вони й потрібні, проте не сприятимуть розв'язанню проблем системи П(ПТ)О.

Гострим питанням є залучення до роботи молодих кадрів, зокрема майстрів виробничого навчання, які мають досвід роботи на новому обладнанні, є більш мобільними та пристосованими до умов сьогодення.

18. Падіння престижу професійно-технічної освіти, яке спостерігається в багатьох регіонах України. Впродовж останніх років у суспільстві сформувався непривабливий імідж закладів П(ПТ)О. Вони вважаються такими, куди йдуть навчатися лише учні з низьким рівнем знань. Побічним підтвердженням цього є й вступна компанія. Для закладів П(ПТ)О вона зазвичай триває до 1 вересня. Таким чином, до закладів професійної освіти йдуть ті випускники, які не змогли вступити до закладів передвищої та вищої освіти. Непривабливий зовнішній вигляд закладів професійної освіти, застаріла матеріально-технічна база, специфічні норми поведінки відштовхують молодь від навчання в системі професійної освіти. Посилює таке небажання низький рівень оплати праці, відсутність гарантії працевлаштування, можливість знайти роботу за кордоном тощо. Сучасна молодь орієнтується на інші стандарти життя, які помітно відрізняються від тих, якими керувалися навіть їхні батьки.

SWOT-аналіз є необхідною ланкою для визначення вихідних умов для реформування регіональної системи П(ПТ)О Донецької області (табл. 2.18). Окрім цього, він дає можливість розробити різні стратегії реформування системи П(ПТ)О – успіху, конкуренції, збереження, окреслити шляхи подолання загроз через використання сильних сторін, нівелювання слабких сторін через наявні можливості (табл. 2.19–2.22).

Табл. 2.18. SWOT/ TOWS-аналіз системи П(ПТ)О Донецької області

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Розгалужена мережа закладів П(ПТ)О	1. Застаріла матеріально-технічна база, яка не відповідає вимогам сьогодення
2. Велика кількість напрямків (16) економічної діяльності та спеціальностей (110), за якими ведеться підготовка робітничих кадрів	2. Незадовільні умови для навчання, проживання та відпочинку здобувачів професійної освіти в більшості закладів П(ПТ)О
3. Багатопрофільність більшості закладів П(ПТ)О	3. Скорочення кількості здобувачів професійної освіти та випускників, зростання частки малокомплектних закладів П(ПТ)О
4. Підготовка робітничих кадрів за інтегрованими спеціальностями, що розширює можливості випускників щодо працевлаштування	4. Застарілі зміст, структура і методика підготовки робітничих кадрів, збереження фактично радянської системи професійної освіти
5. Розміщення закладів П(ПТ)О освіти в багатьох міських поселеннях, що робить їх доступними для здобувачів професійної освіти	5. Зацикленість закладів П(ПТ)О на підготовці робітничих кадрів ще кінця ХХ ст.
6. Значний кадровий потенціал викладачів і майстрів виробничого навчання	6. Невідповідність напрямків підготовки та кількості випускників закладів П(ПТ)О потребам регіонального ринку праці
7. Наявність чотирьох регіональних центрів П(ПТ)О, які надають широкий асортимент освітніх послуг	7. Дублювання підготовки кадрів, порушення освітньої спеціалізації більшістю закладів П(ПТ)О
8. Розбудова мережі навчально-практичних центрів для підготовки робітничих кадрів на сучасному обладнанні	8. Невирішеність проблеми працевлаштування випускників, у т.ч. тих, які підписали угоди з підприємствами
9. Великі майнові комплекси закладів П(ПТ)О	9. Втрата привабливості професійно-технічної освіти для випускників загальноосвітніх навчальних закладів
10. Використання елементів дуальної форми навчання в майже половині закладів П(ПТ)О	10. Відсутність успішних прикладів реформування закладів П(ПТ)О, домінування патерналістських настроїв серед керівників освітніх установ
Можливості	Загрози
1. Створення навчально-практичних центрів і центрів досконалості	1. Продовження збройного конфлікту на території області
2. Зацікавленість центральних і регіональних органів влади, роботодавців в модернізації системи П(ПТ)О	2. Збереження несприятливої демографічної ситуації, зокрема зменшення частки населення віком 14–19 років
3. Оновлення педагогічних кадрів, насамперед залучення до роботи в закладах П(ПТ)О майстрів виробничого навчання молодого віку	3. Зменшення кількості випускників шкіл, які готові продовжити навчання в закладах П(ПТ)О
4. Розроблення нових професійних стандартів для професій, за якими ведеться підготовка кадрів у закладах П(ПТ)О регіону	4. Погіршення економічних показників діяльності великих підприємств, закриття копалень
5. Участь у конкурсах різних проектів, які фінансуються або коштом державного бюджету, або міжнародних донорів	5. Збереження традиційної структури економіки регіону в якій домінують третій та четвертий економічний уклади
6. Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О з метою покращання їхньої діяльності та підвищення ефективності використання бюджетних коштів регіону	6. Слабкий розвиток сучасних, високотехнологічних виробництв, малого та середнього бізнесу
7. Залучення ресурсів і можливостей міжнародних організацій (ПРООН в Україні, USAID) для реформування системи П(ПТ)О регіону	7. Скорочення фінансування проектів, пов'язаних зі створенням навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості
8. Осучаснення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О, створення належних умов для навчання та проживання учнів	8. Збереження патерналістських настроїв у керівників і викладачів закладів П(ПТ)О, невдалі практики реформування мережі освітніх установ
9. Запровадження нових програм і методик у навчальний процес, оптимізація структури підготовки робітничих кадрів	9. Збереження негативного іміджу професійно-технічної освіти і, як наслідок, скорочення кількості здобувачів П(ПТ)О

Табл. 2.19. Стратегія успіху: використання сильних сторін для реалізації можливостей

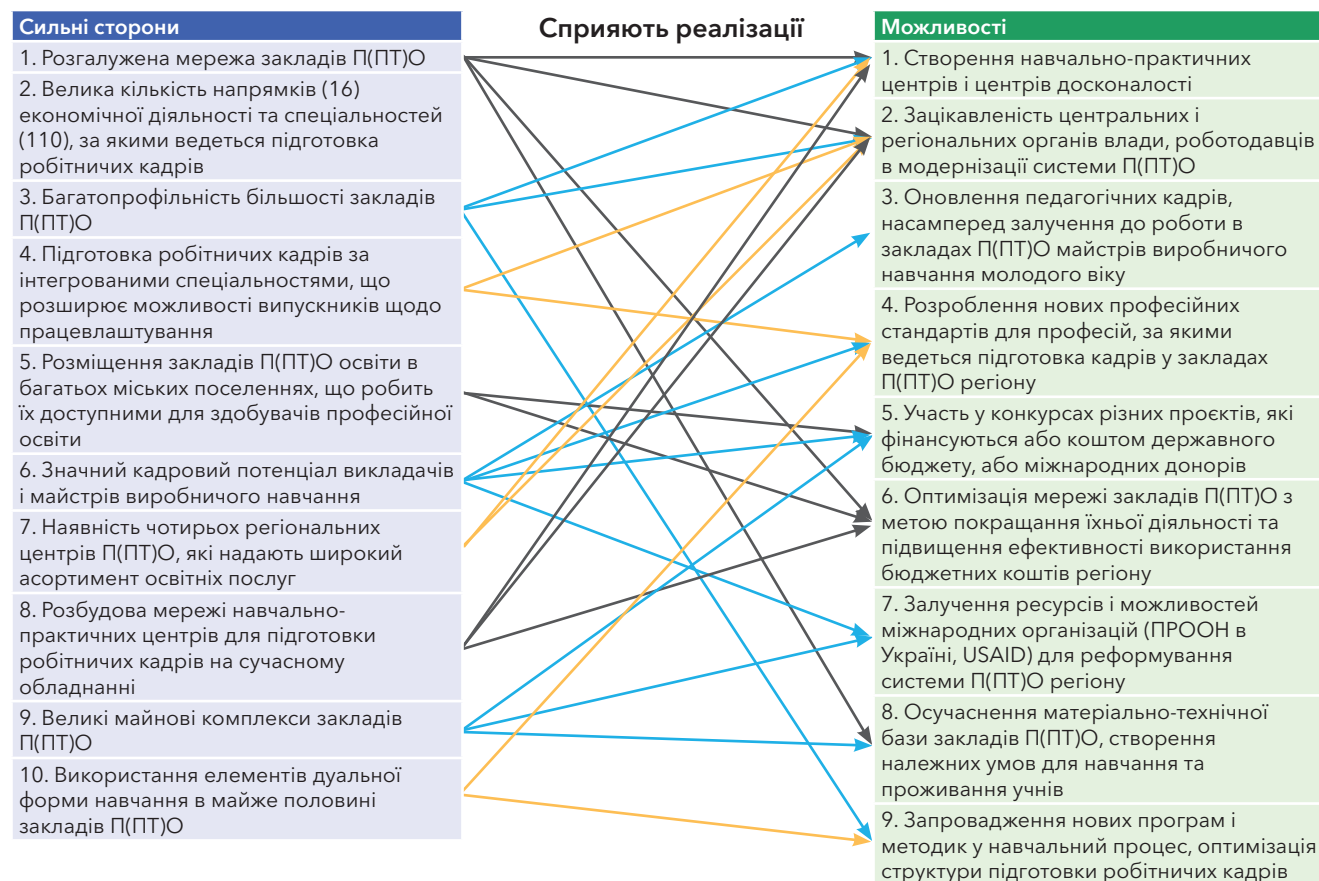

Табл. 2.20. Стратегія конкуренції: подолання слабких сторін через використання можливостей

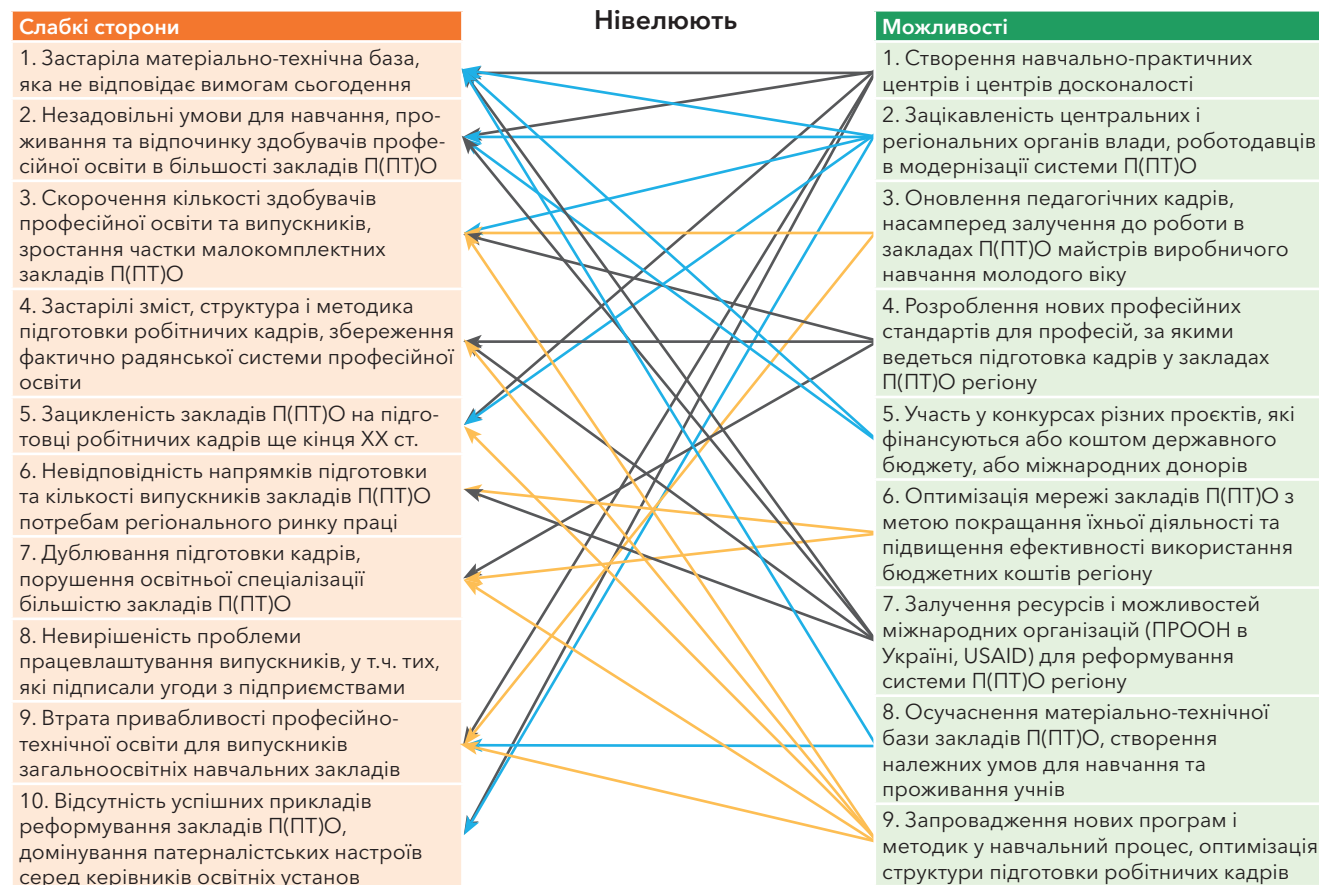

Табл. 2.21. Стратегія збереження: використання сильних сторін для уникнення загроз

Сильні сторони	Сприяють уникненню	Загрози
1. Розгалужена мережа закладів П(ПТ)О		1. Продовження збройного конфлікту на території області
2. Велика кількість напрямків (16) економічної діяльності та спеціальностей (110), за якими ведеться підготовка робітничих кадрів		2. Збереження несприятливої демографічної ситуації, зокрема зменшення частки населення віком 14-19 років
3. Багатопрофільність більшості закладів П(ПТ)О		3. Зменшення кількості випускників шкіл, які готові продовжити навчання в закладах П(ПТ)О
4. Підготовка робітничих кадрів за інтегрованими спеціальностями, що розширює можливість випускників щодо працевлаштування		4. Погіршення економічних показників діяльності великих підприємств, закриття копалень
5. Розміщення закладів П(ПТ)О освіти в багатьох міських поселеннях, що робить їх доступними для здобувачів професійної освіти		5. Збереження традиційної структури економіки регіону в якій домінують третій та четвертий економічний уклади
6. Значний кадровий потенціал викладачів і майстрів виробничого навчання		6. Слабкий розвиток сучасних, високотехнологічних виробництв, малого та середнього бізнесу
7. Наявність чотирьох регіональних центрів П(ПТ)О, які надають широкий асортимент освітніх послуг		7. Скорочення фінансування проєктів, пов'язаних зі створенням навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості
8. Розбудова мережі навчально-практичних центрів для підготовки робітничих кадрів на сучасному обладнанні		8. Збереження патерналістських настроїв у керівників і викладачів закладів П(ПТ)О, невдалі практики реформування мережі освітніх установ
9. Великі майнові комплекси закладів П(ПТ)О		9. Збереження негативного іміджу професійно-технічної освіти і, як наслідок, скорочення кількості здобувачів П(ПТ)О
10. Використання елементів дуальної форми навчання в майже половині закладів П(ПТ)О		

Табл. 2.22. Стратегія захисту: мінімізація впливу слабких сторін і загроз

Слабкі сторони	Мінімізація	Загрози
1. Застаріла матеріально-технічна база, яка не відповідає вимогам сьогодення		1. Продовження збройного конфлікту на території області
2. Незадовільні умови для навчання, проживання та відпочинку здобувачів професійної освіти в більшості закладів П(ПТ)О		2. Збереження несприятливої демографічної ситуації, зокрема зменшення частки населення віком 14-19 років
3. Скорочення кількості здобувачів професійної освіти та випускників, зростання частки малокомплектних закладів П(ПТ)О		3. Зменшення кількості випускників шкіл, які готові продовжити навчання в закладах П(ПТ)О
4. Застарілі зміст, структура і методика підготовки робітничих кадрів, збереження фактично радянської системи професійної освіти		4. Погіршення економічних показників діяльності великих підприємств, закриття копалень
5. Зацикленість закладів П(ПТ)О на підготовці робітничих кадрів ще кінця ХХ ст.		5. Збереження традиційної структури економіки регіону в якій домінують третій та четвертий економічний уклади
6. Невідповідність напрямків підготовки та кількості випускників закладів П(ПТ)О потребам регіонального ринку праці		6. Слабкий розвиток сучасних, високотехнологічних виробництв, малого та середнього бізнесу
7. Дублювання підготовки кадрів, порушення освітньої спеціалізації більшістю закладів П(ПТ)О		7. Скорочення фінансування проєктів, пов'язаних зі створенням навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості
8. Невирішеність проблеми працевлаштування випускників, у т.ч. тих, які підписали угоди з підприємствами		8. Збереження патерналістських настроїв у керівників і викладачів закладів П(ПТ)О, невдалі практики реформування мережі освітніх установ
9. Втрата привабливості професійно-технічної освіти для випускників загальноосвітніх навчальних закладів		9. Збереження негативного іміджу професійно-технічної освіти і, як наслідок, скорочення кількості здобувачів П(ПТ)О
10. Відсутність успішних прикладів реформування закладів П(ПТ)О, домінування патерналістських настроїв серед керівників освітніх установ		

РОЗДІЛ III.

**СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ
ТА ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ
СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ П(ПТ)О ДОНЕЦЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

3.1. Бачення та основні цілі Стратегії реформування системи П(ПТ)О регіону

Побудова сучасної та якісної системи П(ПТ)О належить до пріоритетних завдань КМ України, адже вона сприяє постійному професійному та громадянському розвитку молоді, розв'язанню проблеми зайнятості населення, що загалом відповідає концептуальним положенням сталого соціально-економічного розвитку країни.

Сучасні підходи до реформування системи П(ПТ)О в Україні, що задекларовані у низці нормативних документів, у положеннях та розпорядженнях центральних і регіональних органів влади, відповідають європейським і світовим практикам модернізації професійної освіти. Необхідність реформування системи П(ПТ)О зумовлена кількома обставинами.

По-перше, швидкими та динамічними змінами в економіці й навіть способі життя. Вони вимагають постійного оновлення знань, набуття гнучких кваліфікацій, які дають можливість пристосуватися до мінливого світу.

По-друге, пришвидшенням технологічних інновацій, впровадження яких надзвичайно швидко робить старими виробничі потужності, які ще недавно вважалися сучасними.

По-третє, поглибленням глобалізаційних процесів у світі, які сприяють швидкому поширенню наукових досягнень, знань, інновацій і технологій навіть у ті країни, які поки що не належать до лідерів економічного розвитку.

По-четверте, перманентними економічними кризами й турбулентними процесами, які формують нові виклики на ринку робочої сили та потребують пошуку механізмів для адекватної відповіді на них.

По-п'яте, високими показниками безробіття серед молоді як на глобальному рівні, так і на рівні окремих країн і регіонів.

По-шосте, посиленням інтелектуалізації праці через поширення цифрових технологій, зміною структури, змісту та технологічних операцій у процесі роботи.

По-сьоме, необхідністю повернення до активної трудової діяльності дорослого населення, яке втрастило роботу через зміни в економіці.

Зазначені обставини мають загальний характер, однак є вкрай важливими для формування перспективного бачення системи П(ПТ)О України та розроблення шляхів її реформування.

Поряд із загальносвітовими тенденціями та обставинами Україна має низку власних проблем у системі П(ПТ)О, які потребують першочергово розв'язання

шляхом її реформування. У концентрованому вигляді вони викладені в Концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року». Основною проблемою, як зазначається в даному документі, є невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки та суспільства.

Для Донецької області притаманні практичні всі ті ж проблеми, що й для України загалом. Є певні особливості, які пов'язані зі збройним конфліктом та набуттям частинною територій регіону статусу непідконтрольних уряду України, особливостями структури економіки. У загальному вигляді сучасні проблеми розвитку П(ПТ)О Донецької області викладені в п. 2.3. Окреслені вище обставини, тренди й тенденції перебігу світогосподарських процесів, сучасні зміни в соціально-економічному розвитку України є тим концептуальним каркасом, навколо якого має вибудовуватися як перспективне бачення системи П(ПТ)О Донецької області, так і механізми її модернізації.

Реформування системи П(ПТ)О регіону є складним і багатоаспектним завданням. Саме цим визначається необхідність розробки відповідної Стратегії – системного документу, положення якого збалансовані та структуровані навколо ключових стратегічних напрямків реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області.

Мета Стратегії – реформувати наявну систему П(ПТ)О з урахуванням кращих світових практик, підвищити ефективність її діяльності, якість підготовки фахівців, створити умови для працевлаштування молодих людей і дорослого населення, забезпечити їхнє включення до регіонального ринку праці та суспільно-корисної діяльності.

Досягнення поставленої мети потребує таких заходів:

- зміни філософії навчання, переходу від стратегії викладання до стратегії навчання, до заохочення набуття самостійних знань, до формування базових компетентностей;
- впровадження гнучкої моделі здобуття кваліфікацій, що посилить конкурентоспроможність та мобільність фахівців на ринку праці;
- впровадження освіти дорослих як невіддільного елемента загальної системи професійної освіти;
- запровадження державно-приватного партнерства у сфері П(ПТ)О, зокрема залучення до освітнього

процесу роботодавців, впровадження дуальної форми навчання;

- децентралізації фінансування системи П(ПТ)О регіону, яка, з одного боку, розширить автономію освітніх установ, з іншого – посилить їхню відповідальність за якість підготовки кадрів, відповідність кількості та структури випускників потребам регіонального ринку праці;
- покращання якості П(ПТ)О, створення системи контролю за оцінюванням результатів навчання;
- кардинального оновлення освітнього середовища П(ПТ)О, формування нового іміджу випускника закладу професійно-технічної освіти.

Стратегія має базуватися на таких принципах:

- **якість;**
- **актуальність;**
- **партнерство (спільний підхід);**
- **децентралізація;**
- **суб'єктна спрямованість;**
- **інклюзивність і справедливість;**
- **інституційне та програмне розмаїття;**
- **ефективність і підзвітність.**

Регіональна Стратегія реформування системи П(ПТ)О Донецької області може бути реалізована, оскільки:

- на загальнодержавному рівні створено належне законодавче підґрунтя у вигляді законів, положень, концепцій, розпоряджень, указів КМ України, Верховної Ради, МОН України, інших міністерств і відомств, яке дозволяє розпочати процес реформування системи П(ПТ)О окремих регіонів;
- на рівні центральних і регіональних органів влади є усвідомлення необхідності реформування системи П(ПТ)О і чітке бачення шляхів його реалізації;
- ЄС, міжнародні організації активно допомагають центральним і регіональним органам влади в розробленні механізмів модернізації П(ПТ)О;
- зацікавленість у зміні підходів до підготовки робітничих кадрів у системі П(ПТ)О Донецької області в останні роки проявляють роботодавці, які, з одного боку, відчувають дефіцит фахівців, з іншого – незадоволені якістю випускників та системою підготовки кадрів;
- в Донецькій області активно впроваджуються елементи дуальної форми навчання, розпочався процес створення навчально-практичних центрів, триває підготовка до створення центрів професійної досконалості;
- необхідність змін усвідомлює більшість керівників закладів П(ПТ)О регіону, хоча вони з обережністю та численними застереженнями ставляться до цього процесу;
- в реформуванні системи П(ПТ)О зацікавлена Донецька ОДА, оскільки за її участі формується регіональне замовлення на підготовку робітничих кадрів, а фінансування професійної освіти здійснюється з обласного бюджету;
- необхідність реформи в системі П(ПТ)О освіти регіону визнають і пересічні громадяни, майбутні здобувачі професійної освіти та їхні батьки, оскільки і зовнішній вигляд закладів професійної освіти, і

форми та програми навчання не відповідають вимогам сьогодення і негативно позначаються на іміджу професійної освіти загалом.

Важливо, щоб у визначенні ключових цілей і завдань Стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області брала участь якомога більша кількість зацікавлених сторін – представників владних структур, освітян і роботодавців. При цьому неабияке значення має точність «діагнозу» наявних проблеми, а також визначення найбільш ефективних шляхів їхнього розв'язання.

Зважаючи на особливості сучасного стану розвитку системи П(ПТ)О регіону, її проблеми, перебіг демографічних та економічних процесів, було визначено чотири стратегічні цілі реформування професійно-технічної освіти Донецької області (рис. 3.1). Кожна з них включає кілька оперативних цілей та конкретних завдань.

Реалізація основних завдань Стратегії дозволить кардинально реформувати систему П(ПТ)О Донецької області, перетворити її на ключовий фактор соціально-економічного розвитку регіону шляхом покращання якості робочої сили, професійного розвитку молоді та дорослих, ефективного використання людського капіталу, формування компетентностей, необхідних для розвитку професійної кар'єри в умовах мобільності ринку праці та постійного технологічного прогресу. Заходи Стратегії сприятимуть також підвищенню привабливості, актуальності та якості П(ПТ)О, стимулюватимуть підприємницьку ініціативу та фахову самореалізацію щодо професійної діяльності.

Рис. 3.1. Стратегічні пріоритети та оперативні цілі регіональної Стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області

3.2. Стратегічна ціль 1. Модернізація змісту, забезпечення якості освіти, формування сучасного освітнього середовища

Стратегічна ціль 1 належить до найважливіших у структурі стратегічних пріоритетів реформування системи П(ПТ)О регіону. Вона включає низку оперативних цілей і конкретних завдань, повний перелік яких подано в додатку 3.

Оперативна ціль 1.1. Оновлення змісту П(ПТ)О на компетентнісній основі

Важливість даної оперативної цілі визначається необхідністю кардинального оновлення структури, змісту навчального процесу, які збереглися ще з радянських часів. Вони не відповідають вимогам сьогодення, зокрема процесу переходу до навчання на компетентнісній основі, не враховують можливості диференційованого за тривалістю навчання різних категорій здобувачів професійної освіти. Результати проведеного анкетування учасників освітнього процесу в рамках «Комплексного аналізу системи професійної освіти в Донецькій області та її відповідності потребам регіонального ринку праці» показали, що питання осучаснення змісту та форм навчання є актуальними як для здобувачів П(ПТ)О, так і викладачів і керівників освітніх установ. На запитання «Що вам не подобається у вашому закладі П(ПТ)О» 30 % здобувачів професійної освіти назвали рівень навчання, який, на їхню думку, не відповідає сучасним вимогам. Понад 31 % викладачів і майстрів виробничого навчання, а також керівників закладів П(ПТ)О вказали на те, що навчальні плани та стандарти освіти потрібно кардинально оновити. При цьому майже 35 % керівників закладів П(ПТ)О впевнені у тому, що навчальні плани відповідають сучасним вимогам.

Оновлення змісту освіти включає широку палітру завдань і конкретних механізмів, зокрема запровадження нових професійних та освітніх стандартів, розроблених на компетентнісному підході, осучаснення методики та розробку освітніх програм, робочих навчальних планів, навчальних програм на основі модульно-компетентнісного підходу, уніфікацію навчальних планів для однотипних спеціальностей, підготовку нових підручників, у т.ч. електронних, ліцензування нових професій тощо.

Процес створення нових стандартів професійної освіти на компетентнісній основі ще не завершено, хоча проходить він дуже активно. Так, лише за 10 місяців 2019 року в МОН України затверджено 64 стандарти. Заклади П(ПТ)О, працівники навчально-ме-

тодичного центру професійно-технічної освіти Донецької області, роботодавці регіону не дуже активно беруть участь у розробці стандартів професійної освіти. Всі стандарти професійної освіти, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів в Донецькій області, мають бути затверджені МОН України й запровадженні в освітній процес закладами П(ПТ)О.

Важливим складником оновлення змісту освіти є розроблення нових освітніх програм, робочих навчальних планів і навчальних програм. Вони мають бути сформовані на модульно-компетентнісному підході, який забезпечує:

1. гнучкість освітнього процесу;
2. спрямованість навчання на результат;
3. відстежування проміжних результатів навчання, їхнє коригування у разі необхідності;
4. набуття певних компетентностей за короткий термін навчання;
5. універсальність реалізації модулів для різних цільових груп;
6. орієнтир на навчання впродовж всього життя.

Модульно-компетентнісний підхід передбачає зміну логіки змісту та організації процесу навчання. У змісті освіти він передбачає перехід від отримання знань на основі вивчення дисциплін і предметів до набуття компетентностей, перелік яких визначається роботодавцями та освітянами під час дослідження робочих процесів. В організації навчального процесу модульно-компетентнісний підхід передбачає інтеграцію теоретичного та практичного навчання.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблення та запровадження в навчальний процес нових стандартів професійної освіти для різних категорій здобувачів П(ПТ)О • Формування пропозицій з оновлення нормативно-правового забезпечення діяльності системи П(ПТ)О • Створення нових освітніх програм на модульно-компетентнісній основі для всіх професій, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів у регіоні • Розроблення нових робочих навчальних планів і програм на основі модульно-компетентнісного підходу • Запровадження елементів дуальної форми навчання, наповнення її реальним змістом • Підготовка нових, у т. ч. електронних підручників (посібників) для здобувачів П(ПТ)О • Ліцензування нових професій, на які є попит на регіональну ринку праці • Проведення тренінгів для керівників закладів П(ПТ)О щодо підготовки та акредитації освітніх програм, нових робочих навчальних планів, ліцензування освітньої діяльності
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Нові професійні стандарти з усіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів, для різних категорій здобувачів професійної освіти • Навчання за новими професійними стандартами в усіх закладах П(ПТ)О • Нові освітні програми, робочі навчальні плани та навчальні програми, складені на модульно-компетентнісній основі • Нові навчальні посібники, у т.ч. електронні видання • Єдині робочі навчальні плани для однакових спеціальностей в усіх закладах П(ПТ)О • Робочі навчальні плани для перепідготовки та перенавчання різних категорій населення • Перелік перспективних професій для підготовки кадрів у регіоні • Тематика тренінгів, яка сформована за результатами опитування керівників закладів П(ПТ)О
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 1.2. Модернізація освітнього середовища

Освітнє середовище є відносно новим поняттям, яке почало активно використовуватися в Україні у зв'язку з формуванням нової української школи. У класичному розумінні воно включає широке коло питань – від зовнішнього вигляду, привабливості, матеріально-технічної бази закладу П(ПТ)О до життєвого простору, в якому відбувається професійне та особистісне становлення здобувача професійної освіти.

Заклади П(ПТ)О Донецької області не мають належного досвіду створення сучасного освітнього середовища. Саме цим зумовлена необхідність розроблення концепції його формування, створення в закладах П(ПТ)О інформаційного середовища, активне запровадження інноваційних підходів до вивчення фахових дисциплін і проходження навчально-виробничої практики.

Поряд із важливими концептуальними та сутнісними завданнями реформування освітнього середовища важливе значення має також створення належних

умов для навчання здобувачів П(ПТ)О. Йдеться про створення креативного внутрішнього простору, привабливого зовнішнього дизайну, належного температурного режиму в навчальних класах і виробничих майстернях. Реформовані заклади П(ПТ)О мають пройти енергомодернізацію, осучаснення опалювальних систем тощо. Особлива увага – створення безбар'єрного простору та забезпечення належних умов для інклюзивного навчання осіб із особливими потребами. Розв'язання цього питання є досить складним завданням, оскільки більшість навчальних приміщень закладів П(ПТ)О були збудовані ще в 60-70-х роках ХХ ст.

Одне з визначальних завдань, без якого неможливо реформувати освітнє середовище, – оновлення матеріально-технічної бази. Дослідження, які проведені в Донецькій області та в інших регіонах України, свідчать про катастрофічну ситуацію з наявним обладнанням, верстатним парком, інструментами,

транспортними засобами. За різними оцінками рівень зношеності матеріально-технічної бази становить 65-90 %. Оновлення матеріально-технічної бази є одним із ключових завдань реформування системи П(ПТ)О Донецької області. Підтвердженням цього є результати анкетування учасників освітнього процесу. Так, на необхідність оновлення матеріально-технічної бази вказують 56 % учнів, 25 % викладачів і 45 % керівників закладів П(ПТ)О регіону. Понад 30,5 % викладачів і майстрів виробничого навчання оцінили рівень матеріально-технічної бази своїх закладів П(ПТ)О на 5-6 балів із 10 можливих, ще 50 % – на 7-8 балів.

В останні роки деякі заклади П(ПТ)О Донецької області за підтримки держави чи приватних осіб отримали сучасне обладнання, ознайомлення з яким дає уявлення про те, якою має бути сучасна матеріально-технічна база закладів П(ПТ)О. Йдеться про обладнання, яке отримали ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти» та Маріупольське вище професійне металургійне училище в рамках створення на їхній базі навчально-практичних центрів.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Формування концепції модернізації освітнього середовища закладів П(ПТ)О • Створення сучасного інформаційного освітнього середовища в закладах П(ПТ)О • Запровадження інноваційних підходів до вивчення фахових дисциплін і проходження навчально-виробничої практики • Оновлення матеріально-технічної бази навчальних кабінетів і виробничих майстерень • Ремонт навчальних корпусів із метою створення креативного внутрішнього та зовнішнього дизайну • Енергомодернізація та реконструкція опалювальних систем • Створення безбар'єрного простору для інклюзивного навчання
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Загальна концепція модернізації освітнього середовища закладів П(ПТ)О • «Хмарні» та інші інформаційні ресурси для забезпечення дистанційного навчання; • Імітатори обладнання, інструментів, техніки, програмне забезпечення як основа для запровадження інноваційних підходів навчання • Відремонтовані навчальні корпуси, навчальні класи й виробничі майстерні, сучасний дизайн внутрішнього простору закладів П(ПТ)О • Сучасне обладнання, інструменти, оргтехніка, транспортні засоби, програмне забезпечення • Енергомодернізація закладів П(ПТ)О, у т.ч. опалювальних систем • Доступність усіх навчальних приміщень, майстерень для осіб із особливими потребами • Центри інклюзивного навчання на базі окремих навчально-практичних центрів чи центрів професійної досконалості
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 1.3. Реформування системи підготовки кадрів для П(ПТ)О

Осучаснити зміст і форми навчання, забезпечити перехід на нові стандарти неможливо без реформування системи підготовки кадрів для професійно-технічної освіти. Наразі педагогічні колективи закладів П(ПТ)О регіону включають вчителів загальноосвітніх, профільних дисциплін, майстрів виробничого навчання. Вони є випускниками педагогічних / класичних університетів, рідше – закладів передвищої чи професійно-технічної освіти. Навчаючись за освітніми тех-

нологіями попередніх років, педагогічні працівники в багатьох випадках виявилися неготовими до зміни методики й змісту навчання відповідно до сучасних вимог. Йдеться про розвиток в учнів закладів П(ПТ)О навичок і здібностей, формування професійних компетентностей, оцінювання результатів навчання, проведення моніторингу освітніх досягнень тощо. Майстри виробничого навчання, особливо старшого віку, не мають досвіду роботи на новому обладнанні, не

вміють використовувати сучасні інноваційні технології навчання. В окремих випадках опанувати нову техніку можна лише в міжнародних сертифікованих центрах. Все це зумовлює необхідність реформування системи підготовки кадрів, насамперед, через підвищення кваліфікації та перенавчання. Як уже зазначалося, в Україні нещодавно затверджено новий порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Окрім цього, МОН України затверджено перелік закладів П(ПТ)О для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки. У Донецькій області

такими закладами визначено ДНЗ «Маріупольське вище металургійне професійне училище» та ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти». Однак цих кроків недостатньо. Мають бути розроблені сучасні програми підвищення кваліфікації викладачів, майстрів виробничого навчання, створені умови для проходження стажування за кордоном, розширено мережу центрів, де можна пройти підвищення кваліфікації в межах свого регіону. Не менш важливе значення має залучення до роботи в закладах П(ПТ)О молодих педагогів, креативних директорів, а також підвищення соціального захисту працівників професійно-технічної освіти.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Залучення до роботи в закладах П(ПТ)О нових креативних педагогів • Удосконалення системи та програм підвищення кваліфікації / стажування майстрів виробничого навчання, педагогів профільного навчання та викладачів спеціальних предметів • Підвищення мобільності викладачів, майстрів виробничого навчання шляхом міжнародної співпраці, навчання, стажування та підвищення кваліфікації за кордоном • Залучення до перепідготовки кадрів кваліфікованих працівників виробництва • Проведення атестації та сертифікації педагогічних працівників • Удосконалення процедури відбору керівників закладів П(ПТ)О • Збереження та покращання соціальних гарантій педагогічним працівникам закладів П(ПТ)О • Підготовка викладачів П(ПТ)О для роботи з учнями з інвалідністю
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Омолодження складу педагогічних працівників закладів П(ПТ)О на 30 % • Сучасні програми підвищення кваліфікації та стажування майстрів виробничого навчання і викладачів профільних дисциплін • Програми проходження стажування майстрів виробничого навчання за кордоном • Шість нових закладів П(ПТ)О (міста Краматорськ, Бахмут, Костянтинівка, Покровськ, Маріуполь, селище Велика Новоселівка), де можуть проходити стажування майстри виробничого навчання та педагоги профільного навчання • Перелік осіб від підприємств-роботодавців, які готові долучитися до перепідготовки та стажування майстрів виробничого навчання закладів П(ПТ)О • Кількість педагогічних працівників П(ПТ)О, які пройшли атестацію та сертифікацію • Нова система об'єктивної оцінки роботи керівників закладів П(ПТ)О • Пільги та гарантії соціального захисту для педагогічних працівників закладів П(ПТ)О • Педагогічні працівники для роботи зі здобувачами П(ПТ)О, що мають інвалідність
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 1.4. Формування нової системи забезпечення якості освіти

Зміна форм і методів навчання в системі П(ПТ)О, перехід до модульно-компетентнісного підходу вимагають оновлення системи оцінювання результатів навчання. Сутність такого оновлення полягає в переході від окремого оцінювання знань і навичок до інтегрованого та незалежного оцінювання компетентностей, які набуті не лише шляхом формальної освіти, але й під час неформального навчання або через робочий досвід. Проблема полягає в тому, що в закладах П(ПТ)О лише розпочалася робота з оновлення змісту навчання, а до реформування системи якості освіти справа взагалі ще не дійшла. Наразі немає також досвіду оцінювання компетентностей в осіб, які набули їх неформальним шляхом або через трудовий досвід. Підтвердженням необхідності оновлення системи якості освіти є постійні скарги роботодавців на низьку якість підготовки робітничих кадрів, на їхнє

невміння працювати на виробництві. Дуже низьким у закладах П(ПТ)О залишається і рівень загальноосвітньої підготовки. Індикатором цього є результати ЗНО, яке складають ті випускники закладів П(ПТ)О, які прийшли на навчання після базової середньої освіти. У рейтингу освітніх закладів, випускники яких складають ЗНО, заклади П(ПТ)О майже завжди посідають останні місця. Все нагальнішою стає потреба в запровадженні моніторингу якості професійно-технічної освіти. Не менш важливим завданням є також залучення роботодавців як до розроблення системи внутрішньої, так і, особливо, зовнішньої системи оцінки якості освіти. Абсолютно новим для системи П(ПТ)О регіону завданням є створення та акредитація центрів оцінювання компетентностей, які отримані неформальним шляхом та через трудовий досвід.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадження моніторингу якості загальної та професійної освіти в закладах П(ПТ)О • Внесення змін до системи оцінювання результатів навчання, до методики розроблення стандартів оцінювання якості знань в системі П(ПТ)О • Створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти • Створення незалежної зовнішньої (регіональної) системи якості П(ПТ)О • Залучення роботодавців до розробки системи оцінки якості освіти та роботи в структурах з її забезпечення • Створення незалежних установ оцінювання та забезпечення якості П(ПТ)О, проведення інституційного аудиту та моніторингу якості освіти
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Перелік показників моніторингу якості професійної освіти • Система оцінювання знань, які набуті через неформальну освіту та робочий досвід • Перелік показників і методика оцінки результатів навчання і набутих компетентностей • Внутрішня система якості освіти в закладах П(ПТ)О • Регіональна система незалежного зовнішнього оцінювання якості П(ПТ)О • Список роботодавців, які залучені до розробки умов та проведення перевірки якості професійної освіти • Акредитаційні центри/установи оцінювання якості освіти, забезпечення її моніторингу та проведення інституційного аудиту
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці
Термін виконання	2020-2027 рр.

3.3. Стратегічна ціль 2. Децентралізація управління та фінансування, оптимізація мережі закладів П(ПТ)О

Децентралізація охопила різні аспекти життєдіяльності українського суспільства. У системі П(ПТ)О вона відкриває шлях до побудови ефективного діалогу між закладами професійно-технічної освіти, роботодавцями та місцевими органами влади. Оскільки П(ПТ)О фінансується переважно з обласних бюджетів, то регіональні органи влади зацікавлені в оптимізації мережі закладів професійної освіти, в підготовці лише тих фахівців, на яких є запит на регіональному ринку праці.

Як показує досвід багатьох європейських країн, децентралізація є одним із реальних шляхів оптимізації фінансових витрат, посилення впливу регіональних органів влади, роботодавців на розвиток системи П(ПТ)О. Такий підхід стимулює місцеві органи влади регулярно здійснювати моніторинг ринку праці, враховувати його особливості, динаміку при формуванні регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів. Об'єднання чи злиття закладів П(ПТ)О також є одним зі шляхів оптимізації фінансових витрат. У Данії, Естонії на базі кількох закладів П(ПТ)О були створені великі центри професійної підготовки. Наприклад, в Естонії за 1994–2003 рр. кількість закладів П(ПТ)О скоротилася на 32 %.

Для посилення взаємодії між місцевими органами влади та системою П(ПТ)О, підвищення ефективності функціонування закладів професійно-технічної освіти важливим завданням є створення наглядових рад й активізація діяльності регіональної ради П(ПТ)О. Наглядові ради в більшості закладів П(ПТ)О регіону відсутні. Немає також досвіду створення таких рад, чітко визначених функцій, напрямків їхньої діяльності тощо.

Регіональна рада професійно-технічної освіти створена в Донецькій області у 2017 році. Наразі вона функціонує неефективно, засідання проводяться нерегулярно. Зважаючи на прийняття нових нормативних документів, необхідно або оновити склад регіональної ради професійно-технічної освіти, або сформувати нову раду. Це дасть можливість посилити її вплив на діяльність системи П(ПТ)О регіону, активніше впливати на формування регіонального замовлення.

Найгострішою проблемою реформування системи П(ПТ)О регіону є оптимізація мережі її закладів. Донецькою обласною державною адміністрацією ще 2017 році була затверджена поетапна програма об'єднання / злиття закладів П(ПТ)О. Однак вона залишилася невиконаною через різні причини, зокрема спротив колективів закладів П(ПТ)О, втручання депутатів, невизначеність політичної ситуації напередодні президентських і парламентських виборів. Зважаючи на проблеми та тенденції розвитку системи П(ПТ)О, оптимізація мережі її закладів є неминучою і це зовсім не означає, що надання освітніх послуг від того погіршиться.

Загальний комплекс оперативних цілей, завдань і механізмів у рамках стратегічної цілі «Децентралізація управління та фінансування, оптимізація мережі закладів П(ПТ)О» відображений в додатку 3.

Оперативна ціль 2.1. Реформування та підвищення ефективності системи управління П(ПТ)О

Децентралізація управління передбачає поєднання двох нібито протилежних, проте взаємопов'язаних процесів – посилення ролі місцевих органів влади в управлінні закладами П(ПТ)О та посилення автономії останніх. Оскільки лівова частка фінансування системи П(ПТ)О здійснюється з обласного бюджету, то це закономірно посилює управлінський вплив місцевих органів влади на систему П(ПТ)О. Саме вони несуть відповідальність за сучасний стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти, дотримання закладами П(ПТ)О ліцензійних вимог тощо.

Про розширення автономії закладів П(ПТ)О розмови точаться не один рік, проте лише тепер ці питання набувають реального змісту. Керівники закладів П(ПТ)О відповідальні за перехід до навчання на модульно-компетентнісній основі, за можливості реалізації різних форм навчання для здобувачів професійно-технічної освіти, за якість підготовки робітничих кадрів. Тепер заклади П(ПТ)О можуть

видавати документи про освіту власного зразка для неакредитованих програм і це відкриває нові можливості для урізноманітнення напрямків підготовки робітничих кадрів.

Створення наглядових рад при закладах П(ПТ)О має сприяти їхньому розвитку. Відсутність досвіду такої діяльності ставить на порядок денний цілу низку завдань – від розроблення положень про наглядову раду до визначення її персонального складу, функцій і завдань.

Як показує досвід кращих практик, регіональні ради професійно-технічної освіти можуть відігравати важливу роль у процесі взаємодії між органами влади, роботодавцями та системою П(ПТ)О. Така рада в Донецькій області створена, проте її діяльність потребує суттєвого покращання. З цим пов'язана ціла низка завдань – від зміни її складу до активної участі у формуванні регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Передача управління закладами П(ПТ)О на регіональний рівень • Розширення автономії закладів П(ПТ)О • Створення наглядових рад в закладах П(ПТ)О • Оновлення та активізація діяльності регіональної ради П(ПТ)О
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Контроль місцевих органів влади за діяльністю закладів П(ПТ)О, за дотриманням вимог ліцензійних умов провадження освітньої діяльності • Графіки навчального процесу та проходження практики з урахуванням специфіки закладу П(ПТ)О • Право вибору форм навчання здобувачами професійної освіти • Документи про освіту власного зразка • Наглядові ради при закладах П(ПТ)О • Нова регіональна рада професійно-технічної освіти
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 2.2. Удосконалення системи фінансування П(ПТ)О

Реформування системи фінансування П(ПТ)О є одним із найскладніших завдань. Наразі воно здійснюється з кількох джерел, насамперед, із державного та регіонального бюджетів. Переведення у 2016 році фінансування закладів П(ПТ)О з державного на обласні бюджети та бюджети міст обласного підпорядкування викликало низку проблем. Їх вдалося розв'язати лише шляхом внесення змін до державного бюджету країни. Попри впорядкування системи фінансування П(ПТ)О вона не є бездоганною. Фінансових ресурсів вистачає лише на виплату заробітної плати педагогічним працівникам. На ремонт приміщень, оновлення матеріально-технічної бази коштів не ви-

стачає. Сучасна система фінансування не влаштовує керівників, викладачів і майстрів виробничого навчання закладів П(ПТ)О, про що свідчать результати опитування, проведеного в рамках «Комплексного аналізу системи професійної освіти Донецької області та її відповідності потребам регіонального ринку праці». Майже половина керівників закладів П(ПТ)О, відповідаючи на питання анкети «Чи влаштовує вас сучасний підхід до фінансування закладів П(ПТ)О», вказали на те, що сучасна система фінансування їх не влаштовує. Однак лише 22 % із них готові шукати варіанти урізноманітнення джерел фінансування, тоді як 44 % вважають, що воно має здійснюватися лише з

державного бюджету. Головними завданнями даної оперативної цілі є урізноманітнення джерел фінансування, оптимізація витрат на утримання закладів П(ПТ)О, залучення коштів міжнародних донорів в систему П(ПТ)О. Не менш важливими завданнями є об'єктивне визначення вартості підготовки робіт-

ничих кадрів різних фахівців з урахуванням складності спеціальності, передача майнових комплексів закладів П(ПТ)О на баланс обласних рад. Головна мета оперативної цілі 2.1 – оптимізувати витрати на фінансування системи П(ПТ)О регіону.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Оптимізація та урізноманітнення джерел фінансування системи П(ПТ)О регіону • Забезпечення передачі цілісних майнових комплексів закладів П(ПТ)О у спільну власність територіальних громад • Розроблення й затвердження методики розрахунку вартості підготовки робітничих кадрів з урахуванням складності професій та кваліфікаційних рівнів • Врахування при визначенні фінансування з державного та регіонального бюджетів коефіцієнтів, які пов'язані з підготовкою робітничих кадрів для технологічно складних і наукоємних спеціальностей • Залучення коштів міжнародних донорів для розвитку закладів П(ПТ)О
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Фінансування закладів П(ПТ)О з обласного бюджету • Економія фінансів від оптимізації мережі закладів П(ПТ)О • Урізноманітнення джерел фінансування системи П(ПТ)О • Передача майнових комплексів у спільну власність територіальних громад • Визначення реальної вартості підготовки робітничих кадрів різних спеціальностей, у т.ч. технологічно складних • Додаткові фінансові надходження від міжнародних донорів і підприємств-роботодавців для розвитку системи П(ПТ)О
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Регіональна рада професійно-технічної освіти
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 2.3. Удосконалення системи формування регіонального замовлення з урахуванням стану ринку праці

Після переведення фінансування П(ПТ)О на регіональний бюджет з особливою гостротою постало питання удосконалення системи регіонального замовлення. Сучасне бачення системи П(ПТ)О полягає в тому, що вона має забезпечити, насамперед, потреби ринку праці регіону у кваліфікованих робітниках. Від регіонального замовлення залежать обсяги фінансових ресурсів, які мають скеровуватися з обласного бюджету на підготовку робітничих кадрів. Відтак регіональні органи влади мають чітко знати фахівців яких спеціальностей і в яких обсягах потребує ринок праці. На жаль, наявна система аналізу ринку праці є не зовсім досконалою. Через це інколи ведеться

підготовка фахівців, на яких немає попиту на ринку праці. Не завжди доцільною є підготовка робітничих кадрів однотипних спеціальностей в закладах П(ПТ)О одного міста. Всі вище зазначені обставини зумовлюють необхідність реалізації у Стратегії низки завдань, які пов'язані з удосконаленням механізмів формування регіонального замовлення. Спектр цих завдань досить широкий – від активного залучення до формування регіонального замовлення роботодавців до запровадження системи моніторингу ринку праці та працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Вдосконалення системи збору інформації про стан ринку праці та його системний аналіз • Оптимізація регіонального замовлення з урахуванням потреб ринку праці • Вивчення потреб регіону у професіях загальнодержавного значення • Забезпечення системного регіонального моніторингу ринку праці та моніторингу випускників закладів П(ПТ)О
--------------------------	--

Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Перелік показників для удосконалення аналізу ринку праці • Кількість підприємств, які подають інформацію про вакансії • Показники потреб ринку праці в робітничих кадрах різних спеціальностей • Обсяги замовлення на підготовку кадрів за професіями загальнодержавного значення • Моніторинг випускників закладів П(ПТ)О
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Регіональна рада професійно-технічної освіти • Державна служба зайнятості в Донецькій області • Роботодавці
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 2.4. Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О та створення сучасних центрів професійної освіти

Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О є однією з найскладніших оперативних цілей, оскільки вона зачіпає інтереси широкого кола осіб. Необґрунтоване закриття закладів П(ПТ)О може спровокувати соціальне невдоволення їхніх працівників. Воно пов'язане з багатьма ризиками, зокрема зі зростанням безробіття, деградацією приміщень, зменшенням транспортної доступності освітніх установ для населення тощо. Однак реформувати систему П(ПТ)О Донецької області неможливо без оптимізації її мережі. На необхідність такого кроку в межах України наголошується в низці постанов, розпоряджень і наказів центральних органів влади. Зазначені питання знайшли відображення в Концепції реалізації державної політики у сфері П(ПТ)О України на період до 2027 року. Попри наявні ризики необхідність оптимізації мережі закладів П(ПТ)О усвідомлюють також регіональні органи влади, оскільки такі заходи послаблять фінансове навантаження на обласний бюджет, на утримання малих освітніх установ. Донецькою обласною державною адміністрацією ще 2017 році була розроблена програма розвитку П(ПТ)О, яка передбачала скорочення кількості її закладів майже удвічі. Показово, що необхідність скорочення кількості закладів П(ПТ)О визнають і їхні керівники та педагогічні працівники. Так, майже 28,5 % керівників закладів П(ПТ)О позитивно ставляться до створення на базі окремих освітніх установ центрів професійної освіти. Проте майже 19 % учасників опитування проти такого кроку, оскільки, на їхню думку, це негативно позначиться на

розвитку інших закладів П(ПТ)О. Як уже зазначалося, через різні обставини, у т.ч. і побоювання ймовірних соціальних протестів, значного скорочення закладів П(ПТ)О в області за останні роки не відбулося. Серед причин, які гальмують оптимізацію мережі закладів П(ПТ)О, особливе місце посідає відсутність чітких та обґрунтованих критеріїв їхнього об'єднання / злиття. Вони відсутні як на загальнодержавному рівні, так і на рівні регіонів.

З оптимізацією мережі закладів П(ПТ)О тісно пов'язані питання вибору найбільш доцільної спеціалізації цих установ, переформатування напрямків та обсягів підготовки робітничих кадрів тощо. Навчання має відбуватися за тими професіями, які можуть підтримувати одна одну в сенсі спільного використання майстерень, навчальних матеріалів, обладнання.

Серед завдань даної оперативної цілі вагоме місце посідає створення навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості. Цей процес уже розпочався, зокрема є рішення про створення навчально-практичних центрів на базі Маріупольського вищого професійного металургійного училища, Краматорського центра професійно-технічної освіти та Краматорського вищого професійного училища. На жаль, Донецька область не була відібрана конкурсною комісією МОН України як імовірний претендент на створення у ній центрів професійної досконалості. Однак робота в даному напрямку має продовжуватися.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблення критеріїв для проведення оптимізації мережі закладів П(ПТ)О • Формування пропозицій і проведення оптимізації мережі закладів П(ПТ)О та зміни їхніх назв • Визначення найбільш оптимальної спеціалізації закладів П(ПТ)О • Визначення переліку найсучасніших професій для ліцензування освітніх програм й організації підготовки кадрів • Створення нових навчально-практичних центрів на базі окремих закладів П(ПТ)О • Створення центрів професійної досконалості
--------------------------	---

Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none">• Критерії оптимізації мережі закладів П(ПТ)О• Мережа закладів П(ПТ)О після оптимізації• Оптимальна спеціалізація закладів П(ПТ)О після завершення їхнього об'єднання• Перелік найсучасніших професій для підготовки кадрів в регіоні• П'ять нових навчально-практичних центрів• Три центри професійної досконалості
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none">• Департамент освіти та науки Донецької ОДА• Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області• Керівники закладів П(ПТ)О• Регіональна рада професійно-технічної освіти
Термін виконання	2020-2027 рр.

3.4. Стратегічна ціль 3. Соціальне партнерство у сфері П(ПТ)О, формування гнучких і мобільних траєкторій навчання відповідно до потреб ринку праці

Розвиток соціального (державно-приватного партнерства) належить до одного з пріоритетних завдань Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2027 року. Це завдання є актуальним як для держави загалом, так і для її окремих регіонів. На загальнодержавному рівні державно-приватне партнерство передбачає залучення роботодавців до формування Національної системи кваліфікацій, створення Національної рамки кваліфікацій, розроблення професійних стандартів та освітніх програм, формування державної політики у сфері П(ПТ)О. На рівні регіону завдання є більш локальними, проте не менш важливими. Оскільки досі розроблені не всі стандарти професійної освіти, то логічним видається залучення роботодавців до створення таких стандартів для тих професій, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів у Донецькій області. Аналогічна ситуація із розробленням освітніх програм, особливо для навчання та перенавчання чи підвищення кваліфікації дорослого населення.

Залучення роботодавців до розв'язання проблем і розвитку П(ПТ)О відповідає їхнім інтересам. Роботодавці нарікають на неспроможність системи П(ПТ)О регіону надати випускникам необхідні для успішної трудової діяльності базові вміння та навички, невідповідність обсягів і напрямів професійного навчання потребам економіки та ринку праці, недостатній рівень якості професійної підготовки. Відтак максимальне залучення роботодавців до системи підготовки кадрів дозволить нівелювати ці проблеми.

Базові підприємства, для яких заклади П(ПТ)О здійснюють підготовку робітничих кадрів, можуть надавати в користування навчальні центри, сучасне обладнання, проводити навчання здобувачів професійної освіти на реальних робочих місцях. Без залучення роботодавців неможливо вирішити й питання розвитку дуальної форми навчання.

Система П(ПТ)О зорієнтована на виконання регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів. Вона має максимально враховувати особливості та потреби ринку праці, які фактично і формують суб'єкти господарювання. Отже, і в даному напрямку взаємодія між системою П(ПТ)О та роботодавцями, а також представниками регіональної влади, є вкрай важливою.

Оперативна ціль 3.1. Забезпечення підготовки кадрів відповідно до Національної системи кваліфікацій, формування єдиних кваліфікаційних вимог для однотипних спеціальностей в усіх закладах П(ПТ)О

Підготовка робітничих кадрів у системі П(ПТ)О Донецької області здійснюється за тими спеціальностями / професіями, які збереглися ще з радянських часів. Наразі вона в основному відповідає потребам ринку праці, проте має враховувати перспективи його трансформації, необхідність переходу до євро-

пейської системи кваліфікацій. Питання формування Національної системи кваліфікацій має вирішуватися на загальнодержавному рівні. Найближчим часом необхідно забезпечити перехід від системи кваліфікацій із домінуючою роллю держави до децентралізованої системи кваліфікацій, що базується на соціальному

діалозі, на залученні стейкхолдерів до розроблення та впровадження кваліфікацій. На рівні регіону актуальними завданнями є розроблення й удосконалення стандартів професійної освіти, освітніх програм із урахуванням Національної системи кваліфікацій, стандартів для навчання дорослого населення, створення механізмів та програм неформального та ін-

формального навчання, гнучких короткотермінових програм перенавчання / перекваліфікації населення тощо. Важливо, щоб підготовка робітничих кадрів однотипних спеціальностей здійснювалася за єдиними навчальними планами та кваліфікаційними вимогами, незалежно від того, в якому закладі П(ПТ)О Донецької області вона здійснюється.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Розроблення й удосконалення стандартів професійної освіти та освітніх програм відповідно до Національної системи кваліфікацій • Розроблення й затвердження стандартів, програм для професійного навчання дорослого населення відповідно до Національної системи кваліфікацій • Створення процедур, механізмів і програм неформального та інформального навчання в рамках Національної системи кваліфікацій • Формування єдиних кваліфікаційних вимог до однотипних спеціальностей у різних закладах П(ПТ)О
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Стандарти професійної освіти, які створені з урахуванням Національної та європейської системи кваліфікацій • Єдині кваліфікаційні вимоги до однотипних спеціальностей в усіх закладах П(ПТ)О регіону • Освітні програми та кваліфікаційні вимоги до підготовки / перенавчання дорослого населення • Навчальні плани та програми для надання освітніх послуг у сфері неформальної та інформальної освіти • Єдині робочі навчальні плани, освітні програми та кваліфікаційні вимоги для однотипних спеціальностей
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • МОН України • Національна рада кваліфікацій
Термін виконання	2020–2027 рр.

Оперативна ціль 3.2. Створення належних умов для визнання неформальної та інформальної освіти

В останні роки частина населення, у т. ч. дорослого, набула певних кваліфікацій і умінь у результаті неформального й інформального навчання. Часто цей рівень набутих кваліфікацій є досить високим, проте неформальна та інформальна освіта не передбачає надання офіційного документа про відповідну освіту. Інколи це навіть стосується окремих підприємств, де працівники набувають необхідної кваліфікації на робочому місці під керівництвом досвідченого наставника. Не маючи офіційного документу про освіту, працівники в багатьох випадках не можуть працевлаштуватися. Відтак одним із завдань системи П(ПТ)О регіону є створення належних умов для оцінки набутих кваліфікацій, визнання неформальної й інформальної освіти.

Для реалізації цього завдання, яке дозволить покращити ситуацію на ринку праці, необхідно:

1. створити систему та процедуру визнання / підтвердження результатів неформальної та інформальної освіти;
2. розробити критерії оцінювання кваліфікації;
3. розробити типові положення та створити кваліфікаційні центри для оцінювання та визнання неформальної та інформальної освіти.

Ці завдання є новими для системи П(ПТ)О регіону, проте їх необхідно розв'язувати. Важливо також довести інформацію про можливості підтвердження неформальної та інформальної освіти до населення регіону.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Запровадження системи визнання / підтвердження результатів неформального та інформального навчання • Розроблення типового положення про кваліфікаційний центр оцінювання і визнання результатів навчання осіб, присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій • Створення кваліфікаційних центрів оцінювання і визнання результатів навчання осіб, присвоєння кваліфікації та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій • Побудова ефективної регіональної системи інформування про можливості отримання та підтвердження кваліфікацій, отриманих різним шляхом
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Процедура визнання результатів неформальної та інформальної освіти • Критерії оцінювання, засоби вимірювання кваліфікацій, отриманих у результаті неформального та інформального навчання • Типове положення про кваліфікаційний центр оцінювання результатів навчання • Два кваліфікаційні центри для оцінювання результатів навчання у містах Маріуполь та Краматорськ • Інформація у ЗМІ, офіційних веб-сайтах закладів П(ПТ)О про можливості підтвердження неформальної та інформальної освіти
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Регіональна рада професійно-технічної освіти • Роботодавці
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 3.3. Активізація співпраці між закладами П(ПТ)О та підприємствами / компаніями / фірмами щодо підготовки кадрів, запровадження дуальної форми навчання та створення навчально-практичних центрів

Одним із важливих напрямків співпраці системи П(ПТ)О та роботодавців, про яку останнім часом точиться багато розмов, є запровадження дуальної форми навчання. Вона показала свою ефективність у багатьох розвинених країнах світу. Практична реалізація дуального навчання можлива лише за активної співпраці з підприємствами, де здобувачі П(ПТ)О мають проходити навчально-виробничу практику та набувати кваліфікаційних компетентностей на робочих місцях. В останні 2-3 роки заклади П(ПТ)О Донецької області почали широко впроваджувати дуальну форму навчання. Нині вона запроваджена у 20 закладах П(ПТ)О регіону та охоплює майже 50 професій. Однак впровадження цієї форми навчання, підвищення її ефективності потребує реалізації низки завдань. Насамперед, йдеться про адаптовані до дуальної освіти робочі навчальні плани, розроблення типового договору між закладами П(ПТ)О та підприємствами про дуальне навчання, зміну графіків навчального процесу для окремих спеціальностей. Не менш важливими є завдання, які пов'язані з активізацією та урізноманіт-

ненням співпраці з роботодавцями, залученням їхніх ресурсних можливостей до запровадження дуальної форми навчання та створення навчально-практичних центрів. Заслугує на увагу і питання створення інформаційної платформи для обміну кращими практиками запровадження дуальної форми навчання. Загалом активізація співпраці з роботодавцями в багатьох напрямках діяльності залишається пріоритетним завданням. Як показали результати опитування педагогічних працівників і керівників закладів П(ПТ)О, вони не зовсім задоволені рівнем співпраці з роботодавцями. Майже 52 % керівників закладів П(ПТ)О Донецької області зазначили в анкеті, що така співпраця зводиться лише до надання можливостей учням проходити навчально-виробничу практику на базі підприємств. Якщо з великими підприємствами взаємодія все ж таки є, то із суб'єктами малого та середнього бізнесу це питання залишається відкритим. Одним із напрямків розв'язання даної проблеми є підписання угод між здобувачами професійної освіти, підприємствами та закладами П(ПТ)О.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Розбудова нових форм співпраці між підприємствами та закладами П(ПТ)О щодо підготовки робітничих кадрів • Стимулювання розвитку дуальної форми навчання в закладах П(ПТ)О регіону • Активізація та урізноманітнення співпраці з роботодавцями у секторі дуальної освіти • Створення інформаційної платформи для обміну кращими практиками запровадження дуальної форми навчання • Залучення ресурсних можливостей роботодавців до створення навчально-практичних центрів
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Частка здобувачів професійної освіти, які навчаються за підписаними з підприємствами угодами на працевлаштування • Робочі навчальні плани, навчальні програми, які сформовані з урахуванням дуальної форми освіти • Узгоджена з підприємствами, які потребують спеціального допуску через дотримання вимог техніки безпеки, схема дуального навчання • Угоди між підприємствами та закладами П(ПТ)О щодо запровадження дуальної форми навчання • Угоди між підприємствами та закладами П(ПТ)О про використання навчальних центрів підприємств, їхніх працівників для проходження виробничої практики здобувачами професійної освіти • Інформаційна платформа для обміну кращими практиками запровадження дуальної форми навчання при навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти в Донецькій області
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці • Регіональна рада професійно-технічної освіти
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 3.4. Активізація співпраці між стейкхолдерами у сфері моніторингу ринку праці, реалізації механізмів стимулювання роботодавців до участі в освітньому процесі

Ринок праці є своєрідним індикатором і якості освіти випускників закладів П(ПТ)О, й об'єктивності регіонального замовлення та реальних потреб у підготовці робітничих кадрів різних спеціальностей. Неможливість випускників системи П(ПТ)О працевлаштуватися на регіональному ринку праці свідчить або про їхні низькі кваліфікаційні навички, або про «перевиробництво» спеціалістів, яке, у свою чергу, зумовлене необ'єктивною оцінкою потреб ринку праці. В останні роки значна увага приділяється аналізу ринку праці Донецької області. За сприяння ПРООН в Україні було здійснене дослідження «Комплексний аналіз регіонального ринку праці та Державної служби зайнятості та їх вплив на систему професійно-технічної освіти в Донецькій області». Дослідження ринку праці здійснювалося також у рамках аналізу системи П(ПТ)О цього ж регіону. Однак проблем у цій сфері ще багато. Зростання уваги до ринку праці зумовлене тим, що в умовах децентралізації фінансування П(ПТ)О місцеві органи влади не можуть «розбазарювати» кошти на

підготовку тих кадрів, на які немає попиту на ринку праці. Відтак активізація взаємодії між стейкхолдерами довкола аналізу ринку праці, запровадження його моніторингу є одним із першочергових завдань Стратегії реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області. Отримати об'єктивну інформацію про потреби у фахівцях різних спеціальностей без залучення роботодавців практично неможливо. Особливо це стосується підприємств малого та середнього бізнесу, невеликих компаній і фірм, які майже не залучаються для збору інформації про наявні вакансії. Важливим завданням є також стимулювання роботодавців до активної участі в освітньому процесі. Проєктом Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» передбачено низку преференцій у сфері оподаткування промислових, сільськогосподарських і транспортних підприємств, які надають допомогу закладам П(ПТ)О. Аналогічні пільги можуть надаватися на рівні регіону для тих підприємств, які надають перше робоче місце випускникам закладів П(ПТ)О.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Налагодження системної співпраці між службою зайнятості, роботодавцями та системою П(ПТ)О для тривалого моніторингу потреб ринку праці • Розроблення нової методології проведення щорічного аналізу ринку праці, його моніторингу та підвищення актуальності необхідних профілів, знань і навичок • Стимулювання роботодавців, які беруть участь у підготовці робітничих кадрів через систему П(ПТ)О
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Угода про співпрацю між службою зайнятості населення Донецької області та закладами П(ПТ)О • Кількість безробітних, які пройшли перенавчання / підвищення кваліфікації в закладах П(ПТ)О за направленням служби зайнятості • Нові методологічні підходи та система показників для поглибленого аналізу ринку праці • Системний моніторинг ринку праці • Система пільг на рівні регіону для підприємств / компаній усіх форм власності, які надають перше робоче місце випускникам закладів П(ПТ)О
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці • Регіональна рада професійно-технічної освіти • Державна служба зайнятості населення в Донецькій області
Термін виконання	2020-2027 рр.

3.5. Стратегічна ціль 4. Популяризація та формування позитивного іміджу системи П(ПТ)О

Падіння престижу системи П(ПТ)О триває вже багато років і наразі перетворилося на гостру проблему, наслідками якої є скорочення контингенту здобувачів професійної освіти, кількості кваліфікованих робітників, дефіцит професійних кадрів на ринку праці більшості регіонів України. Серед причин, які гальмують розвиток П(ПТ)О, особливе місце посідає негативний імідж закладів професійної освіти. Традиційно вважається, що до них вступають найслабші учні із системи загальної освіти або представники інших соціально вразливих та незаможних категорій населення. Негативний імідж також пов'язаний із застарілим уявленням про заводських робітників, яке й досі зберігається в культурній традиції регіону ще з радянських часів. Це негативне уявлення поділяють політики, роботодавці, батьки та діти. Усе це зумовлює вибір учнів та їхній сімей не на користь траєкторії професійної освіти. За дослідженнями науковців і практиків, в Україні лише 18-20 % випускників загальноосвітніх навчальних закладів обирають для подальшого навчання установи П(ПТ)О. У багатьох європейських країнах ця частка становить 45-50 %. Відтак питання популяризації та формування позитивного іміджу системи П(ПТ)О є однією з ключових стратегічних цілей Стратегії. Вона включає низку оперативних цілей і завдань, повний перелік яких подано в додатку 3.

Оперативна ціль 4.1. Урізноманітнення форм профорієнтаційної роботи

Відомо, що система П(ПТ)О потребує реформування. Серед низки заходів відновлення довіри до неї особливе місце посідає профорієнтаційна робота. Її актуальність зростає, адже наразі на ринку освітніх послуг триває справжня боротьба за абітурієнтів. Упродовж багатьох років в Україні сформувалася усталена практика проведення профорієнтаційної роботи в системі П(ПТ)О. У попередні роки вона загалом сприяла притоку учнів у професійно-технічні навчальні заклади. Однак у сучасних умовах, зважаючи на динаміку контингенту здобувачів П(ПТ)О, профорієнтаційна робота не виконує свої функції й потребує оновлення. Урізноманітнення форм профорієнтаційної роботи є досить складним завданням, оскільки потребує пошуку нестандартних рішень у даній царині. Розроблення заходів профорієнтаційної роботи має спиратися на опитування здобувачів першого року навчання про їхні мотиваційні чинники вступу до закладів П(ПТ)О. Опитування, проведене в рамках дослідження «Комплексний аналіз системи професійної освіти Донецької області та її відповідності потребам регіонального ринку праці» показало,

що головними причинами вступу до закладу П(ПТ)О є прагнення отримати робітничу професію (28,6 %) та близькість установи до місця проживання (21,9 %). При цьому для значної частини здобувачів П(ПТ)О вступ до професійно-технічного училища є вимушеним заходом, оскільки вони мали низькі бали ЗНО, погано вчилися в школі й т. п. Це свідчить про те, що в багатьох випадках випускники загальноосвітніх навчальних закладів не роблять усвідомленого вибору майбутньої професії, у т. ч. і через погану поінформованість про особливості П(ПТ)О. Основний акцент у процесі осучаснення профорієнтаційної роботи потрібно зробити у бік використання можливостей інформаційних технологій, адже молодь основну частину інформації отримує не з телебачення чи газет, а з соціальних мереж, Інтернету тощо. Саме ці механізми мають бути максимально залучені в профорієнтаційній роботі. При цьому можуть використовуватися і традиційні підходи, наприклад ярмарки професій, реалізація на різних заходах продукції, яку виробляють здобувачі П(ПТ)О, але з широким залученням учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Урізноманітнення форм профорієнтаційної роботи, яка спрямована на збільшення контингенту здобувачів П(ПТ)О • Популяризація професійно-технічної освіти в регіоні • Використання сучасних інформаційних ресурсів для популяризації системи П(ПТ)О • Реалізація населенню продукції та послуг, які виробляються в закладах П(ПТ)О
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Опитування здобувачів П(ПТ)О щодо їхньої мотивації навчання в закладах професійної освіти • Ярмарки професій та програми його проведення • Конкурси професійної майстерності із залученням учнів 9-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів • Відео сюжети про заклади П(ПТ)О • Відео на регіональних телеканалах та офіційних веб-сайтах про переваги робітничих професій • Обсяги реалізації товарів і послуг закладами П(ПТ)О
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Органи громадського самоврядування при закладах П(ПТ)О
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 4.2. Ребрендинг закладів П(ПТ)О

Реформування системи П(ПТ)О, поряд із багатьма іншими заходами, має включати таку процедуру як ребрендинг закладів професійно-технічної освіти. За багато останніх років у суспільній свідомості громадян сформувалося усталене уявлення про заклади П(ПТ)О як про установи, де навчається специфічний контингент учнів, де здобувають освіту випускники шкіл, які не змогли вступити до закладів вищої освіти, де застарілі приміщення, виробничі майстерні, матеріально-технічна база тощо. Зламати цей стереотип допоможе ребрендинг закладів П(ПТ)О. Для його реалізації кожен із закладів П(ПТ)О має розробити власну концепцію і стратегію розвитку. Окрім цього

для досягнення поставленої мети необхідно реалізувати низку завдань, головними серед яких є оновлення та осучаснення веб-сайтів закладів П(ПТ)О, виготовлення рекламної продукції для візуалізації нового іміджу установ професійної освіти, розроблення соціальної реклами для презентації переваг оновленої системи професійно-технічної освіти. Зрозуміло, що ребрендинг закладів П(ПТ)О потребує значних фінансових ресурсів, насамперед, для ремонту навчальних приміщень, майстерень тощо. Проте є ціла низка заходів, які можуть бути реалізовані зусиллями педагогічного колективу.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Формування концептуально нової стратегії розвитку закладів П(ПТ)О • Оновлення та осучаснення веб-сайтів закладів П(ПТ)О • Створення нового візуального образу та позитивного іміджу закладів П(ПТ)О • Виготовлення рекламних засобів візуалізації нового іміджу закладів П(ПТ)О, розроблення соціальної та інших видів реклами для презентації переваг професійної освіти
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Концепція формування позитивного іміджу закладу П(ПТ)О • Нова іміджева символіка закладів П(ПТ)О • Оновлені веб-сайти закладів професійної освіти • Нові інформаційні та рекламні матеріали про заклади П(ПТ)О та робітничі професії • Привабливий візуальний образ закладів П(ПТ)О • Соціальна реклама з відображенням особливостей та переваг П(ПТ)О

Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці • Органи громадського самоврядування закладів П(ПТ)О • Наглядові ради закладів П(ПТ)О
Термін виконання	2020-2024 рр.

Оперативна ціль 4.3. Покращання соціальних умов проживання та навчання в закладах П(ПТ)О

Негативний імідж закладів П(ПТ)О, який сформувався у суспільній свідомості громадян і випускників загальноосвітніх навчальних закладів, значною мірою зумовлений тими умовами, в яких доводиться навчатися та проживати здобувачам професійно-технічної освіти. Далеко не в усіх закладах П(ПТ)О соціально-побутові умови проживання, харчування, відпочинку здобувачів професійної освіти відповідають сучасним нормам. Ознайомлення із закладами П(ПТ)О, результати опитування здобувачів професійної освіти вказують на те, що соціально-побутові умови потребують суттєвого покращання. Кожен четвертий здобувач П(ПТ)О оцінив умови проживання в гуртожитку на 5-6 і нижче балів. Це означає, що гуртожиток не новий, кімнати не дуже комфортні, взимку холодно, меблі старі, умови проживання погані. Майже половина здобувачів П(ПТ)О досить

високо оцінили умови проживання в гуртожитках (7-8 балів із 10), але це пояснюється низьким рівнем вимог учнів із соціально-вразливих категорій населення. Для них навіть такі умови проживання є досить комфортними. Традиційними проблемами гуртожитків, які були виявлені під час відвідування закладів П(ПТ)О, є відсутність ремонту, старі меблі, погані кухні, відсутність гарячої води, кімнати, де проживає 10-12 осіб. Аналогічна ситуація із можливостями для відпочинку, проведення вечорів, заняття спортом тощо. Неоднозначною є ситуація зі стипендіальними виплатами. Вони, по-перше, потребують збільшення, по-друге – диференціації за результатами академічних і професійних результатів навчання. Створення належних умов для навчання і проживання здобувачів П(ПТ)О є однією з пріоритетних цілей Стратегії реформування системи П(ПТ)О регіону.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Створення належних умов для проживання здобувачів П(ПТ)О в гуртожитках • Оновлення соціально-побутової та спортивної інфраструктури закладів П(ПТ)О • Удосконалення стипендіальних виплат та інших видів соціальної допомоги здобувачам П(ПТ)О • Створення органів громадського самоврядування в закладах П(ПТ)О
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Відремонтовані гуртожитки з належним рівнем сервісу • Необхідна інфраструктура в закладах П(ПТ)О, гуртожитках для осіб з особливими потребами • Осучаснені їдальні, кухні, буфети та інші об'єкти соціальної інфраструктури • Обсяги соціальних виплат для підтримки соціально-вразливих категорій здобувачів П(ПТ)О • Органи самоврядування здобувачів професійної освіти та їхніх батьків
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці • Наглядові ради при закладах П(ПТ)О
Термін виконання	2020-2027 рр.

Оперативна ціль 4.4. Формування нового іміджу випускника закладу П(ПТ)О

У широкому спектрі заходів популяризації П(ПТ)О особливе місце посідає питання формування нового іміджу випускника закладу професійно-технічної освіти. Як уже зазначалося, у суспільній свідомості громадян склався малопривабливий імідж системи П(ПТ)О. Це стосується і випускників цієї системи, які досить часто сприймаються як особи, що погано навчалися, не змогли здобути вищу освіту, працевлаштувалися на неprestижних робочих місцях. Досі випускник закладу П(ПТ)О асоціюється в громадян, особливо в Донецькій області, з типовим представником робітничого класу індустріальної епохи. Такі стереотипи потрібно зламати. Випускник закладу П(ПТ)О має сприйматися

як професійно успішна людина, всебічно розвинена особистість, яка має відповідний рівень компетентностей, що дозволяє їй знайти місце на сучасному ринку праці. Формування нового іміджу випускника закладу П(ПТ)О досить складне і тривале завдання, яке передбачає виконання цілої низки завдань, починаючи від розроблення концепції й завершуючи системою соціального захисту. Важливе значення має інформування населення про зміни, які відбуваються в системі П(ПТ)О, про нові можливості отримати освіту чи підтвердити кваліфікацію, про переваги, якими володіє випускник закладу професійної освіти, про гарантії його соціального захисту.

Заходи / завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Формування концепції нового іміджу випускника закладу професійної освіти • Підвищення обізнаності громадськості про можливості й переваги випускників закладів П(ПТ)О • Посилення гарантій соціального захисту здобувачів і випускників закладів П(ПТ)О та ознайомлення з ними випускників шкіл та їхніх батьків
Основні очікувані результати	<ul style="list-style-type: none"> • Концепція формування позитивного іміджу випускника закладів П(ПТ)О • Новий імідж випускника системи професійно-технічної освіти як всебічно розвиненої особистості • Зміна стереотипу сприйняття випускника закладу П(ПТ)О як робітника часів індустріальної епохи • Інформація для населення про можливості отримати нову професію чи підтвердити свою кваліфікацію за гнучкими програмами навчання / перенавчання • Перелік гарантій соціального захисту здобувачів і випускників закладів П(ПТ)О
Відповідальні	<ul style="list-style-type: none"> • Департамент освіти та науки Донецької ОДА • Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області • Керівники закладів П(ПТ)О • Роботодавці • Наглядові ради при закладах П(ПТ)О • Органи громадського самоврядування в закладах П(ПТ)О
Термін виконання	2020-2027 рр.

РОЗДІЛ IV.

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ
ПИТАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ
СТРАТЕГІЇ РЕФОРМУВАННЯ
СИСТЕМИ П(ПТ)О ДОНЕЦЬКОЇ
ОБЛАСТІ**

Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О, створення навчально-практичних центрів, центрів професійної досконалості є тими заходами реформування професійно-технічної освіти регіону, які мають забезпечити її сталий розвиток. Важливе місце в цьому процесі посідають фінансово-економічні питання, адже оптимізація, поряд із покращенням якості освіти, передбачає певну економію фінансових ресурсів, які скеровуються з обласного бюджету на систему П(ПТ)О. Як уже зазначалося, Донецькою обласною державною адміністрацією ще в 2017 році була розроблена програма оптимізації мережі закладів П(ПТ)О. Практично вона залишилася не виконаною, за винятком трьох-чотирьох закладів, які були приєднані до більш потужних установ П(ПТ)О.

Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О є одним із завдань Концепції реформування системи професійної освіти України на період до 2027 року, яка затверджена КМ України. Однак, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремих регіонів, цей процес відбувається більше спонтанно, ніж системно. Однією з головних причин цього є відсутність більш-менш чітких критеріїв оптимізації закладів П(ПТ)О. Їхня наявність дозволила б впорядкувати цей процес, дати відповідь на традиційні питання – чому закривається той чи інший заклад або чому його приєднують до іншого.

Зважаючи на сучасну ситуацію в розвитку П(ПТ)О регіону, динаміку економічних, демографічних і соціальних показників, особливості просторової організації системи професійної освіти, напрямки та спеціальності підготовки робітничих кадрів, можна запропонувати такі критерії оптимізації мережі закладів професійної освіти в Донецькій області:

1. Кількість здобувачів П(ПТ)О – не менше 400 осіб;
2. Кількість напрямків економічної діяльності – не менше трьох;
3. Кількість спеціальностей – не менше 10;
4. Фінансові витрати на одного здобувача П(ПТ)О – не більше 50 тис. грн;
5. Наявність гуртожитку, їдальні, спортивного майданчика;
6. Доступність навчальних приміщень для осіб з особливими потребами;
7. Сучасна матеріально-технічна база;
8. Зручна транспортна доступність

Оскільки оптимізація мережі розрахована на довший тривалий період, на початковій стадії її проведення буде залучена лише частина критеріїв. Проведений попередній аналіз показав, що добитися повної відповідності всім критеріям на першому етапі практично неможливо. Це стосується, зокрема, кількісного складу здобувачів П(ПТ)О. Наприклад, Олександрівський професійний ліцей розміщується у віддаленій північно-західній частині області, він має аграрну спеціалізацію і його збереження є важливим для соціально-економічного розвитку та ринку праці цієї території. Водночас, якщо приєднати до нього ДНЗ «Слов'янський аграрний ліцей», то кількість здобувачів П(ПТ)О становитиме за даними 2019 року

384 особи. Аналогічна ситуація з Торецьким професійним гірничим ліцеєм. Навіть після приєднання до нього ДНЗ «Дружківський професійний ліцей» кількість учнів не досягає 400 осіб.

Заклади П(ПТ)О на даний момент не готові забезпечити доступність усіх своїх приміщень для людей з інвалідністю. Неможливо за відносно короткий період часу розв'язати питання оновлення матеріально-технічної бази. Також оптимізація на початковому етапі не дасть можливості забезпечити приблизно однакові фінансові витрати на утримання одного здобувача П(ПТ)О.

Перший (варіант А) більш жорсткий варіант оптимізації мережі закладів П(ПТ)О передбачає скорочення їхньої кількості з 38 до 18 одиниць (табл. 4.1). При цьому лише два заклади не будуть відповідати кількісним критеріям оптимізації, яка становить 400 осіб. Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О не означає вивільнення всіх фінансових ресурсів, які раніше виділялися на розвиток П(ПТ)О. Орієнтовні обчислення свідчать про те, що загальна сума кошторису тих закладів, які будуть оптимізуватися, становить 177,6 млн грн (39,5 % загального кошторису). Більшу частину цих коштів логічно скерувати на підтримку нових закладів П(ПТ)О, зокрема на оновлення їхньої матеріальної бази, ремонти, створення належних соціальних умов для проживання здобувачів професійної освіти тощо.

Варіант В оптимізації мережі закладів П(ПТ)О є порівняно м'яким. Відповідно до даного варіанту оптимізації кількість закладів П(ПТ)О має скоротитися з 38 до 21 закладу (табл. 4.2). Зважаючи на особливості розміщення та спеціалізацію закладів професійної освіти, пропонується, на відміну від варіанту А, залишити без змін Торецький професійний ліцей, Олександрівський професійний аграрний ліцей, ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище», ДНЗ «Слов'янський професійний ліцей» та Лиманське професійно-технічне училище. При такому варіанті оптимізації обсяги зекономлених фінансових ресурсів будуть меншими, а кожен четвертий заклад П(ПТ)О не відповідатиме кількісним критеріям оптимізації.

Частково вирішити ситуацію з контингентом окремих закладів П(ПТ)О можна шляхом перерозподілу / оптимізації спеціальностей, за якими здійснюється підготовка робітничих кадрів. Наприклад, якщо підготовку робітників спеціальності «Кухар. Кондитер» зосередити лише в ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище», то кількість здобувачів професійної освіти у ньому може зрости майже до 400 осіб. При цьому підготовку фахівців за даною спеціальністю потрібно буде припинити в Краматорському вищому професійному училищі, ДНЗ «Краматорське вище металургійне професійне училище» та ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти».

Табл. 4.1. Варіант оптимізації закладів П(ПТ)О Донецької області
(варіант А)

Назва закладу П(ПТ)О	Заклади П(ПТ)О, які будуть приєднані	Кількість здобувачів П(ПТ)О, осіб	Загальний кошторис із урахуванням приєднаних закладів, тис. грн.	Кошторис на одного здобувача П(ПТ)О, тис. грн.
ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»	Соледарський професійний ліцей	452	26 497,51	58,6
ДНЗ «Костянтинівське вище професійне училище»	Костянтинівський професійний будівельний ліцей	544	26 367,13	48,5
Слов'янський багатoproфільний регіональний центр професійно-технічної освіти імені П.Ф. Кривоноса	Слов'янський професійний машинобудівний ліцей, Лиманське професійно-технічне училище	851	35 952,26	42,2
Курахівський професійний ліцей	Гірницький професійно-технічний ліцей, Красногорівське вище професійне училище	402	24 664,18	61,4
Селидівський професійний ліцей	Авдіївське професійно-технічне училище	424	17 132,4	40,4
Торецький професійний ліцей	Торецький професійний гірничий ліцей, ДНЗ «Дружківський професійний ліцей»	381	21 446,4	56,3
ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти»	Маріупольський професійний ліцей сфери послуг, Маріупольський професійний ліцей сфери послуг і торгівлі	733	28 979,52	39,5
Маріупольський професійний машинобудівний ліцей	Маріупольський професійний ліцей будівництва	568	25 958,7	43,4
Маріупольський ліцей автотранспорту	Маріупольський професійний ліцей	451	23 738,8	52,6
Покровський професійний ліцей	Родинський професійний ліцей, ДНЗ «Білицький професійний ліцей»	479	20 802,1	43,4
ДНЗ «Мирноградський професійний гірничий ліцей»	Білозерський професійний гірничий ліцей	494	18 723,6	37,9
ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище»	ДНЗ «Міжрегіональне вище будівельне училище»	616	27 478	44,6
ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей»	Сіверський професійний ліцей	432	20 041,2	46,4
Великоновосілівський професійний ліцей	Волноваське професійно-технічне училище, Маріупольський професійний аграрний ліцей	482	34 078,9	70,7
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»	ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище»	501	32 443,5	64,8
Олександрівський професійний аграрний ліцей	ДНЗ «Слов'янський професійний аграрний ліцей»	340	16 972,2	49,9
Краматорське вище професійне училище	-	735	26 650,8	36,3
Маріупольське вище металургійне училище	-	467	22 105,5	47,3
Разом		9 352	450 032,7	49,1

Табл. 4.2. Варіант оптимізації закладів П(ПТ)О Донецької області
(варіант В)

Назва закладу П(ПТ)О	Заклади П(ПТ)О, які будуть приєднані	Кількість здобувачів П(ПТ)О	Загальний кошторис, тис. грн.	Кошторис на одного здобувача П(ПТ)О, тис. грн.
ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»	Соледарський професійний ліцей	452	26 497,51	58,6
ДНЗ «Костянтинівське вище професійне училище»	Костянтинівський професійний будівельний ліцей	544	26 367,13	48,5
Слов'янський багатoproфільний регіональний центр професійно-технічної освіти імені П.Ф. Кривоноса	Слов'янський професійний машинобудівний ліцей	600	26 015,16	43,4
Курахівський професійний ліцей	Гірницький професійно-технічний ліцей, Красногорівське вище професійне училище	402	24 664,18	61,4
Селидівський професійний ліцей	Авдіївське професійно-технічне училище	424	17 132,4	40,4
ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти»	Маріупольський професійний ліцей сфери послуг, Маріупольський професійний ліцей сфери послуг і торгівлі	733	28 979,52	39,5
Маріупольський професійний машинобудівний ліцей	Маріупольський професійний ліцей будівництва	568	25 958,7	45,7
Маріупольський ліцей автотранспорту	Маріупольський професійний ліцей, Маріупольський аграрний ліцей	544	31 462,9	57,8
Покровський професійний ліцей	Родинський професійний ліцей, ДНЗ «Білицький професійний ліцей»	479	20 802,1	43,4
ДНЗ «Мирноградський професійний гірничий ліцей»	Білозерський професійний гірничий ліцей	494	18 723,6	37,9
ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище»	ДНЗ «Дружківський професійний ліцей»	476	22 123,1	46,5
ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей»	Сіверський професійний ліцей	432	20 041,2	46,4
Великоновосілівський професійний ліцей	Волноваське професійно-технічне училище	389	26 354,8	67,8
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»	ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне будівельне училище»	543	26 209,8	48,3
Торецький професійний ліцей	-	271	15 601	57,6
Олександрівський професійний аграрний ліцей	-	154	8 507	55,2
Краматорське вище професійне училище	-	735	26 650,8	36,3
Маріупольське вище металургійне училище	-	467	22 105,5	47,3
ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище»	-	208	17 434	83,3
ДНЗ «Слов'янський професійний аграрний ліцей»	-	186	8 465,2	45,51
Лиманське професійно-технічне училище	-	251	9 937,1	39,6
Разом		9352	450 032,7	48,1

Поряд з оптимізацією мережі закладів П(ПТ)О важливе значення має також вибір найкращої з економічної точки зору та потреб ринку праці спеціалізації професійно-технічних установ. Ситуація, коли різнопрофільні заклади П(ПТ)О в межах одного міста здійснюють підготовку за однотипними спеціальностями видається не зовсім правильною. Водночас наразі складно визначити як оптимальну кількість здобувачів П(ПТ)О в одному закладі, так і їхню оптимальну спеціалізацію. Своєрідним індикатором можуть слугувати мінімальні значення обсягів фінансових витрат на підготовку робітничих кадрів певної спеціальності. Наприклад, за поданими станом на 2019 рік даними, в закладах П(ПТ)О м. Краматорська навчається

1 852 здобувачі професійної освіти. Найбільшу частку серед них мають ті особи, які навчаються на спеціальностях «Перукар. Манікюрник», «Перукар (перукар-модельєр)» – 21 %, «Кухар. Кондитер», «Кухар. Офіціант» – 20,7 % та «Слюсар з ремонту автомобілів, електрозварник ручного зварювання» – 16,3 % (табл. 4.3). Загалом на дані спеціальності припадає майже 60 % здобувачів П(ПТ)О. Фінансові витрати на підготовку одного здобувача П(ПТ)О помітно різняться між собою. Наприклад, кошторис витрат на підготовку здобувача за спеціальністю «Кухар. Кондитер» в ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище» становить 96,06 тис. грн, а в Краматорському вищому професійному училищі – 44,64 тис. грн.

Табл. 4.3. Спеціальності, кількість здобувачів та кошторис на одного здобувача у розрізі закладів П(ПТ)О м. Краматорська

Назва спеціальності	Кількість здобувачів, осіб	Кошторис у розрахунку на одного здобувача, тис. грн.	Назва спеціальності	Кількість здобувачів, осіб	Кошторис у розрахунку на одного здобувача, тис. грн.
ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище»			ДНЗ «Міжрегіональне вище будівельне училище»		
Кухар. Кондитер	60	47,36	Маляр. Штукатур. Плиточник	55	44,62
Перукар. Манікюрник	70	45,41	Маляр-штукатур	12	44,62
Перукар (перукар-модельєр)	46	42,92	Перукар (перукар-модельєр)	30	46,11
Касир в банку. Оператор комп'ютерного набору	41	42,29	Електрозварник ручного зварювання. Слюсар-ремонтник	20	44,62
Слюсар з ремонту автомобілів	47	43,03	Електрозварник ручного зварювання	47	44,62
Верстатник	18	48,16	Будівництво та цивільна інженерія	48	44,62
Слюсар з ремонту автомобілів, електрозварник ручного зварювання	79	43,28	Прикладна механіка	38	44,62
Електромонтер	5	48,16			
Пересічне значення		45,1	Пересічне значення		44,8
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»			ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище»		
Кухар. Кондитер	71	50,4	Кухар. Кондитер	152	96,06
Перукар. Манікюрник	18	52,41	Маляр. Штукатур. Плиточник	56	50,59
Електрозварник. Газорізальник	24	52,41			
Верстатник широкого профілю. Оператор верстатів з програмним керуванням	45	47,97			
Електрозварник. Слюсар з ремонту автомобілів	65	51,83			
Секретар керівника організації. Оператор комп'ютерного набору	70	52,89			
Пересічне значення		51,3	Пересічне значення		73,3
Краматорське вище професійне училище					
Кухар. Кондитер	55	44,64	Технологія обробки металів на верстатах і автоматичних лініях	85	40,51
Перукар. Манікюрник	40	28,2	Обслуговування й ремонт автомобілів і двигунів	35	33,57
Машиніст крана металургійного виробництва	70	33,57	Виробництво харчової продукції	40	40,4
Перукар (перукар-модельєр)	185	28,96	Електрозварник на автоматичних і напівавтоматичних машинах. Електрозварник	90	39,24
Кухар. Офіціант	45	41,78	Слюсар з ремонту автомобілів, електрозварник ручного зварювання	90	41,26
Пересічне значення					37,2

При цьому пересічне для закладів П(ПТ)О м. Краматорська значення становить 59,6 тис. грн. Аналогічна ситуація з підготовкою кадрів за спеціальністю «Перукар (перукар-модельєр)». У ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне будівельне училище» фінансові витрати на одного здобувача за даною спеціальністю складають 44,62 тис. грн, а в Краматорському вищому професійному училищі – 28,2 тис. грн. При цьому пересічна вартість підготовки робітничих кадрів за спеціальностями «Кухар. Кондитер» і «Перукар (перукар-модельєр)» в Донецькій області становить 51,89 та 32,59 тис. грн відповідно.

Як не дивно, проте на придбання нового обладнання, устаткування, інструментів заклади П(ПТ)О потребують лише 39,5 млн грн (18,6 %) від загальних проблем. Це свідчить про те, що ремонти навчальних корпусів, виробничих майстерень, об'єктів соціальної інфраструктури є для закладів П(ПТ)О на даний момент більш актуальним завданням.

Серед завдань Стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області важливе місце посідає створення навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості. На жаль, Донецька область за результатами конкурсу, оголошеного МОН України на створення центрів професійної досконалості, не потрапила до переліку фіналістів. Однак підготовлена в рамках цього конкурсу проектна заявка дає уявлення про обсяги фінансових витрат, які потрібні для створення трьох центрів професійної досконалості на базі Краматорського вищого професійного училища, Маріупольського вищого професійного металургійного училища та Великоновосілківського професійного ліцею. Загальний обсяг фінансових ресурсів оцінюється в 437,1 млн грн (табл. 4.4).

Наведена вище інформація дозволяє зробити щонайменше два висновки:

1. оптимізація мережі закладів П(ПТ)О та спеціальностей, за якими ведеться підготовка кадрів, може забезпечити значну економію фінансових ресурсів, які доцільно реінвестувати в новостворені заклади;
2. створення сучасного освітнього середовища в закладах П(ПТ)О (ремонт, осучаснення обладнання тощо), навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості потребує дуже значних фінансових ресурсів.

Табл. 4.4. Обсяги фінансових ресурсів, необхідних для створення центрів професійної досконалості

Назва закладу П(ПТ)О	Населений пункт	Потреба у фінансовій підтримці (тис. грн)	
		Обладнання	Будівництво / реконструкція
1. Краматорське вище професійне училище	м. Краматорськ	43 693	71 800
2. Маріупольське вище металургійне професійне училище	м. Маріуполь	68 600	113 400
3. Великоновосілківський професійний ліцей	смт Велика Новоселівка	45 380	96 200
Разом		155 673	281 400

Рис. 4.1. Прогнозована структура фінансових витрат закладів П(ПТ)О Донецької області для модернізації освітнього середовища

РОЗДІЛ V.

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ, ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ

5.1. Етапи реалізації стратегії

Зважаючи на затверджені у 2018–2019 роках нормативні документи, зокрема Концепцію реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року», проєкт розпорядження КМ України «Про затвердження плану заходів на 2019-2027 роки із запровадження концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, Стратегія реформування системи П(ПТ)О Донецької області включає три етапи.

Перший етап (2020–2021 роки)

Упродовж першого етапу необхідно реалізувати низку завдань, які дадуть можливість сформувати належну нормативну, фінансову та організаційну основи для реформування системи П(ПТ)О регіону.

1. Сформувати та внести пропозиції до нового проєкту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту».
2. Розробити пропозиції для внесення змін до Закону України «Про фахову передвищу освіту» для вилучення з нього положень, які створюють конфлікт інтересів із системою підготовки кадрів у закладах П(ПТ)О.
3. Завершити перехід до фінансування П(ПТ)О з обласного бюджету.
4. Розпочати процес передачі майнових комплексів закладів П(ПТ)О на баланс обласних рад.
5. Оновити та організувати ефективну роботу регіональної ради професійно-технічної освіти.
6. Розробити єдині критерії для оптимізації мережі закладів П(ПТ)О регіону.
7. Розпочати процес об'єднання / злиття закладів П(ПТ)О регіону, насамперед тих, які мають незначну кількість здобувачів професійної освіти.
8. Завершити процес створення навчально-практичних центрів на базі Маріупольського вищого професійного металургійного училища та ДНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти».
9. Продовжити формування навчально-практичного центру на базі Краматорського вищого професійного училища.
10. Завершити розроблення нових стандартів професійної освіти для всіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів в Донецькій області.
11. Забезпечити перехід закладів П(ПТ)О до навчання на основі нових стандартів, сформованих на компетентнісній основі.
12. Збільшити кількість спеціальностей, де використовується дуальна форма навчання.
13. Внести пропозиції до методики з розроблення освітніх програм П(ПТ)О.
14. Розробити нові освітні та навчальні програми для підготовки робітничих кадрів на базі модульно-компетентнісного підходу.
15. Продовжити роботу з пошуку джерел фінансування для осучаснення матеріально-технічної бази та створення центрів професійної досконалості.
16. Налагодити моніторинг ринку праці регіону.

17. Розробити пропозиції до типового положення про наглядову раду закладу П(ПТ)О.
18. Внести пропозиції до порядку надання закладу П(ПТ)О статусу центра професійної досконалості.
19. Розпочати роботу зі створення в закладах П(ПТ)О умов для вільного доступу до освітнього простору здобувачів із особливими потребами.
20. Розробити пропозиції до типового положення про кваліфікаційний центр оцінювання і визнання результатів навчання осіб (зокрема, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти), присвоєння чи підтвердження відповідних кваліфікацій.
21. Розпочати процес створення кваліфікаційних центрів для оцінки кваліфікацій, отриманих у результаті неформальної та інформальної освіти.
22. Розробити та затвердити регіональну програму розвитку П(ПТ)О на 2019-2021 роки.
23. Вивчити думку роботодавців щодо потреби в підготовці найсучасніших професій, пов'язаних із реалізацією завдань програми «Індустрія 4.0».
24. Взяти участь у підготовці пропозицій до методики розроблення стандартів оцінювання результатів навчання.
25. Сформулювати та внести пропозиції до типового положення про центр кар'єри закладу П(ПТ)О.
26. Розробити нові підходи до проведення профорієнтаційної роботи для збільшення контингенту здобувачів П(ПТ)О.
27. Оновити та осучаснити офіційні веб-сайти закладів П(ПТ)О в рамках їхнього ребрендингу.

Другий етап (2022–2024 роки)

1. Завершити розробку освітніх і навчальних програм для всіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка кадрів у регіоні.
2. Розпочати розробку нових освітніх програм для найсучасніших професій, потребу в яких визначають роботодавці та ринок праці.
3. Створити наглядові ради професійно-технічної освіти в найбільших закладах П(ПТ)О, а також у тих, які утворилися в процесі оптимізації.
4. Розробити та затвердити програму розвитку системи П(ПТ)О регіону на 2022-2024 роки.
5. Розробити та запровадити внутрішню систему якості освіти на нових методологічних засадах.
6. Продовжити процес оптимізації мережі закладів П(ПТ)О та визначення найбільш доцільної їхньої спеціалізації.
7. Продовжити роботи зі створення в закладах П(ПТ)О можливостей для вільного доступу до освітнього простору здобувачів з особливими потребами.
8. Створити навчально-практичний центр на базі Краматорського вищого професійного училища.
9. Створити в регіоні два кваліфікаційні центри (м. Краматорськ і Маріуполь) для оцінки кваліфікацій, отриманих у результаті неформальної та інформальної освіти.
10. Активізувати роботу регіональної ради професійно-технічної освіти в питаннях формування регіонального замовлення на підготовку кадрів і створення стимулів для роботодавців, які беруть участь в освітньому процесі.
11. Завершити процедуру передачі майнових комплексів закладів П(ПТ)О на баланс обласної ради.
12. Затвердити єдині норми фінансових витрат на підготовку кадрів різних професій із урахуванням їхньої складності.
13. Розробити пропозиції до положення про інституційний аудит.
14. Внести пропозиції до положення про акредитацію кваліфікаційних центрів.

15. Затвердити на регіональному рівні систему стимулювання роботодавців, які передають обладнання та фінансують оновлення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О.

16. Створити належні умови для діяльності центрів перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників.

17. Брати участь у всеукраїнському конкурсі професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE», конкурсах професійної майстерності, ініційованих соціальними партнерами.

18. Запустити в тестовому режимі систему моніторингу випускників закладів П(ПТ)О.

19. Розпочати роботу зі створення навчально-практичних центрів на базі Костянтинівського вищого професійного училища для спеціальностей «Кухар. Кондитер. Офіціант» та на базі Покровського професійного ліцею для спеціальностей «Гірник підземний. Електрослюсар підземний. Машиніст підземних установок».

20. Розробити повне навчально-методичне забезпечення для навчання, перенавчання і підвищення кваліфікації дорослого населення.

21. Завершити сертифікацію педагогічних працівників і майстрів виробничого навчання.

22. Розширити мережу кваліфікаційних центрів.

23. Продовжити практику проведення комунікативних кампаній із питань реформування та подальшого розвитку П(ПТ)О регіону

24. Продовжити формування сучасного освітнього середовища на базі тих закладів П(ПТ)О, які пройшли процес оптимізації (ремонт приміщень, гуртожитків, спортивних майданчиків тощо).

25. Завершити процес ребрендингу закладів П(ПТ)О.

Третій етап (2025–2027 роки)

1. Завершити розробку нових освітніх програм і ліцензування найсучасніших спеціальностей, яких потребує оновлений ринок праці.

2. Завершити процес оптимізації мережі закладів П(ПТ)О в регіоні та визначення найбільш оптимальної спеціалізації освітніх установ професійної освіти.

3. Розробити та затвердити програму розвитку системи П(ПТ)О регіону на 2025–2027 роки.

4. Створити навчально-практичні центри на базі Костянтинівського вищого професійного училища для спеціальностей «Кухар. Кондитер. Офіціант» та на базі Покровського професійного ліцею для спеціальностей «Гірник підземний. Електрослюсар підземний. Машиніст підземних установок».

5. Продовжити практику створення нових навчально-практичних центрів.

6. Створити в регіоні два центри досконалості на базі Краматорського вищого професійного училища та Маріупольського вищого професійного металургійного училища із залученням коштів міжнародних донорів.

7. Завершити процес реформування освітнього середовища закладів П(ПТ)О.

8. Запровадити зовнішню систему оцінювання якості професійної освіти із залученням роботодавців.

9. Привести у відповідність напрямки підготовки та кількість випускників закладів П(ПТ)О до реальних потреб регіонального ринку праці

10. Брати участь у всеукраїнському конкурсі професійної майстерності «WORLD SKILLS UKRAINE», конкурсах професійної майстерності, ініційованих соціальними партнерами.

11. Розширити до чотирьох кількість центрів визнання кваліфікацій.

12. Завершити створення системи моніторингу випускників закладів П(ПТ)О.

13. Створити в усіх закладах П(ПТ)О необхідні умови для навчання осіб із особливими потребами.

14. Перейти на дуальну форму навчання на всіх спеціальностях, де вона є доцільною і ефективною.
15. Завершити енергомодернізацію навчальних приміщень, майстерень, гуртожитків, встановлення нових опалювальних систем.
16. Створити сучасну систему перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, у т.ч. в закордонних центрах.
17. Створити належні соціально-побутові умови для проживання і навчання здобувачів П(ПТ)О.
18. Сформуванати новий імідж закладів П(ПТ)О та самої системи професійної освіти.
19. Завершити процедуру формування нового іміджу випускника системи П(ПТ)О.

5.2. Моніторинг та оцінка реалізації Стратегії реформування системи П(ПТ)О Донецької області

Реалізація завдань Стратегії реформування системи П(ПТ)О регіону, зважаючи на задавленість її проблем, потребує концентрації та координації зусиль різних інституцій і громадських організацій. Управління процесом реалізації Стратегії має здійснюватися за принципами єдності управління, персональної відповідальності, прозорості та координації дій.

Відповідальним за виконанням завдань Стратегії реформування системи П(ПТ)О є департамент освіти та науки Донецької ОДА. Зважаючи на складність і багатоаспектність завдань доречним видається створення координаційної ради, яка буде здійснювати моніторинг та контроль за виконанням Стратегії реформування системи П(ПТ)О. До її складу на громадських засадах мають увійти представники закладів П(ПТ)О, навчально-практичного центру професійно-технічної освіти в Донецькій області, державної служби зайнятості в регіоні, регіональної ради професійно-технічної освіти та роботодавців.

Координаційна рада має здійснювати низку заходів, зокрема:

- забезпечувати контроль за виконанням заходів Стратегії реформування системи П(ПТ)О;
- проводити моніторинг реалізації завдань Стратегії;
- вносити пропозиції щодо корегування планів і завдань, виконання яких гальмується / відтермінується через нові причини та обставини;
- координувати дії різних органів влади, системи освіти та громадських організацій у процесі виконання завдань Стратегії;
- аналізувати щорічні звіти про стан і проблеми реалізації завдань Стратегії.

Моніторинг реалізації завдань Стратегії реформування системи П(ПТ)О є одним із її обов'язкових елементів. Метою моніторингу є оцінка стану виконання Стратегії для запобігання виникнення небажаних наслідків чи відхилення від визначеного курсу реформ. Моніторинг Стратегії має включати кілька напрямків:

1. Моніторинг зовнішнього середовища, зокрема змін в економічному та соціальному розвитку країни, нормативно-законодавчій базі в царині професійної освіти, ситуації на ринку праці тощо.
2. Моніторинг внутрішнього середовища, насамперед, змін у структурі економіки регіону, на ринку праці, у перебігу демографічних процесів.
3. Моніторинг виконання завдань Стратегії, зокрема затвердженого плану та досягнутих результатів.

На основі результатів моніторингу щорічно департамент освіти та науки Донецької ОДА, спільно з членами координаційної ради, організовує обговорення виконання завдань Стратегії у розрізі стратегічних, оперативних цілей та окремих завдань, а також досягнутих результатів.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік нормативно-законодавчих документів, що регламентують діяльність системи П(ПТ)О в Україні

Чинні документи:

1. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (№ 103/98-ВР від 10.02.1998 р.).
2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (розпорядження КМ України № 660-р від 19.09.2018 р.).
3. Положення про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) професійно-технічного навчального закладу (наказ Міністерства молоді та спорту України від 14.06.2012 р.).
4. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів (наказ МОН України № 535 від 30.04.2014 р.).
5. Порядок проведення конкурсу на заміщення посади керівників державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти (наказ МОН України № 998 від 17.07.2019 р.).
6. Меморандуми (угоди) про співробітництво між МОН України, кількома потужними компаніями, громадськими та профспілковими організаціями.
7. Методичні рекомендації щодо виконання техніко-економічного обґрунтування під час передачі цілісних майнових комплексів закладів професійної (професійно-технічної) освіти» (МОН України).
8. Інформація щодо порядку підготовки відповідних матеріалів для забезпечення передачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти з державної власності у комунальну власність (МОН України).
9. Форма техніко-економічного обґрунтування доцільності передачі цілісного майнового комплексу з державної власності у спільну власність територіальних громад сіл, селищ, міст (МОН України).
10. Порядок забезпечення гуртожитками осіб, які здобувають освіту в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (постанова КМ України № 331 від 17.04.2019 р.).
11. Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта на період до 2027 року (розпорядження КМ України № 419-р. від 12.06. 2019 р.).
12. Порядок розроблення та затвердження професійних стандартів (постанова КМ України № 373 від 31.05.2017 р.).
13. Методика розроблення професійних стандартів (наказ Міністерства соціальної політики № 74 від 22.01.2018 р.).
14. Перелік закладів професійної (професійно-технічної) освіти для організації стажування майстрів виробничого навчання, педагогів професійного навчання та викладачів професійно-теоретичної підготовки (наказ МОН України № 1133 від 20.08.2019 р.).
15. Проект розпорядження КМ України «Про затвердження плану заходів на 2019-2027 роки із запровадження концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта». Виставлений на сайті МОН України 08 жовтня 2019 р. для публічного обговорення.
16. Дієвказ розробникам стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, створених на компетентнісно-модульній основі. – Київ, 2018.

Додаток Б

Напрями економічної діяльності та професії, за якими ведеться підготовка робітників у закладах П(ПТ)О Донецької області

Назва напрямку економічної діяльності	Назва професії чи їхньої комбінації
Гірничодобувна промисловість	Електрослюсар підземний; машиніст підземних установок
	Електрослюсар підземний; машиніст електровоза; машиніст підземних установок
	Машиніст електровоза; електрослюсар підземний
	Електрослюсар підземний
	Електрослюсар (слюсар) черговий з ремонту устаткування; електрозварник ручного зварювання
	Електрослюсар підземний; черговий з ремонту устаткування; гірник підземний
	Електрослюсар підземний; гірник підземний; машиніст підземних установок
	Електрослюсар підземний; гірник підземний
	Апаратник вуглезбагачення; машиніст установок збагачення та брикетування
Металургійне виробництво	Машиніст крана металургійного виробництва
	Стропальник
	Стропальник; слюсар-ремонтник; оператор поста керування станом холодного прокату; оператор поста керування станом гарячої прокатки
	Підручний сталевара конвертерного виробництва (конвертера); газорізальник
	Підручний сталевара конвертерного виробництва (конвертера)
	Технологія обробки матеріалів на верстатах і автоматичних лініях
	Металургія (обробка металів тиском)
Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник; електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах
	Слюсар-ремонтник; електрозварник ручного зварювання
	Електрогазозварник
	Електрозварник ручного зварювання; контролер зварювальних робіт
	Токар; оператор верстатів з програмним керуванням
	Електрогазозварник; контролер зварювальних робіт
	Електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах; слюсар-ремонтник
	Верстатник широкого профілю
	Верстатник широкого профілю; оператор верстатів з програмним керуванням
	Модельник дерев'яних моделей
	Електрогазозварник; слюсар із складання металевих конструкцій
	Електрозварник ручної зварки; слюсар з ремонту автомобілів
	Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології (монтаж, обслуговування засобів і систем автоматизації технологічного виробництва)
	Електрогазозварник; слюсар з ремонту колісних транспортних засобів
	Електрогазозварник на автоматичних і напівавтоматичних машинах
	Електрогазозварник; електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах; контролер зварювальних робіт
	Слюсар із складання металевих конструкцій; електрозварник ручного зварювання
	Токар-револьверник; електрозварник ручного зварювання
	Технологія обробки матеріалів на верстатах і автоматичних лініях
	Галузеве машинобудування (експлуатація та ремонт підйомно-транспортних, будівельних і дорожніх машин і обладнання)
	Прикладна механіка (зварювальне виробництво)
	Електрогазозварник; газорізальник

Назва напрямку економічної діяльності	Назва професії чи їхньої комбінації	
Загальні для всіх галузей економіки	Офісний службовець (бухгалтерія)	
	Офісний службовець (бухгалтерія); оператор електронно-обчислювальних машин	
	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	
	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування; слюсар з ремонту колісних транспортних засобів	
	Електрогазоварник; електрозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах	
	Оператор з обробки інформації програмного забезпечення	
	Оператор з обробки інформації та програмного забезпечення; діловод	
	Монтаж та експлуатація цивільних споруд	
	Конторський (офісний) службовець (бухгалтерія)	
	Оператор комп'ютерного набору, обліковець з реєстрації бухгалтерських даних	
	Оператор комп'ютерного набору; офісний службовець (бухгалтерія)	
	Оператор комп'ютерного набору, секретар	
	Оператор комп'ютерної верстки; касир в банку	
	Машиніст крана (кранівник); електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	
	Секретар керівника (організації, підприємства, установи)	
	Залізничний транспорт	Помічник машиніста тепловоза; помічник машиніста електровоза; слюсар з ремонту рухомого складу
		Помічник машиніста тепловоза; слюсар з ремонту рухомого складу
Слюсар з ремонту рухомого складу; електрозварник ручного зварювання		
Помічник машиніста тепловоза		
Оператор комп'ютерного набору. Приймоздавальник вантажу та багажу. Провідник пасажирського вагона		
Оператор станційного технологічного центру оброблення поїзної інформації та перевізних документів; приймальник поїздів; сигнальник		
Оператор поста централізації; станційного технологічного центру оброблення поїзної інформації та перевізних документів; приймальник поїздів; оператор комп'ютерного набору		
Автомобільний транспорт	Машиніст крана автомобільного; слюсар ремонту колісних транспортних засобів; водій транспортних засобів (категорія «С»)	
	Слюсар ремонту колісних транспортних засобів; водій транспортних засобів (категорія «С»)	
	Слюсар ремонту колісних транспортних засобів	
	Слюсар ремонту колісних транспортних засобів: електрозварник	
	Електрогазоварник; водій автотранспортних засобів (категорія «С»)	
	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; рихтувальник кузовів; газозварник	
	Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів	
Будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи	Маляр, штукатур	
	Маляр	
	Муляр	
	Маляр; лицювальник-плиточник	
	Штукатур; плиточник-облицювальник	
	Маляр; штукатур; плиточник-облицювальник	
	Лицювальник-плиточник	
	Штукатур	
	Будівництво та цивільна інженерія (будівництво та експлуатація будівель і споруд)	
	Муляр; електрозварник ручного зварювання; монтажник з монтажу сталевих та залізобетонних конструкцій	
Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування		
Сільське господарство	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія «А1», «А2», «В2», «В1»); слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування; водій автотранспортних засобів (категорія «С»)	
	Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування; водій автотранспортних засобів (категорія «С»)	
	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія «А1», «А2», «В2», «В1»); водій автотранспортних засобів (категорія «С»)	

Назва напрямку економічної діяльності	Назва професії чи їхньої комбінації
Громадське харчування	Кухар; кондитер
	Кухар; калькулятор
	Кондитер
	Кухар; кондитер; офіціант
	Кухар; офіціант
	Офіціант; бармен; буфетник
	Кухар
	Офіціант; бармен
	Офіціант
	Харчові технології (виробництво харчової продукції)
Торговельно-комерційна діяльність	Продавець продовольчих товарів; продавець непродовольчих товарів
	Продавець продовольчих товарів; контролер-касир
	Оператор комп'ютерного набору
Сфера обслуговування	Перукар (перукар-модельєр)
	Перукар (модельєр); манікюрник
	Манікюрник; перукар; візажист
	Дизайн (перукарське мистецтво та декоративна косметика)
	Соціальний робітник
	Перукар; манікюрник; педикюрник
	Туризм
Молодша медична сестра з догляду за хворими	
Швейне виробництво	Швачка
	Оператор швацького устаткування
	Кравець
Виробництво художніх та ювелірних виробів	Живописець
Лісове господарство	Лісоруб
	Флорист
	Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва
	Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів
	Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних
Аварійно-рятувальна служба	Радіотелефоніст
	Пожежник-рятувальник
	Рятувальник
	Машиніст насосних установок пожежно-рятувального транспортного засобу
Водний транспорт	Моторист (машиніст)
	Матрос
	Матрос-рятувальник

Додаток В

Перелік закладів П(ПТ)О Донецької області, в яких здійснюється перепідготовка і підвищення кваліфікації робітничих кадрів

Назва закладу	Вид економічної діяльності	Професія	Кількість осіб, які пройшли:					
			Перепідготовку		Підвищення кваліфікації		Інші види (вказати)	
			Навчальні роки					
			2013/2014	2018/2019	2013/2014	2018/2019	2013/2014	2018/2019
Покровський професійний ліцей	Гірничодобувна промисловість	Електрослюсар підземний	10	-	-	-	-	-
		Електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування	9	-	-	-	-	-
Маріупольський професійний ліцей сфери послуг і торгівлі	Громадське харчування	Кухар	25	24	-	9	-	14
		Кондитер	-	-	-	-	-	5
Державний навчальний заклад «Мирноградський професійний гірничий ліцей»	Громадське харчування	Кухар	52	8	-	-	-	-
Маріупольський професійний машинобудівний ліцей	Загальні професії електротехнічного виробництва	Верстатник широкого профілю. Оператор верстатів з програмним керуванням	-	-	-	10	-	-
	Загальні для всіх галузей економіки	Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	-	-	-	34	-	-
	Сфера обслуговування	Перукар (перукар-модельєр)	-	7	-	-	-	-
Краматорське вище професійне училище	Громадське харчування	Кухар	15	-	-	-	-	-
	Загальні для всіх галузей економіки	Оператор комп'ютерного набору	10	-	-	-	-	-
	Сфера обслуговування	Манікюрник	-	-	-	-	-	6
Слов'янський професійний машинобудівний ліцей	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	1	7	-	-	-	-
		Верстатник широкого профілю	-	6	-	-	-	-
Державний навчальний заклад «Дружківський професійний ліцей»	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	12	7	-	-	-	-
	Автомобільний транспорт	Водій автотранспортних засобів	17	8	-	-	-	-
	Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи	Маляр	-	8	-	-	-	-
Штукатур		-	7	-	-	-	-	

Назва закладу	Вид економічної діяльності	Професія	Кількість осіб, які пройшли:					
			Перепідготовку		Підвищення кваліфікації		Інші види (вказати)	
			Навчальні роки					
			2013/ 2014	2018/ 2019	2013/ 2014	2018/ 2019	2013/ 2014	2018/ 2019
Державний навчальний заклад «Дружківський професійний ліцей	Загальні для всіх галузей економіки	Оператор комп'ютерного набору	-	-	-	-	-	спеціальні курси 28
Костянтинівський професійний будівельний ліцей	Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи	Муляр	-	21	-	-	-	-
	Швейне виробництво	Швачка	-	8	-	-	-	-
Селидівський професійний ліцей	Сфера обслуговування	Перукар	-	9	-	-	21	18
	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	-	-	-	-	25	16
	Гірничовидобуна промисловість	Апаратник вуглезбагачення	19	-	-	-	-	4
Державний навчальний заклад «Краматорське вище професійне торгово-кулінарне училище»	Громадське харчування	Кондитер	14	4	-	-	-	-
		Кухар	-	13	-	-	-	-
Державний професійно-технічний навчальний заклад «Краматорський центр професійно-технічної освіти»	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	12	-	17	-	-	-
		Токар	9	-	-	-	-	-
Маріупольський професійний ліцей	Загальні для всіх галузей економіки	Машиніст крана (кранівник)	11	-	-	247	-	-
	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	91	155	-	29	-	-
	Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи	Монтажник сталевих та залізобетонних конструкцій	-	-	38	44	-	-
		Стропальник	-	130	-	259	-	-
	Загальні професії електротехнічного виробництва	Газорізник	-	-	-	21	-	-
Маріупольське вище металургійне професійне училище	Загальні для всіх галузей економіки	Слюсар-ремонтник	-	-	-	29	-	-
Державний навчальний заклад «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»	Громадське харчування	Кухар; Кондитер	12	-	-	-	-	-
	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	20	-	-	-	-	-
Слов'янський багатoproфільний регіональний центр професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса	Залізничний транспорт	Помічник машиніста електровоза	5	17	-	-	-	-
		Помічник машиніста тепловоза	21	79	-	-	-	-
	Громадське харчування	Кондитер	8	9	-	-	-	-
		Кухар	7	7	-	-	-	-
	Сфера обслуговування	Манікюрник	-	8	-	-	-	-
		Перукар	-	9	-	-	-	-
Державний навчальний заклад «Костянтинівське вище професійне училище»	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	12	8	-	-	-	-

Назва закладу	Вид економічної діяльності	Професія	Кількість осіб, які пройшли:					
			Перепідготовку	Підвищення кваліфікації		Інші види (вказати)		
				Навчальні роки				
			2013/ 2014	2018/ 2019	2013/ 2014	2018/ 2019	2013/ 2014	2018/ 2019
Лиманське професійно-технічне училище	Залізничний транспорт	Помічник машиніста тепловоза	1	30	-	-	-	-
		Помічник машиніста електровоза	6	20	-	-	-	-
		Провідник пасажирського вагона	-	-	-	-	54	30
Маріупольський професійний аграрний ліцей	Сільське господарство	Тракторист-машиніст с/г виробництва	-	2	-	-	-	-
Олександрівський професійний аграрний ліцей	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрогазозварник	25	30	-	-	-	-
	Автомобільний транспорт	Водій автотransпортних засобів (категорія «В»)	60	40	-	-	-	-
	Сільське господарство	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва	-	90	-	87	-	-
Великоновосілівський професійний ліцей	Сільське господарство	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія «А1»)	55	43	-	-	-	-
Маріупольський професійний ліцей автотранспорту	Автомобільний транспорт	Водій автотransпортних засобів (категорія «В»)	13	17	-	-	52	-
		Машиніст автовишки та автогідропідійомника	-	-	-	-	1	-
		Машиніст крана автомобільного	-	-	1	-	-	-
	Сільське господарство	Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія «В»)	-	-	-	-	2	25
		Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія «С»)	-	-	3	-	-	-
		Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва (категорія «Е», водій навантажувача)	-	-	-	8	-	14
	Будівельні, монтажні та ремонтно-будівельні роботи	Машиніст бульдозера (будівельні роботи)	-	-	1	1	-	-
		Машиніст екскаватора одноковшового	-	-	1	2	-	8
		Стропальник	-	-	-	-	1	13
	Загальні для всіх галузей економіки	Контролер зварювальних робіт	-	-	-	-	2	-
		Слюсар - ремонтник	-	-	-	96	-	66
		Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	-	-	-	47	-	-
	Загальні професії електротехнічного виробництва	Електрозварник ручного зварювання	-	-	-	39	-	-

Додаток Г

Кількість випускників закладів П(ПТ)О різних напрямків економічної діяльності в розрізі міст і селищ міського типу

Населені пункти, в яких здійснюється підготовка робітничих кадрів	Гірничодобувна промисловість		Металургійне виробництво		Загальні професійні електротехнічного виробництва		Загальні для всіх галузей економіки		Залізничний транспорт		Автомобільний транспорт		Будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи		Сільське господарство		Громадське харчування		Торговельно-комерційна діяльність		Сфера обслуговування		Швейне виробництво		Виробництво художніх і ювелірних виробів		
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	
м. Авдіївка								30	0	26	22																
м. Торецьк					28	24					26	15	37	41			56	49									
м. Мирноград	117	72														48	66	42	40								
м. Дружківка					58	42	0	21					15	20													
м. Маріуполь			212	119	175	153	139	90	30	56	195	143	49	38	109	44	166	161	110	42	162	139	54	12			
м. Костянтинівка					22	0	44	38			79	72	38	14			64	72		18	42	0	7				
м. Краматорськ					221	237	70	88			66	99	90	50			145	120	24	0	80	110					
м. Покровськ	94	86			28	30							23	27													
м. Лиман									183	92			0	9													
м. Селидове																	54	47			50	49					
м. Слов'янськ					48	38	0	17	136	60	23	48			89	50	82	56	23	0	33	36	0	11	0	34	
смт Олександрівка							50	20			27	17			54	38											
смт Велика Новосілка											53	59			29	28	53	58									
м. Волноваха							57	45							60	58											
м. Білозерське	94	52																			0	19					
м. Білицьке (Доп.)																26	22	34	17								
м. Родинське	35	17																									
м. Сіверськ															14	18			13	14							
м. Курахове					37	50							42	47													
м. Гірник							19	15							80	28											
м. Бахмут					41	33	55	39					43	44	63	49	27	25			28	42	28	25			
м. Красногорівка											26	15					24	19									
м. Соледар																	42	37									
Усього	340	227	212	119	658	607	434	373	379	208	521	490	337	290	498	313	787	732	246	113	371	437	82	55			34

Складено на основі первинних даних, які були надіслані з кожного ЗППТО Донецької області

Додаток Д

Кількість випускників ЗППО окремих професій у розрізі міст і селищ міського типу

Населені пункти, в яких здійснюється підготовка робітничих кадрів	Гірничодобувна промисловість		Металургійне виробництво		Загальні професії електротехнічного виробництва						Загальні для всіх галузей економіки			
	Електрослюсар підземний, машиніст підземних установок		Машиніст крана металургійного виробництва		Електрогазозварник, газозварник		Електрозварник		Верстатник широкого профілю		Електромонтер		Оператор комп'ютерного набору	
	а	б	а	б	а	б	а	б	а	б	а	б	а	б
м. Авдіївка														
м. Торезьк					24	1								
м. Мирноград	55	1												
м. Дружківка					17	1	25	1			21	1		
м. Маріуполь			47	2	62	3	58	3	22	1	72	3		
м. Костянтинівка														
м. Краматорськ					51	1	51	2	49	1	12	1	22	1
м. Покровськ	86	1												
м. Лиман														
м. Селидове														
м. Слов'янськ					22	1							17	1
смт Олександрівка														
смт Велика Новосілка														
м. Волноваха													45	1
м. Білозерське	52	1												
м. Білицьке (Доп.)														
м. Родинське														
м. Сіверськ														
м. Курахово					26	1	24	1						
м. Гірник													15	1
м. Бахмут					17	1	33	1			19	1		
м. Красногорівка														
м. Соледар														
Усього	193	3	47	2	219	9	191	8	71	2	124	6	99	4

Складено на основі первинних даних, які були надіслані з кожного закладу П(ПТ)О Донецької області
 а – кількість випускників закладів П(ПТ)О; б – кількість закладів П(ПТ)О

Населені пункти, в яких здійснюється підготовка робітничих кадрів	Залізничний транспорт		Автомобільний транспорт		Будівельні, монтажні і ремонтно-будівельні роботи		Сільське господарство		Торговельно-комерційна діяльність		Сфера обслуговування	
	Помічник машиніста тепловоза		Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів		Маляр. Штукатур		Тракторист, слюсар з ремонту транспортних засобів. Водій		Кухар. Кондитер		Перукар-модельєр	
	а	б	а	б	а	б	а	б	а	б	а	б
м. Авдіївка			22	1								
м. Торецьк			15	1	41	1			21	1		
м. Мирноград									42	1		
м. Дружківка					20	1						
м. Маріуполь	56	2	118	4	12	1	44	1	148	3	139	4
м. Костянтинівка			72	2					72	2	42	1
м. Краматорськ			83	2	25	1			113	3	101	3
м. Покровськ					27	1						
м. Лиман	42	1			9	1						
м. Селидове									47	1	49	1
м. Слов'янськ	78	1	48	1			50	1	76	1	54	1
смт Олександрівка							38	1				
смт Велика Новосілка			59	1			28	1	58	1		
м. Волноваха							58	1				
м. Білозерське												
м. Білицьке (Доп.)												
м. Родинське									22	1		
м. Сіверськ							18	1				
м. Курахово					26	1						
м. Гірник							28	1				
м. Бахмут					32	1	49	1	25	1	42	1
м. Красногорівка			15	1					19	1		
м. Соледар									37	1		
Усього	176	4	432	13	192	8	313	8	643	16	427	11

Складено на основі первинних даних, які були надіслані з кожного закладу П(ПТ)О Донецької області
а – кількість випускників закладів П(ПТ)О; б – кількість закладів П(ПТ)О

Додаток Е

Відмінності у вартості підготовки фахівців різних спеціальностей в закладах П(ПТ)О Донецької області, 2019 р.

Назва спеціальності	Фінансові витрати на підготовку одного здобувача П(ПТ)О, тис. грн.	
	Мінімальні	Максимальні
Кухар. Кондитер	22,83 ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти»	96,06 ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище»
Електрослюсар підземний. Гірник підземний	33,52 ДНЗ «Мирноградський професійний гірничий ліцей»	57,13 Родинський професійний ліцей
Електрогазозварник. Газорізальник	20,59 Курахівський професійний ліцей	72,56 Слов'янський професійний машинобудівний ліцей
Верстатник	41,46 Маріупольське вище металургійне професійне училище	72,81 Слов'янський професійний машинобудівний ліцей
Водій категорії «С»	55,73 Олександрівський професійний аграрний ліцей	95,45 Великоновосілівський професійний ліцей
Машиніст крана (кранівник)	29,42 ДНЗ «Слов'янський професійний аграрний ліцей»	65,29 Родинський професійний ліцей
Перукар. Манікюрник	28,2 Краматорське вище професійне училище	52,41 ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»
Перукар (перукар-модельєр)	27,07 Слов'янський багатопрофільний регіональний центр професійної освіти імені П.Ф. Кривоноса	55,49 Маріупольський професійний ліцей автотранспорту
Швачка	50,84 Костянтинівський професійний будівельний ліцей	239,5 ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»
Оператор комп'ютерного набору	39,76 Лиманське професійно-технічне училище	64,91 Слов'янський професійний машинобудівний

Додаток Д

Порівняльний аналіз робочих навчальних планів однакової робітничої професії за типовим планом і планом дуальної форми навчання

Назва навчальних предметів за видами підготовки	Тип робочого навчального плану	
	Традиційний	Дуальної форми навчання
	ДНЗ «Білицький професійний ліцей» (3 роки)	Селидівський професійний ліцей (3 роки)
Професія «Кухар», «Кондитер» (на основі базової середньої освіти)		
Базові предмети	1 338	1 353
Природничі науки	504	594
Вибірково-обов'язкові предмети	210	210
Загально-професійна підготовка	84	89
Професійно-теоретична підготовка	586	607
Професійно-практична підготовка	1 349	1 312
Зокрема		
Виробниче навчання в навчальному закладі	600	738
Виробниче навчання на виробництві чи в сфері послуг	-	-
Виробнича практика на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг	749	574
Загальний обсяг навчального часу	4 282	4 301
Частка практичної підготовки від загального обсягу навчального часу, %	31,5	30,5
Частка практичної підготовки без урахування базових предметів, %	63	61,2
	Костянтинівський професійний будівельний ліцей (1 рік 37 тижнів)	ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти» (2 роки)
Швачка (на базі загальної середньої освіти)		
Загально-професійна підготовка	184	85
Професійно-теоретична підготовка	504	555
Укр. мова, захист Вітчизни, фізична культура	295	251
Професійно-практична підготовка	1 375	1 747
Зокрема		
Виробниче навчання в навчальному закладі	864	858
Виробниче навчання на виробництві чи в сфері послуг	-	-
Виробнича практика на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг	511	889
Загальний обсяг навчального часу	2 417	2 760
Частка практичної підготовки від загального обсягу навчального часу, %	56,9	63,3

Назва навчальних предметів за видами підготовки	Тип робочого навчального плану	
	Традиційний	Дуальної форми навчання
	ДНЗ «Дружківський професійний ліцей» (3 роки 17 тижнів)	ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти» (3 роки)
Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування (на основі базової середньої освіти)		
Суспільно-гуманітарна підготовка (базові предмети)	1 368	805
Природничо-математична підготовка	594	752
Захист Вітчизни, фізична культура		105+275
Предмети, що вільно обираються		45
Вибірково-обов'язкові предмети	210	
Загальна професійна підготовка	82	59
Професійно-теоретична підготовка	878	691
Професійно-практична підготовка	1 623	1 437
Зокрема		
Виробниче навчання в навчальному закладі	588	240
Виробниче навчання на виробництві чи в сфері послуг	-	588
Виробнича практика на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг	679	609
Загальний обсяг навчального часу	4 896	4 190
Частка практичної підготовки від загального обсягу навчального часу, %	25,9	34,3
Частка практичної підготовки без урахування базових предметів, %	47,7	63,8

Додаток Ж

Групи (кластери) закладів П(ПТ)О Донецької області

Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5
Маріупольський професійний машинобудівний ліцей	Краматорське вище професійне училище	Маріупольський професійний ліцей сфери послуг	Маріупольське вище професійне металургійне училище	Маріупольський професійний аграрний ліцей
Маріупольський професійний ліцей автотранспорту	Слов'янський багатопрофільний регіональний центр професійної освіти імені П. Ф. Кривоноса	ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти»	ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище»	Слов'янський професійний машинобудівний ліцей
Маріупольський професійний ліцей				Родинський професійний ліцей
ДНЗ «Краматорське вище торгово-кулінарне училище»		Маріупольський професійний ліцей сфери послуг і торгівлі	ДНЗ «Костянтинівське вище професійне училище»	ДНЗ "Дружківський професійний ліцей"
ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне будівельне училище м. Краматорська»		Маріупольський професійний ліцей будівництва	ДНЗ «Мирноградський професійний гірничий ліцей»	Авдіївське професійно-технічне училище
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»		Лиманське професійно-технічне училище	Селидівський професійний ліцей	Олександрівський професійний аграрний ліцей
ДНЗ «Слов'янський аграрний професійний ліцей»		Білозерський професійний гірничий ліцей	Покровський професійний ліцей	ДНЗ «Білицький професійний ліцей»
Костянтинівський професійний будівельний ліцей				Гірницьке професійно-технічне училище
ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей»				Сіверський професійний ліцей
ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»				Красногорівське вище професійне училище
Торецький професійний ліцей				
Волноваське професійно-технічне училище				
Великоновосілівський професійний ліцей				
Курахівський професійний ліцей				

Додаток 3

План дій (заходів) в рамках регіональної Стратегії реформування системи П(ПТ)О в Донецькій області

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Стратегічна ціль 1. Модернізація змісту, забезпечення якості освіти, формування сучасного освітнього середовища			
Оперативна ціль 1.1. Оновлення змісту П(ПТ)О на компетентнісній основі			
Захід 1.1.1. Розроблення та запровадження в навчальний процес нових стандартів професійної освіти для різних категорій здобувачів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити нові стандарти професійної освіти (у разі відсутності) для тих професій, за якими ведеться підготовка кадрів у регіоні; подати пропозиції для внесення змін у чинні стандарти (за наявності); запровадити нові професійні стандарти в усіх закладах П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> нові професійні стандарти з усіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів, для різних категорій здобувачів професійної освіти; пропозиції до зміни чинних стандартів; навчання за новими професійними стандартами в усіх закладах П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти	2020–2021 рр.
Захід 1.1.2. Формування пропозицій з оновлення нормативно-правового забезпечення діяльності системи П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції для внесення змін до проекту закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту»; сформулювати пропозиції для усунення конфлікту інтересів у Законі України «Про фахову передвищу освіту» та у проекті Закону «Про професійну (професійно-технічну освіту); розробити пропозиції до тих нормативних документів, які торкаються проблематики розвитку П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції для внесення змін до проекту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту, а також для усунення конфліктних питань із Законом України «Про фахову передвищу освіту»; пропозиції до різних нормативних документів, якими регламентується діяльність системи П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О	2020–2021 рр.
Захід 1.1.3. Створення нових освітніх програм на модульно-компетентнісній основі для всіх професій, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів в регіоні			
<ul style="list-style-type: none"> розробити освітні програми на модульно-компетентнісній основі з урахуванням стандартів П(ПТ)О; сформулювати освітні програми з урахуванням можливості організації гнучкої системи навчання для різних категорій здобувачів освітніх послуг; скоординувати зусилля представників закладів П(ПТ)О, навчально-практичного центру професійно-технічної освіти та роботодавців при розробці освітніх програм; уніфікувати освітні програми для однотипних спеціальностей 	<ul style="list-style-type: none"> - освітні програми для всіх спеціальностей; - освітні програми для різних категорій здобувачів П(ПТ)О; - уніфіковані освітні програми для однотипних спеціальностей в різних закладах П(ПТ)О; - робочі групи для підготовки освітніх програм, у т. ч. із залученням роботодавців 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О Роботодавці Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти	2020–2021 роки

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 1.1.4. Розроблення нових робочих навчальних планів і програм на основі модульно-компетентнісного підходу			
<ul style="list-style-type: none"> внести пропозиції до удосконалення методичних рекомендацій щодо розроблення робочих навчальних планів; розробити нові робочі навчальні плани на модульно-компетентнісній основі для всіх спеціальностей; уніфікувати робочі навчальні плани для однотипних спеціальностей; залучити роботодавців до створення робочих навчальних планів, зокрема визначення навчальних дисциплін і кваліфікаційних вимог до випускників 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до удосконалення методичних рекомендацій щодо розроблення робочих навчальних планів, затверджених МОН України; нові робочі навчальні плани з усіх спеціальностей, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів у регіоні; уніфікація однотипних робочих навчальних планів; участь роботодавців у формуванні робочих навчальних планів 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О Роботодавці Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти	2020-2021 роки
Захід 1.1.5. Запровадження елементів дуальної форми навчання, наповнення її реальним змістом			
<ul style="list-style-type: none"> запровадити дуальну форму навчання на всіх спеціальностях; внести зміни до робочих навчальних планів окремих спеціальностей із метою більш ефективного використання переваг дуальної освіти; наповнити дуальну освіту реальним змістом 	<ul style="list-style-type: none"> навчання за дуальною формою в усіх закладах П(ПТ)О і на всіх спеціальностях; нові робочі навчальні плани окремих спеціальностей, де має бути врахована специфіка роботи в складних умовах (гірник підземний, електрослюсар підземний тощо); дуальна форма навчання, яка відповідає міжнародним нормам розподілу навчального часу 	Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти	2020-2027 роки
Захід 1.1.6. Підготовка нових, у т.ч. електронних підручників (посібників) для здобувачів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> сформувати колектив авторів, у т.ч. із залученням роботодавців, для підготовки нових навчальних посібників; підготувати нові навчальні посібники для закладів П(П)О; створити нові електронні посібники з окремих навчальних дисциплін 	<ul style="list-style-type: none"> нові навчальні посібники для закладів П(ПТ)О; нові електронні підручники та посібники з окремих навчальних дисциплін 	Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О Роботодавці	2022-2027 роки
Захід 1.1.7. Ліцензування нових професій, на які є попит на регіональному ринку праці			
<ul style="list-style-type: none"> визначити перелік перспективних професій на основі аналізу ринку праці; розробити нові ліцензійні документи для підготовки спеціалістів; подати ліцензійні справи в МОН України, отримати ліцензії на підготовку кадрів 	<ul style="list-style-type: none"> перелік перспективних професій для підготовки кадрів у регіоні; перелік закладів П(ПТ)О, які будуть розробляти нові ліцензійні справи; підготовлені ліцензійні справи для подання в МОН України; кількість нових ліцензій на підготовку робітничих кадрів 	Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти Рада роботодавців Донецька обласна служба зайнятості	2020-2027 рр.
Захід 1.1.8. Проведення тренінгів для керівників закладів П(ПТ)О щодо підготовки та акредитації освітніх програм, нових робочих навчальних планів, ліцензування освітньої діяльності			
<ul style="list-style-type: none"> опитування керівників закладів П(ПТ)О щодо формування тематики тренінгів; визначення представників закладів П(ПТ)О освіти, які будуть брати участь у тренінгах; проведення тренінгів з підготовки ліцензійних справ; проведення тренінгів із розроблення та акредитації нових освітніх програм і робочих навчальних планів 	<ul style="list-style-type: none"> тематики тренінгів за результатами опитування; перелік відповідальних осіб від закладів П(ПТ)О, які будуть брати участь у тренінгах; проекти ліцензійних справ, підготовлених під час тренінгів; проекти нових робочих навчальних планів, розроблених під час тренінгів; проекти акредитаційних документів 	Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Заклади П(ПТ)О	2020-2021 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Оперативна ціль 1.2. Модернізація освітнього середовища			
Захід 1.2.1. Формування концепції модернізації освітнього середовища закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити концепцію модернізації освітнього середовища для кожного із закладів П(ПТ)О; визначити базові засади, які необхідно враховувати при модернізації освітнього середовища закладів П(ПТ)О; затвердити концепції модернізації освітнього середовища на регіональному рівні 	<ul style="list-style-type: none"> загальна концепція модернізації освітнього середовища закладів П(ПТ)О; базові засади концепції реформування освітнього середовища; рішення про затвердження концепції модернізації освітнього середовища закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Керівники закладів П(ПТ)О	2020-2021 рр.
Захід 1.2.2. Створення сучасного інформаційного освітнього середовища в закладах П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> забезпечити заклади П(ПТ)О необхідним обладнанням для запровадження в навчальний процес інноваційних технологій; використовувати інформаційні технології для моніторингу знань та умінь учнів; застосовувати інформаційні технології для активізації взаємодії суб'єктів освітнього процесу створити традиційні та «хмарні» інформаційні ресурси для дистанційного навчання 	<ul style="list-style-type: none"> засоби та обладнання для запровадження інформаційних технологій навчання; моніторинг знань та умінь учнів на основі використання інформаційних технологій; активна взаємодія педагогічного колективу та здобувачів П(ПТ)О через інформаційні технології; «хмарні» інформаційні ресурси для дистанційного навчання; традиційні інформаційні ресурси для забезпечення дистанційного навчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці	2020-2027 рр.
Захід 1.2.3. Запровадження інноваційних підходів до вивчення фахових дисциплін і проходження навчально-виробничої практики			
<ul style="list-style-type: none"> розробити програму поетапного запровадження інноваційних підходів навчання; придбати необхідне обладнання та програмне забезпечення для запровадження інноваційних підходів до вивчення фахових дисциплін і проходження навчально-виробничої практики; розробити онлайн-курси для використання в навчальному процесі 	<ul style="list-style-type: none"> програма поетапного запровадження інноваційних підходів навчання; імітатори сільськогосподарської техніки, кранів, тепловозів, іншого обладнання для запровадження інноваційних підходів до вивчення фахових дисциплін в проходження навчально-виробничої практики; онлайн-курси з окремих дисциплін, тем, здійснення технологічних процесів 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Регіональна рада професійної (професійно-технічної) освіти	2020-2027 рр.
Захід 1.2.4. Оновлення матеріально-технічної бази навчальних кабінетів і виробничих майстерень			
<ul style="list-style-type: none"> визначення обладнання, інструментів, імітаторів, програмного забезпечення, які необхідні для осучаснення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О; визначення необхідних фінансових ресурсів для модернізації матеріально-технічної бази у розрізі кожного закладу П(ПТ)О; встановлення структур, де це обладнання можна придбати; визначення джерел фінансування процесу модернізації П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> список обладнання та інструментів, які необхідно придбати; перелік комп'ютерної техніки, програмного забезпечення для проведення теоретичних занять; розрахункові обсяги фінансових ресурсів, необхідних для модернізації матеріально-технічної бази в розрізі кожного закладу П(ПТ)О; перелік ймовірних джерел фінансування процесу модернізації матеріально-технічної бази 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Базові підприємства МОН України	2020-2027 рр.
Захід 1.2.5 Ремонт навчальних корпусів із метою створення креативного внутрішнього та зовнішнього дизайну			
<ul style="list-style-type: none"> ремонт навчальних приміщень за єдиною концепцією та дизайном; осучаснення зовнішнього вигляду закладів П(ПТ)О; модернізація внутрішнього простору з урахуванням сучасних підходів 	<ul style="list-style-type: none"> новий зовнішній дизайн закладів П(ПТ)О; ремонт навчальних корпусів, навчальних класів і виробничих майстерень; сучасний дизайн внутрішнього простору закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Базові підприємства МОН України	2020-2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 1.2.6. Енергомодернізація та реконструкція опалювальних систем			
<ul style="list-style-type: none"> визначити стандартний пакет енергоощадних заходів для кожного закладу П(ПТ)О; провести утеплення навчальних корпусів, майстерень, дахів тощо; замінити вікна, двері, провести ізоляцію підвалів; модернізувати опалювальні системи із використанням модульних котельнь 	<ul style="list-style-type: none"> енергоаудит закладів П(ПТ)О; перелік робіт з енергоощадження та модернізації опалювальних систем; кількість замінених вікон, дверей, утеплених горіщних приміщень і підвалів; кількість відремонтованих дахів (при необхідності); нові чи модернізовані опалювальні системи в закладах П(ПТ)О; модульні котельні в окремих закладах П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Базові підприємства МОН України	2020–2027 рр.
Захід 1.2.7. Створення безбар'єрного простору та умов для інклюзивного навчання			
<ul style="list-style-type: none"> провести моніторинг забезпечення інклюзивного навчання у сфері П(ПТ)О регіону; реконструкція навчальних корпусів для створення доступу до освіти особам з особливими потребами; створити належні умови в навчальних класах і виробничих приміщеннях для інклюзивного навчання; придбати необхідне обладнання для діяльності центрів інклюзивної освіти 	<ul style="list-style-type: none"> парапети, підйомники, ліфти для осіб з особливими потребами в усіх закладах П(ПТ)О; доступність усіх навчальних приміщень, майстерень для осіб з особливими потребами; центри інклюзивного навчання на базі окремих закладів П(ПТ)О, навчально-практичних центрів чи центрів професійної досконалості 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Соціальні служби Базові підприємства	2020–2027 рр.
Оперативна ціль 1.3. Реформування системи підготовки кадрів для П(ПТ)О			
Захід 1.3.1. Залучення до роботи в закладах П(ПТ)О нових креативних педагогів			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції до центральних органів влади щодо покращання умов роботи молодих спеціалістів в закладах П(ПТ)О; створити умови для залучення до роботи в закладах П(ПТ)О регіону молодих педагогів і майстрів виробничого навчання; омолодити склад педагогічних працівників закладів П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до центральних органів влади щодо покращання умов роботи молодих спеціалістів у закладах П(ПТ)О; належні умови в закладах П(ПТ)О області для залучення молодих майстрів виробничого навчання і викладачів профільних дисциплін; омолоджений на 30 % склад педагогічних працівників закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.
Захід 1.3.2. Удосконалення системи та програм підвищення кваліфікації / стажування майстрів виробничого навчання, педагогів профільного навчання та викладачів спеціальних предметів			
<ul style="list-style-type: none"> розробити програми стажування та підвищення кваліфікації кадрів на базі власних навчально-практичних центрів і центрів професійної досконалості; осучаснити систему стажування та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у сфері П(ПТ)О; створити умови для проходження стажування педагогічних працівників і майстрів виробничого навчання на базі ДНЗ «Маріупольське вище металургійне професійне училище» та ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»; подати пропозиції та затвердити в МОН України шість нових закладів П(ПТ)О для стажування майстрів виробничого навчання, педагогів профільного навчання та викладачів спеціальних предметів; 	<ul style="list-style-type: none"> осучаснені програми стажування та підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання; належні умови для проходження стажування майстрів виробничого навчання, педагогів профільного навчання та викладачів спеціальних предметів в ДНЗ «Маріупольське вище металургійне професійне училище» та ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»; пропозиції від Донецької ОДА в МОН України щодо внесення Краматорського вищого професійного училища, ДНЗ «Бахмутського центру професійно-технічної освіти», ДНЗ «Костянтинівське вище професійне училище», Покровського професійного ліцею, Маріупольського професійного ліцею автотранспорту, Великоновосілківського професійного ліцею до переліку закладів професійної освіти, де можуть проходити стажування майстри виробничого навчання та педагоги профільного навчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 1.3.3. Підвищення мобільності викладачів, майстрів виробничого навчання шляхом міжнародної співпраці, навчання, стажування та підвищення кваліфікації за кордоном			
<ul style="list-style-type: none"> вивчити питання щодо проходження стажування педагогічних працівників і майстрів виробничого навчання за кордоном; визначити міжнародні центри підготовки майстрів виробничого навчання з окремих спеціальностей, куди можна було б направити викладачів закладів П(ПТ)О для стажування / підвищення кваліфікації 	<ul style="list-style-type: none"> умови, механізми та способи проходження стажування майстрів виробничого навчання за кордоном; перелік міжнародних центрів для проходження стажування майстрів виробничого навчання з окремих спеціальностей; пропозиції для проходження стажування за кордоном від закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.
Захід 1.3.4. Залучення до перепідготовки кадрів кваліфікованих працівників виробництва			
<ul style="list-style-type: none"> створити пільги для працівників виробництва, які будуть залучатися до підвищення кваліфікації працівників закладів П(ПТ)О; визначити перелік підприємств (фірм), працівники яких можуть залучатися до перепідготовки кадрів системи П(ПТ)О; залучити обладнання підприємств / фірм, їхніх навчальних центрів для проходження стажування майстрів виробничого навчання та викладачів профільних дисциплін 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції щодо системи пільг для працівників виробництва, які будуть залучатися до підвищення кваліфікації працівників закладів П(ПТ)О; перелік підприємств / фірм / компаній, які готові долучитися до перепідготовки і стажування педагогічних працівників і майстрів виробничого навчання; перелік підприємств / фірм, навчальних центрів, на базі яких будуть проходити стажування майстри виробничого навчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 1.3.5. Проведення атестації та сертифікації педагогічних працівників			
<ul style="list-style-type: none"> визначити порядок та процедуру атестації педагогічних працівників закладів П(ПТ)О; контролювати порядок і терміни проходження атестації педагогічними працівниками; організувати процес сертифікації педагогічних працівників 	<ul style="list-style-type: none"> порядок і процедура атестації педагогічних працівників; графіки атестації педагогічних працівників закладів П(ПТ)О; сертифікація педагогічних працівників 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти	2020–2024 рр.
Захід 1.3.6. Удосконалення процедури відбору керівників закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> запровадити об'єктивну систему оцінки роботи керівників закладів П(ПТ)О; розробити рекомендації щодо призначення / звільнення керівників закладів П(ПТ)О, що фінансуються з регіональних бюджетів; розробити рекомендації щодо призначення / звільнення керівників закладів П(ПТ)О, що фінансуються коштом державного бюджету 	<ul style="list-style-type: none"> система об'єктивної оцінки роботи керівників закладів П(ПТ)О; рекомендації із призначення / звільнення керівників закладів П(ПТ)О, що фінансуються з державного чи регіонального бюджетів 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці Регіональна рада професійної (професійно-технічної освіти)	2020–2021 рр.
Захід 1.3.7. Збереження та покращання соціальних гарантій педагогічним працівникам закладів п(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> забезпечити дотримання соціальних гарантій, передбачених Законом України «Про освіту»; надати працівникам закладів П(ПТ)О в селища міського типу та в сільських поселеннях таких самих пільг, як для працівників сільського господарства та учителів загальноосвітніх навчальних закладів; забезпечити прийняття на роботу за сумісництвом з виплатою відповідної заробітної плати працівникам закладів П(ПТ)О, які здійснюють професійну практичну підготовку учнів на виробництві 	<ul style="list-style-type: none"> дотримання всіх соціальних гарантій, передбачених чинним законодавством; перелік пільг для працівників системи П(ПТ)О в селах і селищах міського типу; обов'язкове прийняття на роботу за сумісництвом з виплатою відповідної заробітної плати працівників закладів П(ПТ)О, які проводять професійну практичну підготовку здобувачів професійно-технічної освіти на виробництві 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Роботодавці МОН України	2020–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 1.3.8. Підготовка викладачів П(ПТ)О для роботи з учнями з особливими потребами			
<ul style="list-style-type: none"> розробити програми підготовки викладачів для роботи з особами з особливими проблемами; розробити навчальні плани і програми для навчання учнів з особливими потребами 	<ul style="list-style-type: none"> сучасні програми підготовки викладачів для роботи зі здобувачами П(ПТ)О з особливими проблемами; навчальні плани і програми для роботи зі здобувачами П(ПТ)О з особливими проблемами 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти	2020–2024 рр.
Оперативна ціль 1.4. Формування нової системи забезпечення якості освіти			
Захід 1.4.1. Запровадження моніторингу якості загальної та професійної освіти в закладах П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> внести пропозиції до формування моніторингу якості загальної та професійної освіти; сформувати перелік показників для моніторингу загальної освіти в закладах П(ПТ)О; розробити систему показників для оцінювання професійної освіти з урахуванням компетентнісного підходу 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до формування моніторингу якості загальної та професійної освіти; перелік показників для моніторингу загальної освіти в закладах П(ПТ)О; система показників для оцінювання професійної освіти з урахуванням компетентнісного підходу 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2021 рр.
Захід 1.4.2. Внесення змін до системи оцінювання результатів навчання, до методики розроблення стандартів оцінювання якості знань в системі П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> забезпечити перехід від окремого оцінювання знань та вмій до інтегрованого та незалежного оцінювання компетентностей; розробити систему оцінювання знань, набутих шляхом формальної, неформальної освіти та через робочий досвід; підготувати пропозиції до методики розроблення стандартів оцінювання якості знань у системі П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> нова система інтегрованого оцінювання компетентностей; система оцінювання знань, набутих через неформальну освіту та робочий досвід; пропозиції до методики розроблення стандартів оцінювання якості знань в системі П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.
Захід 1.4.3. Створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти			
<ul style="list-style-type: none"> провести консультації із зацікавленими сторонами щодо формування нової внутрішньої системи якості освіти; запровадити систему оцінки якості освіти, яка включає перевірку компетентностей / результатів навчання; розробити та запровадити нову систему показників моніторингу якості освіти, адаптованих до особливостей П(ПТ)О; залучити до оцінки якості освіти міжнародні критерії якості освіти (PISA) 	<ul style="list-style-type: none"> підписання угоди між зацікавленими сторонами про формування внутрішньої системи якості освіти в закладах П(ПТ)О; перелік показників оцінки якості освіти, який базується на аналізі компетентностей / результатів навчання; показники моніторингу якості освіти, адаптовані до системи П(ПТ)О; міжнародні критерії якості освіти, які можна використовувати в Україні 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2020–2024 рр.
Захід 1.4.4. Створення незалежної зовнішньої (регіональної) системи якості П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції щодо створення незалежної зовнішньої системи оцінювання якості П(ПТ)О на загальнодержавному рівні; сформувати робочу групу для розробки інструментів, процедури та заходів забезпечення незалежного зовнішнього оцінювання якості освіти в системі П(ПТ)О; розробити підходи та сформувати регіональну систему незалежного зовнішнього оцінювання якості освіти в системі П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції щодо створення незалежної зовнішньої системи оцінювання якості П(ПТ)О; список членів робочої групи з розробки системи незалежного оцінювання якості освіти на регіональному рівні; регіональна система незалежного зовнішнього оцінювання якості професійно-технічної освіти 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2024–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 1.4.5. залучення роботодавців до розробки системи оцінки якості освіти та роботи в структурах з її забезпечення			
<ul style="list-style-type: none"> створити умови для залучення роботодавців до розробки системи моніторингу та оцінювання якості загальної та професійної освіти; залучити роботодавців до розробки внутрішньої системи якості освіти в закладах П(ПТ)О; залучити роботодавців до створення зовнішньої (регіональної) системи оцінювання якості освіти 	<ul style="list-style-type: none"> список умов і преференцій для залучення роботодавців до розробки системи моніторингу якості освіти; кількість роботодавців, залучених до розробки внутрішньої системи якості професійної освіти; список роботодавців, залучених до розробки зовнішньої (регіональної) системи забезпечення якості професійно-технічної освіти 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 1.4.6. Створення незалежних установ оцінювання та забезпечення якості П(ПТ)О, проведення інституційного аудиту та моніторингу якості освіти			
<ul style="list-style-type: none"> створити центри / установи оцінювання та забезпечення якості освіти та провести їхню акредитацію; створити всі необхідні умови для проведення у разі потреби інституційного аудиту; забезпечити систематичний моніторинг якості П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> акредитовані центри / установи оцінювання та забезпечення якості освіти; моніторинг якості освіти; інституційний аудит 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2024–2027 рр.

Стратегічна ціль 2. Децентралізація управління та фінансування, оптимізація мережі закладів П(ПТ)О

Оперативна ціль 2.1. Реформування та підвищення ефективності системи управління П(ПТ)О

Захід 2.1.1. Передача управління закладами П(ПТ)О на регіональний рівень			
<ul style="list-style-type: none"> визначити перспективи та напрямки розвитку П(ПТ)О регіону; затвердити регіональні програми розвитку П(ПТ)О; провести уніфікацію типів закладів П(ПТ)О; вивчити питання про доцільність і можливість створення недержавних закладів П(ПТ)О в Донецькій області; забезпечити контроль місцевих органів влади за діяльністю закладів П(ПТ)О; контроль за дотриманням вимог ліцензійних умов провадження освітньої діяльності у сфері П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> перспективні напрямки розвитку П(ПТ)О; регіональна програма розвитку професійно-технічної освіти; уніфікація типів закладів професійно-технічної освіти; система управлінського контролю над діяльністю закладів П(ПТ)О; систематичний контроль з боку місцевих органів за дотриманням закладами П(ПТ)О ліцензійних вимог 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2020–2024 рр.
Захід 2.1.2. Розширення автономії закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> самостійно організувати в закладах П(ПТ)О освітній процес відповідно до стандартів професійної освіти та модульно-компетентнісного підходу (освітні програми, навчальні плани і програми); самостійно визначити структуру та тривалість навчального року, семестрів і тижнів, графіки проведення навчально-виробничих практик; надати можливість учням у кожному закладі П(ПТ)О самостійно обирати форми і способу здобуття освіти; видавати документ про П(ПТ)О власного зразка для неакредитованих освітніх програм; самостійно приймати рішення внутрішнього управління та нести відповідальність за результати підготовки здобувачів П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> організація навчального процесу в закладах П(ПТ)О на модульно-компетентнісній основі; графіки навчального процесу та проходження різних видів практик; різні форми навчання для здобувачів закладів П(ПТ)О; документи про освіту власного зразка для неакредитованих освітніх програм; якість підготовки робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області	2020–2024 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 2.1.3. Створення наглядових рад у закладах П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> сформувати пропозиції до розробки положення про наглядові ради в закладах П(ПТ)О; визначити перелік підприємств / організацій, де працює основна частина випускників закладів П(ПТ)О; встановити кількісний і персональний склад наглядових рад закладів П(ПТ)О; визначити коло завдань, вирішення яких потребує участі наглядової ради; сформувати наглядові ради в закладах П(ПТ)О регіону 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до нового положення про наглядові ради закладів П(ПТ)О; список підприємств / організацій, де працює понад 40 % випускників відповідних закладів П(ПТ)О; список членів наглядових рад закладів П(ПТ)О; перелік завдань, у вирішенні яких мають брати участь наглядові ради; кількість наглядових рад закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2021–2024 рр.
Захід 2.1.4. Оновлення та активізація діяльності регіональної ради П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції до типового положення про регіональну раду П(ПТ)О; сформувати нову регіональну раду П(ПТ)О в Донецькій області, включивши до неї реально зацікавлених роботодавців чи представників їхніх об'єднань; сформувати перелік головних стратегічних завдань у системі П(ПТ)О, які потребують першочергового вирішення за сприяння регіональної ради професійно-технічної освіти; активно залучати регіональну раду П(ПТ)О до дослідження проблем ринку праці і формування регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів; використати потенціал регіональної ради П(ПТ)О для залучення вітчизняних та іноземних інвесторів у розвиток системи професійної освіти Донецької області 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до типового положення про регіональну раду П(ПТ)О; новий склад регіональної ради П(ПТ)О Донецької області; перелік стратегічних завдань у сфері П(ПТ)О, які потребують першочергового вирішення; щорічний аналіз ринку праці регіону із залученням представників регіональної ради П(ПТ)О; регіональне замовлення на підготовку робітничих кадрів для ринку праці Донецької області 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2020–2024 рр.

Оперативна ціль 2.2. Удосконалення системи фінансування П(ПТ)О

Захід 2.2.1. Оптимізація та урізноманітнення джерел фінансування системи П(ПТ)О регіону			
<ul style="list-style-type: none"> перевести на фінансування з обласного бюджету заклади П(ПТ)О, які розміщуються в обласному центрі; зменшити загальні витрати на утримання закладів П(ПТ)О регіону в результаті їхньої оптимізації; залучити кошти базових підприємств для осучаснення матеріально-технічної бази та створення навчально-практичних центрів; оптимізувати фінансові витрати на утримання системи П(ПТ)О шляхом приведення обсягів регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів у відповідність до потреб регіонального ринку праці; збільшити фінансові доходи закладів П(ПТ)О від надання освітніх послуг із перенавчання та підвищення кваліфікації населення 	<ul style="list-style-type: none"> фінансування закладів П(ПТ)О обласного центру з обласного бюджету; обсяг фінансових ресурсів, які вивільнилися в наслідок оптимізації мережі закладів П(ПТ)О; обсяг коштів, які надали базові підприємства для осучаснення матеріально-технічної бази чи інших видів допомоги закладам П(ПТ)О; обсяг фінансових ресурсів, які були зекономлені через встановлення чіткої відповідності показників регіонального замовлення і реальних потреб ринку праці регіону; фінансові ресурси, отримані закладами П(ПТ)О шляхом надання освітніх послуг із перенавчання, перепідготовки, підвищення кваліфікації населення 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2020–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 2.2.2. Забезпечення передачі цілісних майнових комплексів закладів П(ПТ)О у спільну власність територіальних громад			
<ul style="list-style-type: none"> вивчити юридичні, фінансові аспекти, методичні рекомендації з техніко-економічного обґрунтування, які стосуються питань передачі у спільну власність територіальних громад майнових комплексів закладів П(ПТ)О; підготувати техніко-економічне обґрунтування для передачі цілісних майнових комплексів закладів П(ПТ)О регіону у спільну власність територіальних громад; розробити чітку процедуру передачі майнових комплексів закладів П(ПТ)О на баланс обласної ради зі збереженням їхнього цільового призначення; підготувати та направити в МОН України всі необхідні документи для прийняття КМ України рішення про передачу цілісних майнових комплексів закладів П(ПТ)О у спільну власність територіальних громад регіону 	<ul style="list-style-type: none"> аналіз чинних юридичних і регламентних документів щодо передачі цілісних майнових комплексів закладів П(ПТ)О у спільну власність територіальних громад; техніко-економічне обґрунтування у розрізі кожного закладу П(ПТ)О щодо передачі їхніх майнових комплексів у власність територіальних громад; документи для прийняття КМ України рішення про передачу цілісних майнових комплексів закладів П(ПТ)О у спільну власність територіальних громад 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2020–2024 рр.
Захід 2.2.3. Розроблення й затвердження методики розрахунку вартості підготовки робітничих кадрів з урахуванням складності професій та кваліфікаційних рівнів			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції та затвердити методику визначення вартості підготовки робітничих кадрів у розрізі всіх спеціальностей; визначити реальну вартість підготовки робітничих кадрів у розрізі всіх професій, за якими ведеться підготовка фахівців у закладах П(ПТ)О регіону; встановити загальні обсяги фінансування закладів П(ПТ)О для підготовки у них робітничих кадрів 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції та методика визначення вартості підготовки робітничих кадрів у розрізі професій; вартість підготовки фахівців у розрізі всіх спеціальностей; обсяги втрат на підготовку робітничих кадрів у розрізі всіх закладів П(ПТ)О регіону 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 2.2.4. Врахування при визначенні розмірів фінансування з державного та регіонального бюджетів коефіцієнтів, пов'язаних із підготовкою робітничих кадрів для технологічно складних і наукомістких спеціальностей			
<ul style="list-style-type: none"> визначити коефіцієнти складності підготовки робітничих кадрів різних спеціальностей; встановити додаткові обсяги фінансових витрат на підготовку робітничих кадрів для технологічно складних і наукомістких спеціальностей; скорегувати показники витрат із державного та регіонального бюджетів на підготовку кадрів у системі П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> величини коефіцієнтів складності підготовки робітничих кадрів для різних спеціальностей; обсяги додаткових фінансових витрат на підготовку кадрів для технологічно складних спеціальностей; скореговані показники фінансових витрат із державного і регіонального бюджетів на підготовку кадрів у системі П(ПТ)О регіону 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 2.2.5. Залучення коштів міжнародних донорів для розвитку закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> взяти участь у конкурсі проєктів, оголошених МОН України (EU4Skills), щодо створення центрів професійної досконалості; систематично брати участь в інших міжнародних проєктах, які дозволяють залучити фінансові ресурси для оновлення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О регіону; використати можливості ПРООН в Україні, USAID для фінансової підтримки окремих закладів П(ПТ)О; активізувати діяльність зі створення в регіоні навчально-практичних центрів за кошти міжнародних компаній, які працюють в Україні 	<ul style="list-style-type: none"> заявка на участь у конкурсі проєктів (EU4Skills) щодо створення центрів професійної досконалості; пакети документів, необхідних для участі у конкурсах, які проводяться за участі міжнародних компаній; конкретні пропозиції до проєктів ПРООН в Україні та USAID для фінансової підтримки окремих закладів П(ПТ)О; два навчально-практичні центри, створені за фінансової підтримки міжнародних компаній 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-практичний центр професійно-технічної освіти в Донецькій області Роботодавці	2020–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
----------------------	----------------------------	------------------------	--------------

Оперативна ціль 2.3. Удосконалення системи формування регіонального замовлення з урахуванням стану ринку праці

Захід 2.3.1. Вдосконалення системи збору інформації про стан ринку праці та його системний аналіз

<ul style="list-style-type: none"> внести пропозиції щодо удосконалення системи збору інформації про стан ринку праці; залучити до визначення потреб у робітничих кадрах на ринку праці регіону максимальну кількість підприємств-роботодавців / компаній / фірм; проводити системний аналіз ринку праці регіону для визначення його тенденцій і виявлення потреб у фахівцях нових спеціальностей 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції і перелік показників, які доцільно запровадити для удосконалення системи збору інформації про стан ринку праці; кількість підприємств / компаній / фірм / суб'єктів малого бізнесу, які залучаються до визначення потреб у робітничих кадрах; системний аналіз регіонального ринку праці з визначенням потреб у робітничих кадрах 	<p>Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Державна служба зайнятості населення в Донецькій області Роботодавці</p>	2020-2027 рр.
--	--	--	---------------

Захід 2.3.2. Оптимізація регіонального замовлення з урахуванням потреб ринку праці

<ul style="list-style-type: none"> формувати регіональне замовлення відповідно до потреб ринку праці; враховувати при визначенні регіонального замовлення особливостей локальних ринків праці окремих міст і районів області; враховувати тенденції на регіональному ринку праці щодо потреб у фахівцях різних спеціальностей; орієнтуватися при визначенні обсягів регіонального замовлення на зміни в структурі економіки регіону; періодично переглядати перелік професій, за якими ведеться підготовка робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> реальні показники регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів; динаміка показників регіонального замовлення, яка враховує особливості перебігу економічних і демографічних процесів; динаміка показників регіонального замовлення для окремих закладів П(ПТ)О, яка враховує особливості локальних ринків праці; аналіз змін у структурі зайнятості населення на рівні області та центрів зайнятості 	<p>Департамент освіти і науки Донецької ОДА Департамент економіки Донецької ОДА Департамент інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх зносин Донецької ОДА Державна служба зайнятості населення в Донецькій області Міські та районні центри зайнятості населення Керівники закладів П(ПТ)О Роботодавці</p>	2020-2027 рр.
---	---	---	---------------

Захід 2.3.3. Визначення потреб регіону у професіях загальнодержавного значення

<ul style="list-style-type: none"> внести пропозиції до зміни базових показників, які використовуються при визначенні обсягів державного замовлення (зараз на 100 тис. осіб) для підготовки фахівців у системі П(ПТ)О; щорічно корегувати обсяги підготовки робітничих кадрів за професіями загальнодержавного значення; сформувати пропозиції щодо доповнення переліку професій загальнодержавної ваги новими спеціальностями 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції щодо зміни базових показників для визначення обсягів державного замовлення; обсяги замовлення на підготовку кадрів за професіями загальнодержавної ваги; пропозиції до змін в переліку професій загальнодержавного значення 	<p>Департамент освіти і науки Донецької ОДА Державна служба зайнятості населення в Донецькій області Міські та районні центри зайнятості населення Керівники закладів П(ПТ)О Роботодавці</p>	2020-2024 рр.
---	--	--	---------------

Захід 2.3.4. Забезпечення системного моніторингу регіонального ринку праці та моніторингу випускників закладів П(ПТ)О регіону

<ul style="list-style-type: none"> забезпечити системний моніторинг ринку праці, у т.ч. із використанням оновленої системи показників; удосконалити форми звітності про діяльність закладів П(ПТ)О регіону; провести моніторинг кількісних та якісних показників функціонування системи П(ПТ)О регіону; запровадити моніторинг працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О регіону 	<ul style="list-style-type: none"> показники системного моніторингу ринку праці регіону; удосконалені форми звітності про діяльність закладів П(ПТ)О; результати моніторингу функціонування закладів П(ПТ)О; результати моніторингу випускників закладів П(ПТ)О Донецької області 	<p>Департамент освіти і науки Донецької ОДА Департамент економіки Донецької ОДА Державна служба зайнятості населення в Донецькій області Міські та районні центри зайнятості населення Керівники закладів П(ПТ)О Роботодавці</p>	2020-2024 рр.
---	---	--	---------------

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Оперативна ціль 2.4. Оптимізація мережі закладів П(ПТ)О та створення сучасних центрів професійної освіти			
Захід 2.4.1. Розроблення критеріїв для проведення оптимізації мережі закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> внести пропозиції до МОН України щодо критеріїв оптимізації мережі закладів П(ПТ)О; розробити спільно з U-LEAD пропозиції з проведення стратегічного аналізу регіональної мережі закладів П(ПТ)О; визначити кількісні критерії для проведення оптимізації мережі закладів П(ПТ)О; визначити якісні параметри для оптимізації закладів П(ПТ)О; визначити перелік соціально-побутових об'єктів, які мають бути в закладах П(ПТ)О після їхньої оптимізації 	<ul style="list-style-type: none"> кількісні критерії для оптимізації мережі закладів П(ПТ)О; стратегічний аналіз мережі закладів П(ПТ)О регіону; кількісні критерії (чисельність здобувачів освіти, напрямків підготовки кадрів, рівня працевлаштування тощо); перелік якісних параметрів (рівень освітніх послуг, рівень знань випускників, матеріально-технічна база); перелік соціально-побутових об'єктів (гуртожиток, умови проживання у ньому, їдальня, спортивний майданчик) 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020 р.
Захід 2.4.2. Формування пропозицій і проведення оптимізації мережі закладів П(ПТ)О та зміни їхніх назв			
<ul style="list-style-type: none"> обґрунтувати пропозиції з оптимізації мережі закладів П(ПТ)О з урахуванням розроблених критеріїв; узгодити та затвердити пропозиції з оптимізації мережі закладів П(ПТ)О рішенням Донецької ОДА; провести поетапно оптимізацію мережі закладів П(ПТ)О регіону; змінити назви закладів П(ПТ)О відповідно до їхньої спеціалізації 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції з оптимізації мережі закладів П(ПТ)О; рішення Донецької обласної ОДА та затверджений план оптимізації мережі закладів П(ПТ)О регіону; мережа закладів П(ПТ)О після оптимізації; нові назви закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020-2021 рр.
Захід 2.4.3. Визначення найбільш оптимальної спеціалізації закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції з оптимізації напрямків і спеціальностей підготовки робітничих кадрів в закладах П(ПТ)О регіону після об'єднання / приєднання; визначити заклади П(ПТ)О для зосередження у них підготовки фахівців окремих спеціальностей; збалансувати фінансові витрати на підготовку робітничих кадрів після оптимізації закладів П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції щодо оптимізації напрямків і спеціальностей підготовки робітничих кадрів в закладах П(ПТ)О після їхнього об'єднання; перелік закладів П(ПТ)О з визначеними напрямками і спеціальностями підготовки робітничих кадрів; обсяги фінансових витрат на підготовку робітничих кадрів у закладах П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020-2024 рр.
Захід 2.4.4. Визначення переліку найсучасніших професій для ліцензування освітніх програм й організації підготовки кадрів			
<ul style="list-style-type: none"> визначити за сприяння роботодавців потреби в найсучасніших професіях; встановити перелік професій, запровадження яких пов'язане з реалізацією завдань у рамках реалізації програми «Індустрія 4.0»; підготувати та проліцензувати освітні програми з найсучасніших спеціальностей 	<ul style="list-style-type: none"> перелік найсучасніших професій, на які є попит на регіональному ринку праці; перелік сучасних професій, пов'язаних з «Індустрією 4.0»; освітні програми з найсучасніших професій; ліцензії на підготовку кадрів за найсучаснішими професіями 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2022-2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 2.4.5. Створення нових навчально-практичних центрів на базі окремих закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> визначити перелік актуальних спеціальностей для створення нових навчально-практичних центрів; розробити пропозиції зі створення нових навчально-практичних центрів із найбільш актуальних спеціальностей; осучаснити матеріально-технічну базу для підготовки фахівців у нових навчально-практичних центрах 	<ul style="list-style-type: none"> перелік актуальних спеціальностей для створення нових навчально-практичних центрів; п'ять нових навчально-практичних центрів професійно-технічної освіти на базі ДНЗ «Костянтинівське вище професійне училище» (професії Кухар. Кулінар. Офіціант), Покровського професійного ліцею (Гірник підземний. Слюсар підземний), Маріупольського професійного ліцею автотранспорту (Слюсар із ремонту колісних транспортних засобів. Газозварювальник), Слов'янського багатопрофільного регіонального центру професійної освіти імені П. Ф Кривоноса (щось машинобудівельне) та ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти» (Швачка); нове обладнання та устаткування для навчально-практичних центрів 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.

Захід 2.4.6. Створення центрів професійної досконалості			
<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції до порядку надання закладу статусу центра професійної досконалості й надіслати їх в МОН України; розробити концепцію діяльності центрів професійної досконалості; створити три центри професійної досконалості в регіоні; визначити перелік функцій, напрямків діяльності, організації освітнього простору в центрах професійної досконалості 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до МОН України, яке розробляє положення про центр професійної досконалості; три центри професійної досконалості на базі Краматорського вищого професійного училища, Маріупольського вищого металургійного професійного училища та Великоновосілківського професійного ліцею; концепція організації освітньої діяльності в центрах професійної досконалості 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2024–2027 рр.

Стратегічна ціль 3. Соціальне партнерство у сфері П(ПТ)О, формування гнучких і мобільних траєкторій навчання відповідно до потреб ринку

Оперативна ціль 3.1. Забезпечення підготовки кадрів відповідно до Національної системи кваліфікацій, формування єдиних кваліфікаційних вимог для однотипних спеціальностей в усіх закладах П(ПТ)О

Захід 3.1.1. Розроблення й удосконалення стандартів професійної освіти та освітніх програм відповідно до Національної системи кваліфікацій			
<ul style="list-style-type: none"> продовжити процес розроблення нових стандартів професійної освіти з урахуванням Національної системи кваліфікацій; привести у відповідність систему підготовки кадрів в системі П(ПТ)О регіону до вимог Національної системи кваліфікацій; забезпечити підготовку робітничих кадрів відповідно до Національної системи кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій; сформувати єдині кваліфікаційні вимоги та компетентності для однотипних спеціальностей в усіх закладах П(ПТ)О регіону 	<ul style="list-style-type: none"> нові або/чи удосконалені стандарти професійної освіти, створені з урахуванням Національної системи кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій; нові освітні програми, сформовані на модульно-компетентнісній основі та з урахуванням Національної системи кваліфікацій; єдині кваліфікаційні та компетентнісні вимоги до однотипних спеціальностей в усіх закладах П(ПТ)О регіону 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 3.1.2. Розроблення й затвердження стандартів, програм для професійного навчання дорослого населення відповідно до Національної системи кваліфікації			
<ul style="list-style-type: none"> затвердити стандарти для навчання / перенавчання / перепідготовку дорослого населення; розробити та затвердити освітні програми для навчання / перенавчання дорослого населення; розробити / оновити кваліфікаційні характеристики для навчання дорослого населення 	<ul style="list-style-type: none"> стандарти для навчання / перенавчання / перекваліфікацію дорослого населення; освітні програми для навчання / перенавчання дорослого населення; нові чи оновлені кваліфікаційні характеристики для навчання дорослого населення 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 3.1.3. Створення процедур, механізмів та програм неформального та інформального навчання в рамках Національної системи кваліфікації			
<ul style="list-style-type: none"> розробити робочі навчальні плани та програми для надання освітніх послуг у сфері неформального та інформального навчання; запровадити гнучкі програми навчання / перенавчання / підвищення кваліфікації у сфері неформальної чи інформального навчання 	<ul style="list-style-type: none"> навчальні плани та програми для надання освітніх послуг у сфері неформального та інформального навчання; гнучкі програми навчання / перенавчання / у сфері неформальної чи інформальної освіти 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 3.1.4. Формування єдиних кваліфікаційних вимог до однотипних спеціальностей у різних закладах П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити єдині робочі навчальні плани для однотипних спеціальностей; сформувати однакові кваліфікаційні вимоги до підготовки робітників однотипних професій в усіх закладах П(ПТ)О регіону; залучити роботодавців до формування кваліфікаційних вимог до підготовки робітничих кадрів однакових спеціальностей 	<ul style="list-style-type: none"> єдині робочі навчальні плани для однотипних спеціальностей; однакові кваліфікаційні вимоги до підготовки робітників однотипних спеціальностей; список роботодавців для розроблення навчальних програм і кваліфікаційних вимог 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.

Оперативна ціль 3.2. Створення належних умов для визнання неформальної та інформальної освіти

Захід 3.2.1. Запровадження системи визнання / підтвердження результатів неформального та інформального навчання			
<ul style="list-style-type: none"> створити умови для запровадження системи підтвердження неформальної та інформальної освіти; створити механізм для визнання результатів неформального професійного навчання; розробити критерії оцінювання, засоби вимірювання для визнання результатів неформального професійного навчання 	<ul style="list-style-type: none"> належні умови для запровадження системи підтвердження неформальної та інформальної освіти; процедура визнання результатів неформального професійного навчання; критерії оцінювання, засоби вимірювання для визнання результатів неформального навчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2021–2024 рр.
Захід 3.2.2. Розроблення типового положення про кваліфікаційний центр оцінювання і визнання результатів навчання осіб, присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій			
<ul style="list-style-type: none"> створити робочу групу з розроблення типового положення про кваліфікаційний центр оцінювання результатів навчання чи/та підтвердження професійних кваліфікацій; розробити типові положення про кваліфікаційний центр; узгодити текст положення з розробками у цій сфері МОН України та інших державних інституцій 	<ul style="list-style-type: none"> робоча група з розробки типового положення про кваліфікаційний центр; типове положення про кваліфікаційний центр оцінювання результатів навчання; узгоджений на рівні країни текст положення про кваліфікаційний центр 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2021–2024 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 3.2.3. Створення кваліфікаційних центрів оцінювання і визнання результатів навчання осіб, присвоєння кваліфікації та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій			
<ul style="list-style-type: none"> створити кваліфікаційні центри з оцінювання і визнання результатів навчання осіб та підтвердження професійних кваліфікацій; визначити перелік робітничих професій, за якими можна здійснювати підтвердження результатів неформального професійного навчання 	<ul style="list-style-type: none"> два кваліфікаційні центри в містах Маріуполь та Краматорськ; перелік робітничих професій, за якими можна здійснювати підтвердження результатів неформального професійного навчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2022–2024 рр.
Захід 3.2.4. Побудова ефективної регіональної системи інформування про можливості отримання та підтвердження кваліфікацій, отриманих різним шляхом			
<ul style="list-style-type: none"> поширити інформацію про різні шляхи отримання і підтвердження кваліфікації; довести до всіх зацікавлених осіб інформацію про можливість підтвердження кваліфікації, отриманої в результаті неформального професійного навчання; провести інформаційну компанію, семінари, круглі столи для ознайомлення всіх зацікавлених сторін з можливостями підтвердження кваліфікацій, отриманих різним шляхом 	<ul style="list-style-type: none"> спеціальні брошури, соціальна реклама, друковані ЗМІ; інформація на офіційних веб-сайтах закладів П(ПТ)О та навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Донецькій області; промо-ролики та інша відео-інформація на сайтах обласної, міських і районних центрів зайнятості 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2022–2024 рр.
Оперативна ціль 3.3. Активізація співпраці між закладами П(ПТ)О та підприємствами / компаніями / фірмами щодо підготовки кадрів, запровадження дуальної форми навчання та створення навчально-практичних центрів			
Захід 3.3.1. Розбудова нових форм співпраці між підприємствами та закладами П(ПТ)О щодо підготовки робітничих кадрів			
<ul style="list-style-type: none"> урізноманітнити форми співпраці між підприємствами та закладами П(ПТ)О щодо підготовки робітничих кадрів; укласти контрактні угоди між підприємствами, здобувачами професійної освіти та закладами П(ПТ)О на підготовку кадрів, у т.ч. на замовлення конкретних підприємств; збільшити відсоток здобувачів П(ПТ)О, які навчаються за укладеними з суб'єктами господарювання договорами 	<ul style="list-style-type: none"> нові форми співпраці між підприємствами та закладами П(ПТ)О щодо підготовки робітничих кадрів; кількість контрактних угод, укладених між здобувачами професійної освіти, підприємствами та закладами П(ПТ)О; частка здобувачів професійної освіти, які навчаються за підписаними з підприємствами угодами на працевлаштування 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2020–2024 рр.
Захід 3.3.2. Стимулювання розвитку дуальної форми навчання в закладах П(ПТ)О регіону			
<ul style="list-style-type: none"> розробити типовий договір про здобуття професійної освіти за дуальною формою навчання; розробити робочі навчальні плани для підготовки робітничих кадрів за дуальною формою освіти; внести корективи до графіків навчального процесу окремих спеціальностей з метою більш ефективного проведення навчальної практики; узгодити з роботодавцями особливості дуальної освіти на підприємствах, які потребують спеціального допуску 	<ul style="list-style-type: none"> типовий договір про здобуття професійної освіти за дуальною формою навчання; робочі навчальні плани, сформовані з урахуванням дуальної освіти; оновлені графіки навчального процесу для окремих спеціальностей (аграрне виробництво, сфера послуг); узгоджена з підприємствами, які потребують спеціального допуску через дотримання вимог техніки-безпеки, схема дуальної освіти (гірнична справа, металургійне виробництво) 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 3.3.3. Активізація та урізноманітнення співпраці з роботодавцями у секторі дуальної освіти			
<ul style="list-style-type: none"> • підписати угоди з підприємствами-роботодавцями щодо запровадження дуальної форми навчання; • підписати угоди із суб'єктами малого та середнього бізнесу щодо дуальної форми освіти; • укласти угоди про використання навчальних центрів підприємств для проведення виробничої практики; • залучати працівників підприємств для здійснення керівництва виробничою практикою учнів закладів П(ПТ)О; 	<ul style="list-style-type: none"> • угоди між підприємствами-роботодавцями та закладами П(ПТ)О щодо запровадження дуальної форми навчання; • угоди з підприємствами малого та середнього бізнесу про співпрацю за дуальною формою навчання; • договори між роботодавцями та закладами П(ПТ)О про використання навчальних центрів підприємств для проходження виробничої практики здобувачів професійної освіти; • кількість працівників підприємств, які залучені до роботи зі здобувачами професійної освіти за дуальною формою навчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.
Захід 3.3.4. Створення інформаційної платформи для обміну кращими практиками запровадження дуальної форми навчання			
<ul style="list-style-type: none"> • вивчити кращий досвід запровадження дуальної форми навчання в закладах П(ПТ)О регіону; • систематично висвітлювати особливості запровадження дуальної форми навчання на офіційних сайтах закладів П(ПТ)О; • розробити концепцію інформаційної платформи для обміну досвідом запровадження дуальної форми навчання; • створити інформаційну платформу для обміну кращими практиками запровадження дуальної форми навчання із залученням роботодавців 	<ul style="list-style-type: none"> • інформація про кращий досвід та успіхи запровадження дуальної форми навчання; • інформаційні матеріали на офіційних веб-сайтах закладів П(ПТ)О про запровадження дуальної форми навчання; • концепція інформаційної платформи; • інформаційна платформа для обміну кращими практиками запровадження дуальної форми навчання при навчально-практичному центрі професійно-технічної освіти в Донецькій області 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2021–2022 рр.
Захід 3.3.5. Залучення ресурсних можливостей роботодавців до створення навчально-практичних центрів			
<ul style="list-style-type: none"> • визначити підприємства / компанії / фірми, які готові надати допомогу закладам П(ПТ)О для створення навчально-практичних центрів; • встановити перелік обладнання, інструментів, технічних засобів, які потрібні для створення двох навчально-практичних центрів за сприяння підприємств / компанії; • визначити інші форми допомоги (ремонт, матеріали), які можуть надати підприємства / компанії закладам П(ПТ)О в рамках соціального партнерства 	<ul style="list-style-type: none"> • перелік підприємств / компаній, які готові долучитися до створення навчально-практичних центрів; • список обладнання / інструментів, які необхідні для створення двох навчально-практичних центрів; • перелік видів робіт, інших форм допомоги, які можуть надати підприємства / компанії закладам П(ПТ)О для створення навчально-практичних центрів 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.

Оперативна ціль 3.4. Активізація співпраці між стейкхолдерами у сфері моніторингу ринку праці, реалізація механізмів стимулювання роботодавців за участь в освітньому процесі

Захід 3.4.1. Налагодження системної співпраці між службою зайнятості, роботодавцями та системою П(ПТ)О для тривалого моніторингу потреб ринку праці

<ul style="list-style-type: none"> • забезпечити системну співпрацю між службою зайнятості та закладами П(ПТ)О щодо інформації про особливості ринку праці регіону; • організувати взаємодію між службою зайнятості та закладами П(ПТ)О щодо перепідготовки/перенавчання безробітних; • організувати співпрацю між роботодавцями та системою П(ПТ)О для забезпечення підвищення кваліфікації та перенавчання населення 	<ul style="list-style-type: none"> • угода про співпрацю між службою зайнятості населення Донецької області та закладами П(ПТ)О регіону; • кількість безробітних, які пройшли перенавчання / перепідготовку в закладах П(ПТ)О за направленнями служби зайнятості; • угоди про співпрацю між підприємствами та закладами П(ПТ)О щодо перенавчання та підвищення кваліфікації працівників 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2021–2024 рр.
---	--	--	---------------

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 3.4.2. Розроблення нової методології проведення щорічного аналізу ринку праці, його моніторингу та підвищення актуальності необхідних профілів, знань і навичок			
<ul style="list-style-type: none"> розробити нові методологічні підходи до аналізу ринку праці регіону; сформувати систему показників для поглибленого аналізу ринку праці; налагодити системний моніторинг ринку праці з метою оперативного реагування на його зміни; запровадити механізми для визначення потреб у фахівцях нових перспективних професій 	<ul style="list-style-type: none"> сучасні методологічні підходи до аналізу ринку праці; перелік показників для поглибленого аналізу ринку праці та його моніторингу; системний моніторинг ринку праці; механізми для визначення потреб у фахівцях нових перспективних професій 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Донецький обласний центр зайнятості населення	2020–2021 рр.
Захід 3.4.3. Стимулювання роботодавців, які беруть участь у підготовці робітничих кадрів через систему П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> внести пропозиції до проекту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо пільг підприємствам, які надають навчально-виробничі ділянки здобувачам П(ПТ)О для проходження виробничої практики; сформувати та внести пропозиції до проекту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо зменшення оподаткування прибутку промислових та сільськогосподарських підприємств, які передають кошти на оновлення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О; розробити на рівні регіону систему пільг для всіх підприємств та організацій, які надають перше робоче місце випускникам закладів П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції щодо пільг підприємствам, які надають навчально-виробничі ділянки для проходження практики здобувачами П(ПТ)О; пропозиції щодо зменшення оподаткування прибутку промислових, сільськогосподарських і транспортних підприємств, які передають кошти на оновлення матеріально-технічної бази закладів П(ПТ)О; система пільг на рівні регіону для підприємств / компаній усіх форм власності, які надають перше робоче місце випускникам закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.

Стратегічна ціль 4. Популяризація та формування позитивного іміджу системи П(ПТ)О

Оперативна ціль 4.1. Урізноманітнення форм профорієнтації роботи

Захід 4.1.1. Урізноманітнення форм профорієнтаційної роботи, спрямованої на збільшення контингенту здобувачів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> провести опитування здобувачів П(ПТ)О для визначення пріоритетних напрямків профорієнтаційної роботи; провести ярмарок професій та регіональні виставки робіт здобувачів П(ПТ)О із запрошенням на них випускників загальноосвітніх навчальних закладів; провести дні відкритих дверей в закладах П(ПТ)О за участі випускників, які досягли вагомих успіхів у професійній кар'єрі; залучити до профорієнтаційної роботи роботодавців під час проведення днів відкритих дверей 	<ul style="list-style-type: none"> результати опитування здобувачів П(ПТ)О щодо мотивації та причин обрання ними даного закладу професійної освіти та спеціальності; ярмарок професій та програма його проведення; виставки кращих робіт учнів закладів П(ПТ)О; інформаційні матеріали в регіональних ЗМІ про ярмарок професій та виставки робіт; участь роботодавців у профорієнтаційних заходах 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Наглядові ради закладів П(ПТ)О	2020–2027 рр.
Захід 4.1.2. Популяризація професійно-технічної освіти в регіоні			
<ul style="list-style-type: none"> провести регіональні конкурси професійної майстерності із запрошенням на них учнів 9–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів; організувати та провести регіональні змагання з інновацій для закладів П(ПТ)О за професійною сферою; поінформувати всі зацікавлені сторони про проведення конкурсів професійної майстерності та змагань з інновацій; провести відкриті заняття у закладах П(ПТ)О під час профорієнтаційних заходів; ознайомити учнів загальноосвітніх навчальних закладів та їхніх батьків з новим обладнанням/устаткуванням, на якому вони будуть навчатися та працювати 	<ul style="list-style-type: none"> конкурси професійної майстерності із залученням учнів 9–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів; регіональні змагання з інновацій за професійною сферою із запрошенням учнів загальноосвітніх навчальних закладів; інформація про конкурси та змагання в друкованих ЗМІ, радіо, телебачення; кількість відкритих занять із окремих дисциплін; кількість організованих екскурсій та демонстрацій нового обладнання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Наглядові ради при закладах П(ПТ)О	2020–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 4.1.3. Використання сучасних інформаційних ресурсів для популяризації системи П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> створити короткі відео-сюжети про заклади П(ПТ)О; створити відео інформаційні матеріали про особливості та переваги тих чи інших спеціальностей; поширити відеоінформацію через регіональні телеканали та офіційні веб-сайти закладів П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> відео сюжети про заклади П(ПТ)О; інформаційні відео про особливості та переваги тих чи інших спеціальностей; відео на регіональних телеканалах та офіційних веб-сайтах закладів П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2020–2027 рр.
Захід 4.1.4. Реалізація населенню продукції та послуг, які виробляються в закладах П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> збільшити виробництво продукції в закладах П(ПТ)О, яку можна реалізувати населенню; наростити асортимент послуг, які можуть надавати заклади П(ПТ)О населенню; забезпечити активну рекламу продукції та послуг, які виробляються в закладах П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> обсяги виробництва товарів (кондитерські вироби, продукти харчування); обсяг наданих послуг з ремонту техніки, оранки тощо; види реклами товарів і послуг, які виробляються в закладах П(ПТ)О 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О	2020–2027 рр.
Оперативна ціль 4.2. Ребрендинг закладів П(ПТ)О			
Захід 4.2.1. Формування концептуально нової стратегії розвитку закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> створити концепцію та визначити головні компоненти позитивного іміджу закладу професійної освіти; створити робочу групу для втілення концепції в життя, включаючи здобувачів П(ПТ)О та роботодавців; ввести нову іміджеву символіку закладу П(ПТ)О (вивіска, значок, бейджик, форма одягу тощо) 	<ul style="list-style-type: none"> концепція формування позитивного іміджу закладу П(ПТ)О; робоча група для втілення концепції позитивного іміджу закладів П(ПТ)О; нова іміджева символіка закладів П(ПТ)О; 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2021 рр.
Захід 4.2.2. Оновлення та осучаснення веб-сайтів закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> оновити офіційні веб-сайти закладів П(ПТ)О; наповнити офіційні сайти закладів П(ПТ)О новими інформаційними та рекламними продуктами; регулярно відображати на веб-сайтах закладів професійної освіти найцікавіші новини, позитивний досвід діяльності, успіхи в професійній роботі випускників 	<ul style="list-style-type: none"> оновлені веб-сайти; нові інформаційні та рекламні матеріали на офіційних сайтах; новини закладів П(ПТ)О, інформація про позитивний досвід роботи, успіхи в кар'єрі випускників 	Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2020–2021 рр.
Захід 4.2.3. Створення нового візуального образу та позитивного іміджу закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> створити привабливий візуальний образ закладу П(ПТ)О; сформувати належне освітнє середовище в закладах П(ПТ)О, привабливе для випускників загальноосвітніх навчальних закладів та дорослого населення 	<ul style="list-style-type: none"> привабливий візуальний образ закладів П(ПТ)О; належне освітнє середовище, привабливе для випускників загальноосвітніх навчальних закладів і дорослого населення 	Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2020–2024 рр.
Захід 4.2.4. Виготовлення рекламних засобів візуалізації нового іміджу закладів П(ПТ)О, розроблення соціальної та інших видів реклами для презентації переваг професійної освіти			
<ul style="list-style-type: none"> створити нову рекламну продукцію для візуалізації іміджу закладів П(ПТ)О; поширити нову рекламну продукцію в загальноосвітніх навчальних закладах, в друкованих та інформаційних ЗМІ; використати можливості соціальної реклами для відображення нового іміджу та сучасних напрямків розвитку П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> рекламна продукція про новий імідж закладів П(ПТ)О; кількість надрукованих паперових інформаційних матеріалів; кількість інформаційних матеріалів про заклади П(ПТ)О в друкованих ЗМІ та на радіо і регіональному телебаченні; соціальна реклама з відображенням особливостей та переваг П(ПТ)О, її сучасних напрямків і спеціальностей 	Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2020–2027 рр.

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
----------------------	----------------------------	------------------------	--------------

Оперативна ціль 4.3. Покращання соціальних умов проживання та навчання в закладах П(ПТ)О

Захід 4.3.1. Створення належних умов для проживання здобувачів П(ПТ)О в гуртожитках

<ul style="list-style-type: none"> відремонтувати гуртожитки, створити в них належний рівень комфорту (гаряча вода, душові кімнати, кухня, пральні машини); забезпечити комфортний температурний режим у кімнатах гуртожитку в зимовий період; оновити ліжка та меблі в гуртожитках; забезпечити доступність гуртожитків для осіб з особливими потребами 	<ul style="list-style-type: none"> відремонтовані гуртожитки з належним рівнем сервісу; належний температурний режим у гуртожитку в зимовий період; нові ліжка та меблі; необхідна інфраструктура для осіб з особливими потребами 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.
--	---	--	---------------

Захід 4.3.2. Оновлення соціально-побутової та спортивної інфраструктури закладів П(ПТ)О

<ul style="list-style-type: none"> оновити інфраструктуру для харчування здобувачів П(ПТ)О та проведення дозвілля (їдальні, буфети, клуби за інтересами); осучаснити спортивну інфраструктуру, у т.ч. спортивні майданчики та тренажери; забезпечити в закладах П(ПТ)О доступність Інтернету 	<ul style="list-style-type: none"> відремонтовані й осучаснені їдальні, кухні, буфети; відремонтовані приміщення для проведення вечорів, гуртків; нові спортивні тренажери, відремонтовані спортивні зали і спортивні майданчики; доступна для користувачів внутрішня мережа Wi-Fi 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2027 рр.
---	--	--	---------------

Захід 4.3.3. Удосконалення стипендіальних виплат та інших видів соціальної допомоги здобувачам П(ПТ)О

<ul style="list-style-type: none"> розробити пропозиції щодо зміни стипендіального забезпечення учнів закладів П(ПТ)О; запровадити диференціацію розмірів стипендії залежно від академічних та професійних успіхів здобувачів П(ПТ)О; забезпечити максимальну соціальну підтримку учням із неповних сімей, внутрішньо переміщених осіб, сиріт тощо 	<ul style="list-style-type: none"> пропозиції до МОН України щодо зміни стипендіального забезпечення учнів закладів П(ПТ)О; різні розміри стипендії для учнів, які мають неоднакові академічні та професійні успіхи; соціальні виплати, допомоги, інші форми підтримки учнів, які належать до соціально-вразливих категорій населення 	МОН України Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2022–2024 рр.
---	--	---	---------------

Захід 4.3.4. Створення органів громадського самоврядування в закладах П(ПТ)О

<ul style="list-style-type: none"> створити органи самоврядування здобувачів закладів П(ПТ)О; сформувати органи батьківського самоврядування; створити органи самоврядування педагогічних працівників закладів П(ПТ)О 	<ul style="list-style-type: none"> органи самоврядування здобувачів П(ПТ)О; органи батьківського самоврядування; органи самоврядування педагогічних працівників із залученням роботодавців 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області	2022–2024 рр.
--	---	---	---------------

Оперативна ціль 4.4. Формування нового іміджу випускника закладу П(ПТ)О

Захід 4.4.1. Формування концепції нового іміджу випускника закладу професійної освіти

<ul style="list-style-type: none"> розробити концепцію формування позитивного іміджу випускника закладу П(ПТ)О; запровадити й дотримуватися іміджевої символіки (одягу, значків, стилю); добитися зміни стереотипного уявлення про випускника закладу П(ПТ)О, яке існує ще з радянських часів; сформувати новий імідж випускника закладу П(ПТ)О як всебічно розвиненої особистості з активною громадянською позицією та високими морально-етичними якостями; забезпечити високу конкурентоспроможність та мобільність випускника закладу П(ПТ)О на ринку праці, усвідомлення необхідності навчатися упродовж усього життя 	<ul style="list-style-type: none"> концепція формування позитивного іміджу випускника закладу П(ПТ)О; нова іміджева символіка випускника закладу професійної освіти; новий імідж випускника закладу П(ПТ)О як всебічно розвиненої особистості, інтегрованої в сучасне суспільство; висока конкурентоздатність випускника закладу П(ПТ)О на ринку праці; зміна стереотипу сприйняття випускника закладу П(ПТ)О як робітника часів індустріальної епохи 	МОН України Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2021 рр.
--	--	---	---------------

Механізми (завдання)	Показники результативності	Відповідальна установа	Часові рамки
Захід 4.4.2. Підвищення обізнаності громадськості про можливості і переваги випускників закладів П(ПТ)О			
<ul style="list-style-type: none"> розробити програму для інформування населення про зміни та сучасні можливості системи П(ПТ)О; визначити шляхи і механізми інформування населення про можливості і переваги працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О; довести до населення інформацію про можливість отримати нову професію чи підтвердити кваліфікацію за гнучкими програмами перенавчання та підвищення кваліфікації 	<ul style="list-style-type: none"> програма дій для інформування населення про зміни та сучасні можливості П(ПТ)О; шляхи і механізми інформування населення про можливості і переваги працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О; інформація для населення про можливості отримати нову професію чи підтвердити свою кваліфікацію за гнучкими програмами навчання/перенавчання 	Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.
Захід 4.4.3. Посилення гарантій соціального захисту здобувачів і випускників закладів П(ПТ)О та ознайомлення з ними випускників шкіл та їхніх батьків			
<ul style="list-style-type: none"> визначити чіткий перелік гарантій соціального захисту здобувачів і випускників закладу П(ПТ)О; сформулювати пропозиції щодо розмірів стипендії та заробітної плати здобувачів П(ПТ)О під час їхнього навчання та проходження виробничої практики; визначити преференції для випускників закладів П(ПТ)О, які вступають до закладів вищої освіти на профільні спеціальності; довести інформацію про соціальні пільги здобувачів П(ПТ)О до випускників загальноосвітніх навчальних закладів та їхніх батьків 	<ul style="list-style-type: none"> перелік гарантій соціального захисту здобувачів і випускників закладів П(ПТ)О; пропозиції щодо розмірів стипендії та заробітної плати здобувачів П(ПТ)О під час їхнього навчання та проходження виробничої практики; перелік пільг при вступі випускників закладів П(ПТ)О до закладів вищої освіти на профільні спеціальності; інформація про пільги та способи її доведення до потенційних споживачів 	МОН України Департамент освіти і науки Донецької ОДА Керівники закладів П(ПТ)О Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти Донецької області Регіональна рада професійно-технічної освіти Роботодавці	2020–2024 рр.

Додаток І

Обсяги фінансових ресурсів, які необхідні закладам П(ПТ)О Донецької області для модернізації освітнього середовища та розв'язання інших супутніх питань

Заклади П(ПТ)О	Загальний кошторис витрат на розбудову освітнього середовища, тис. грн.	у т. ч. на (тис. грн)						
		Придбання нового обладнання, устаткування та інструментів	Придбання комп'ютерної техніки, програмного забезпечення	Ремонт навчальних корпусів, виробничих майстерень	Енергомодернізація, оновлення опалювальної системи	Ремонт гуртожитку, їдальні, спортивного майданчика	Створення доступу для осіб з особливими потребами	Інше
Маріупольський професійний ліцей будівництва	7 830		180	7 500		150		
Маріупольський професійний машинобудівний ліцей	394	170	224					
Краматорське вище професійне училище	1 890,7		450	150		1 290,7		
Слов'янський професійний машинобудівний ліцей	5 454,3			5 454,3				
ДНЗ «Міжрегіональне вище професійне будівельне училище м. Краматорська»	390		200	190				
ДНЗ «Дружківський професійний ліцей»	308,4		198	110				
Костянтинівський професійний будівельний ліцей	632	115	168	150		199		
Покровський професійний ліцей	449			449				
Селидівський професійний ліцей	1 435	220	120	896		199		
ДНЗ «Краматорське вище професійне торговельно-кулінарне училище»	95	95						
Авдіївське професійно-технічне училище	1 238		150	1 088				
ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»	19 832,2	825		12 957,2		6 050		

Заклади П(ПТ)О	Загальний кошторис витрат на розбудову освітнього середовища, тис. грн.	у т. ч. на (тис. грн)						Інше
		Придбання нового обладнання, устаткування та інструментів	Придбання комп'ютерної техніки, програмного забезпечення	Ремонт навчальних корпусів, виробничих майстерень	Енергомодернізація, оновлення опалювальної системи	Ремонт гуртожитку, їдальні, спортивного майданчика	Створення доступу для осіб з особливими потребами	
ДНЗ «Бахмутський центр професійно-технічної освіти»	31 421	321		100	13 000	18 000		
Слов'янський багатoproфільний регіональний центр професійної освіти ім. П. Ф. Кривоноса	3 069,74	178		2 891,74				
Маріупольський професійний ліцей сфери послуг і торгівлі	1 192,7	450	180	295,3		267,4		
Маріупольський професійний ліцей автотранспорту	1 473,5	623,5	150	700				
Маріупольський професійний ліцей сфери послуг	255,3			255,3				
ДНЗ «Краматорське вище професійне металургійне училище»	2 118,5	785	262,5	667,7		403,3		
Торецький професійний ліцей	768,7	768,7						
Родинський професійний ліцей	80			80				
ДНЗ «Білицький професійний ліцей»	222,2	142,2				80		
Маріупольське вище металургійне професійне училище	1 358	1 163	195					
ДНЗ «Мирноградський професійний гірничий ліцей»	100		100					
ДНЗ «Костянтинівське вище професійне училище»	343	150	193					
Лиманське професійно-технічне училище	325	205				120		
Курахівський професійний ліцей	785	610,3	175,4					
Маріупольський професійний аграрний ліцей	1 388	1 128	260					
Волноваське професійно-технічне училище	19 742	18 897	845					

Заклади П(ПТ)О	Загальний кошторис витрат на розбудову освітнього середовища, тис. грн.	у т. ч. на (тис. грн)						Інше
		Придбання нового обладнання, устаткування та інструментів	Придбання комп'ютерної техніки, програмного забезпечення	Ремонт навчальних корпусів, виробничих майстерень	Енергомодернізація, оновлення опалювальної системи	Ремонт гуртожитку, їдальні, спортивного майданчика	Створення доступу для осіб з особливими потребами	
ДНЗ «Красногорівське вище професійне училище»	300	200		100				
Гірницьке професійно-технічне училище	199	99		100				
Сіверський професійний ліцей	15 861,31	8 878	150	6 833,31				
ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей»	448	88	160	100		100		
Олександрівський професійний аграрний ліцей	2 187	2 037	150					
Великоновосілівський професійний ліцей	88 926,15	1 390	100	35 846,06		51 590,09		
Разом	212 513,4	39 538,7	4 611,3	76 913,91	13 000	78 449,49		

